

ประเด็นที่

ห้องย่อยพลิกวิกฤติภาคใต้ สู่ความอยู่เย็นเป็นสุข

“การพลิกวิกฤติ เพื่อความอยู่เย็นเป็นสุขที่ภาคใต้ เกิดได้ด้วยความรัก ความศรัทธา ความเข้าใจ และน้อมรับความหลากหลายของเพื่อนมนุษย์ในทุกด้าน ทั้งศาสนา วัฒนธรรม โดยการเปิดพื้นที่ทางสังคม ร่วมสร้างปฏิบัติการดีๆ และการเรียนรู้ใหม่ๆ ในบรรยากาศที่สร้างสรรค์ ขจัดปัญหาความระแวงแคลงใจ บนพื้นฐานชุมชนชาวบ้าน เป็นตัวตั้ง ด้วยเครือข่ายขยายตัว เชื่อมโยงศูนย์นโยบายทุกระดับ เกิดเป็นสังคมสมานฉันท์”

กำหนดการห้องย่อย พลิกวิกฤติภาคใต้ สู่อุบัติการณ์เป็นสุข

- เวลา ๑๓.๐๐ - ๑๓.๒๐ น. “สิทธิมนุษยชน..ฉันนี่เป็นคนใต้..ตราบไตสุยยังไม่มาภาคใต้
แหลมทรายไม่หยุดแสดง..”
โดย ลิเกฮูลู คณะแหลมทราย จังหวัดปัตตานี
- เวลา ๑๓.๒๐ - ๑๔.๐๐ น. สมานฉันท์ร่วมใจไทยทั้งหมดฟื้นฟูชีวิตชุมชนให้อยู่เย็นเป็นสุขที่ภาคใต้
โดย ศ.ประเวศ วะสี
- เวลา ๑๔.๐๐ - ๑๕.๐๐ น. บทเรียนรัฐสภาจากภาคใต้พื้นที่ภาคใต้
- ผู้แทนจากชุมชนเป็นสุขชายแดนใต้
- ผู้แทนจากสภาสุขภาพเพื่อการเยียวยาและฟื้นฟูผู้ประสบภัยจาก
เหตุการณ์ความรุนแรง ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้
- ภาคีเพื่อความสมานฉันท์
- ผู้แทนจากชายฝั่งอันดามัน
- ผู้แทนจากคนหนุ่มเสริม
- เวลา ๑๕.๐๐ - ๑๕.๓๐ น. ข้อเสนอสู่สภาสุขภาพแห่งชาติ
“เพื่อพลิกวิกฤติใ้สู่อุบัติการณ์เป็นสุข”
- เวลา ๑๕.๓๐ - ๑๖.๓๐ น. พิจารณาหาข้อสรุปพร้อม
- เวลา ๑๖.๓๐ - ๑๖.๔๕ น. สรุปและประกาศข้อเสนอสู่สภา
“พลิกวิกฤติใ้สู่อุบัติการณ์เป็นสุข”
- เวลา ๑๖.๔๕ - ๑๗.๐๐ น. ส่งท้ายกับลิเกฮูลูคณะแหลมทราย
“รักบ้านเกิด และ สุขใจที่ภาคใต้”

ประธาน ศ.ประเวศ วะสี
เลขานุการ นายบัญชา พงษ์พานิช
ผู้จัดการห้อง นายมานะ ช้วยชู และนางสาวอรุณ ไชยเต็ม
ผู้ประสานงาน สปรส. นางกรรณิการ์ บรรเทิงจิตร

บทสังเคราะห์

“พลิกวิกฤติภาคใต้ สู่อุณหภูมิเย็นเป็นสุข”*

บทสังเคราะห์นี้ประมวลขึ้นจากกรณีศึกษา ๓ กรณี ประกอบด้วย

๑) กรณีเวทีชุมชนคนประมงภัยและทำงานพื้นฟูชีวิตชุมชนชายฝั่งอันดามัน ๑๘ - ๑๙ มิถุนายน ๒๕๔๘ ณ เขาหลักเมอร์ลิน อำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา

๒) กรณีสมัชชาสุขภาพเพื่อการเยียวยาและฟื้นฟูผู้ประสบภัยจากเหตุการณ์ความรุนแรงสามจังหวัดชายแดนใต้ ๒๕ - ๒๖ มิถุนายน ๒๕๔๘ ณ โรงแรมซีเอส จังหวัดปัตตานี

๓) กรณีการทำงานชุมชนเป็นสุขของเครือข่ายชุมชนมุสลิมในโครงการพัฒนาชุมชนเป็นสุขที่ภาคใต้ : ตำบลบันนังสตา ธาระบุรี รือยูดีปักซีใต้

ซึ่งทั้ง ๓ กรณีเหล่านี้ได้มีการนำเสนอในเวทีย่อยระดับพื้นที่ เมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๔๘ ณ โรงแรมเอเซีย หาดใหญ่ สงขลา ปรากฏผลดังนี้

๑. เป้าหมายเพื่อความอยู่เย็นเป็นสุข

ความสุขของพี่น้องมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ สอดคล้องกับความสุขของพี่น้องที่ได้รับผลกระทบ จากเหตุการณ์ความรุนแรงในจังหวัดภาคใต้ คือ มีสุขภาวะที่สมบูรณ์ใน ๔ ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม และด้านจิตวิญญาณ โดยมุสลิมจะเน้นมิติด้านจิตวิญญาณเป็นหลักโดยเชื่อว่าสุขภาวะที่สมบูรณ์ทางจิตวิญญาณจะเป็นพลังที่จะนำไปสู่สุขภาวะที่สมบูรณ์ที่ดีโดยรวม

ความอยู่เย็นเป็นสุขตามหลักศาสนาอิสลาม หรือกระบวนการทัศน์อิสลามนั้น แบ่งออกไปเป็น ๕ ด้าน

๑.๑ อิบาดีต-พิธีกรรมทางศาสนาสู่อุณหภูมิเย็นเป็นสุข มุ่งหมายความเป็นอยู่ ที่เรียบง่ายและสงบ ด้วยคุณค่าทางศาสนา โดยมุ่งใช้คุณค่าทางศาสนา และวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น โดยหลักสถาบันทางศาสนา และภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นแกนกลางในการสร้างและสนับสนุนให้ชุมชนเป็นสุขและสันติภาพ

๑.๒ เศรษฐกิจชุมชนมุสลิมที่เป็นสุข ชุมชนมุสลิมได้จัดระบบและจำแนกแยกแยะวางแผนทางการพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชนที่เป็นสุขไว้ว่า จะต้องมีการเงินอิสลามชุมชนท้องถิ่น เช่น สหกรณ์อิสลาม กลุ่มออมทรัพย์ กองทุนซากาต และบัญชีมูลาคู่กับมัสยิด ที่สะท้อนถึงการบริหารจัดการโดยองค์กรศาสนาที่ชัดเจน และกองทุนชุมชนที่มีชีวิตทำหน้าที่ด้วยบทบาทเชิงสถาบัน พัฒนาเป็นพลวัต พี่น้องชุมชนชาวบ้านมีส่วนร่วมในกลุ่มองค์กร สถาบันต่างๆ ทั้งการศึกษา ศาสนา องค์กรการบริหารส่วนท้องถิ่น ครอบครัว และ

*เอกสารนำเข้าห้องย่อย พลิกวิกฤติภาคใต้ สู่อุณหภูมิเย็นเป็นสุข บรรณาธิการโดย ไพโรจน์ สิงห์

เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งธุรกิจและเศรษฐกิจใด ๆ รายได้หรือผลตอบแทนได้จาก การดำเนินการ จะต้องก่อประโยชน์ในการจัดการหรือก่อตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน ตาม สัดส่วนที่ศาสนากำหนด ดังเช่น กองทุนซากาต กิจกรรมอาชีพของชุมชน ครอบคลุมทั้ง ร้านค้า ตลาดชุมชน การผลิตและการตลาดของชุมชน การใช้ประโยชน์จากที่ดินตามสภาพ และการถือครอง ตลอดจนการฝึกฝน การถ่ายทอดพัฒนาทักษะอาชีพ และการดูแลแรงงาน การเคลื่อนย้ายแรงงานของชุมชน และสมาชิกชุมชน ทรัพยากรชุมชนทั้งหลายไม่ว่าจะเป็น ทรัพยากรมนุษย์ สิ่งแวดล้อม ทะเล แม่น้ำ ป่าชายเลน ที่ดินต่าง ๆ ต้องได้รับการดูแลและ รักษา พัฒนาและใช้อย่างชาญฉลาด เฉพาะสมาชิกชุมชนซึ่งเป็นรากฐานสำคัญพึงได้รับการ พัฒนาระดับด้วยการศึกษา มุ่งลดสภาพหนี้แก่สมาชิกชุมชน จนปลอดหนี้ โดยเฉพาะหนี้ ระบบดอกเบี้ย

๑.๓ สังคมวัฒนธรรมชุมชนมุสลิมเป็นสุข ชุมชนมุสลิมเป็นสุข ได้วางแนวตาม วิถีมุสลิมในด้านนี้ ดังนี้ การมีส่วนร่วม ด้วยกรอบกติกาข้อตกลงร่วมของชุมชน “ฮุกุมฟายัด” ที่อยู่บนพื้นฐานของหลักการศาสนาและวัฒนธรรมที่ดีงาม ไม่ขัดกับหลักการศาสนาอันมี ความหมายลึกซึ้ง แสดงถึงความเชื่อถือไว้วางใจ จริงใจ ความเสมอภาคเท่าเทียมกัน และ ทั้งชุมชนยึดถือปฏิบัติร่วมกัน และโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นการประชุมปรึกษาหารือหรือประจำสัปดาห์ ในวันละหมาดร่วมกันวันศุกร์ ซึ่งเป็นภาคบังคับทางศาสนาที่ชาย บรรลุนิติภาวะทุกคน ไม่ว่าจะมียศ ตำแหน่ง สถานะอย่างไร จะต้องออกมาละหมาดวันศุกร์ ทุกสัปดาห์ ณ มัสยิด โดยเท่าเทียมกัน เป็นทั้งเวทีประชาสัมพันธ์ ประกาศข่าวดีข่าวร้าย ตลอดจนเป็นเวทีระดมความร่วมมือหรือการกุศลต่าง ๆ เป็นต้น

ความเอื้ออาทร ผ่านกองทุนและการจัดการสวัสดิการชุมชน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ต่าง ๆ ทั้งกองทุนซากาต เป็นสวัสดิการแก่ผู้ควรได้รับการอนุเคราะห์ทั้ง ๘ และกองทุน สวัสดิการชุมชนอื่น ๆ ความสามัคคี การลงแขก เลี้ยงน้ำชา ถือว่าเป็นต้นแบบแผนจาก ชุมชนมุสลิม ที่สมาชิกในชุมชนมีความยินดี ยินยอมช่วยเหลือกันและกันเมื่อมีการร้องขอ เชิญชวน ไม่ว่าจะในยามทุกข์หรือยามสุข ด้วยภูมิปัญญาไม่ว่าจะเป็นหม้อพื้นบ้าน หม้อตำแย ตลอดจนศิลปะการละเล่น ศิลปะหัตถกรรม ศิลปะป้องกันตัว โดยเฉพาะวิถีชีวิตที่อิงตาม บทบัญญัติศาสนา และปรับเข้ากับสภาพภูมินิเวศน์และท้องถิ่นอย่างสืบสาน ถ่ายทอด เรียนรู้ ก่อร่างสร้างชุมชนสืบเนื่องมาอย่างยาวนานยังได้รับการรักษาพัฒนาฟื้นฟูอยู่อย่างมีศักยภาพ เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นกลไกสำคัญของการรวมคน ผูกมัดสร้างสามัคคี เผื่อแผ่และ เอื้ออาทรต่อกันในชุมชนมุสลิม วิถีตามหลักฟิรฎูกิฟายะห์ การจัดการชุมชนตามหลักศาสนาที่ มีผลต่อชุมชน โดยนอกเหนือจากการจัดการระบบการเงินไร้ดอกเบียและกองทุนซากาตแล้ว การจัดการศึกษาศาสนาภาคบังคับ โรงเรียนตาดีกาตามมัสยิด การก่อตั้งโรงเรียนปอเนาะ และการเรียนการสอนอัลกุรอานในชุมชนเป็นสุขที่อยู่ในส่วนการศึกษาก็นับเนื่องอยู่ในหลักนี้

๑.๔ การศึกษาเพื่อชุมชนมุสลิมเป็นสุข ชุมชนมุสลิมได้วางแนวทางด้านการศึกษา เพื่อชุมชนเป็นสุขไว้อย่างต่อเนื่อง เป็นระบบทั้งในและนอกระบบ จากระดับครอบครัว ขึ้นพื้นฐาน และระดับสูงขึ้น โดยมีรายละเอียดดังนี้ ครอบครัวเป็นสถาบันการเรียนการสอน แห่งแรกของลูกหลาน โดยเฉพาะการสอนอัลกุรอานและจริยธรรม อิสลามโดยมีผู้ปกครอง

พ่อแม่เป็นต้นแบบ รวมทั้งการปฏิบัติศาสนกิจ การจัดการในครัวเรือน การงาน ตลอดจน การจัดการชีวิต เศรษฐกิจการเงิน การออม มัธยิต มีบทบาทเหมือนสมัชชอฮาบะห์ (สมัชชาของท่านศาสดา เป็นสถานการเรียนการสอนทั้งทางโลกและทางธรรมของคน ทุกวัย ในชุมชน เป็นทั้งศูนย์การสอนอัลกุรอานของชุมชน เป็นโรงเรียนคาทอลิก ที่สอนและอบรมเยาวชนในชุมชน เป็นสภามุ่บ้าน สภาศูนย์กลางของชุมชน เสมือนแหล่งเรียนรู้และพัฒนากลางประจำชุมชน มีระบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาชุมชนสู่ชนรุ่นหลังอย่างสืบเนื่อง)

๑.๕ การบริหารจัดการสู่ชุมชนเป็นสุข การนำหลักการศาสนาออกมาออกแบบเป็นกลไกด้านศาสนา ด้านบริหาร และด้านตัดสินความขัดแย้ง ซึ่งหากนำมาเชื่อมต่อกับระบบบริหารเพื่อการพัฒนาต่างๆ ที่มีอยู่ โดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบล หมู่บ้าน และกลุ่มองค์กรต่างๆ ในชุมชนได้ ก็น่าจะเป็นฐานของการบริหารจัดการที่ดี ประกอบด้วย

สถาบันศาสนา มัธยิต และปอเนาะ เป็นสถาบันศาสนาที่สำคัญของชุมชน เป็นศูนย์รวมของแทบทุกอย่างของชุมชนอย่างมีระบบเป็นองค์กรประกอบด้วยคณะกรรมการ มัธยิต โต๊ะอิหม่าม และโต๊ะครู

สภาชूरอชุมชน เป็นสภาที่ปรึกษาสูงสุดของชุมชน เพื่อระดมความคิดเห็น ในการพัฒนาชุมชน การรวบรวมฐานข้อมูลชุมชน การวางแผนชุมชน การติดตามการทำงานต่างๆ และการออกกฎชุมชน “สุกุมฟากัต” ประกอบด้วยตัวแทนกลุ่มองค์กรชุมชน ตัวแทนทางการเมืองในชุมชน ทั้งผู้ใหญ่บ้านและสมาชิก อบต. ตัวแทนสถาบันการเงินชุมชน ตัวแทนสื่อชุมชน ประชาญ์ชุมชน ภูมิปัญญาชุมชน ผู้มีบารมีในชุมชน และผู้นำศาสนาของชุมชน

องค์กรชี้ขาดข้อขัดแย้งชุมชน เป็นที่พิจารณาตัดสินข้อขัดแย้งของชุมชน พร้อมการพิจารณาตามกฎหมายกติกา “สุกุมฟากัต” ของชุมชน โดยประกอบด้วยตัวแทนจากสภาชूरอชุมชน จากมัธยิตและปอเนาะ ตลอดทั้งผู้รู้ทางด้านศาสนา

ทั้ง ๓ องค์กรชุมชนนี้เป็นเสมือนสถาบันหลักของชุมชน โดยมีสถาบันทางศาสนา ศีลธรรมจรรยา การศึกษา และจิตวิญญาณ เป็นหลักนำ สถาบันการจ้ดระบบกฎเกณฑ์ ระเบียบ และการบริหารจัดการชุมชนเป็นองค์ประกอบ โดยการประสานเชื่อมต่อกับระบบ และองค์กรพัฒนาอื่นๆ ที่มีอยู่ ไม่ว่าจะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล หมู่บ้าน และระบบราชการต่างๆ ของรัฐ

ความเห็นของพี่น้องที่ได้รับผลกระทบ จากเหตุการณ์ความรุนแรงในจังหวัดภาคใต้ จะมีเป้าหมายสู่ความอยู่เย็นเป็นสุขในลักษณะเฉพาะหน้า เร่งด่วน และในระยะยาว ในแต่ละด้าน ดังนี้

๑. สุขภาวะทางกาย นอกจากการต้องการร่างกายที่แข็งแรง ไม่เจ็บป่วยแล้ว การฟื้นฟูกลุ่มผู้พิการจากเหตุการณ์ เป็นความต้องการเร่งด่วน

๒. สุขภาวะทางจิต มีความปราถนาสุขภาพจิตที่ดี ไม่เครียด อดทน มีกำลังใจ ในการอยู่ในสังคม ความหวัง ความมั่นใจ การได้รับการยอมรับจากสังคมรอบด้าน

๓. สุขภาวะทางด้านสังคม ต้องการครอบครัวที่อบอุ่น บุคคลในครอบครัวมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ มีโอกาสทางการศึกษา สังคมให้การยอมรับ

มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การทำให้เกิดสภาพสังคมเช่นนี้เป็นสิ่งเร่งด่วน

๔. สุขภาวะทางด้านจิตวิญญาณ ต้องการความรัก กำลังใจจากสังคม ความเอื้ออาทรต่อกัน มีการเข้าถึงแก่นของศาสนา สามารถปฏิบัติศาสนากิจได้อย่างสมบูรณ์ เกิดความพอใจและภูมิใจในวิถีของตน ขณะนี้ต้องเร่งให้เกิดการสนใจในเรื่องศาสนาให้มากขึ้น

ขณะที่เป้าหมายความอยู่เย็นเป็นสุขของพี่น้องชายฝั่งอันดามันที่ประสบภัยคือความมั่นใจ มีเพื่อน และเห็นอนาคตข้างหน้าที่น่าพอใจได้ พร้อมๆ กับการคลายทุกข์ไปที่ละขั้น จากการค้นพบญาติพี่น้องครอบครัว ได้บำเพ็ญกุศลอุทิศ ได้มีที่อยู่อาศัยเบื้องต้นที่ปลอดภัยมั่นคง ได้มีหลักประกันเรื่องอาหาร ความเป็นอยู่ ได้มีหลักประกันของชีวิต จากอาชีพการงานที่สมศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ แล้วจึงถึงบ้านเรือนถาวรและชุมชนที่ถาวรมั่นคง ตลอดจนการศึกษาของบุตรหลาน

เป้าหมายความอยู่เย็นเป็นสุขของพี่น้องภาคใต้ที่ถูกวิกฤติทั้งสองกรณี ต้องมีเป้าหมายครอบคลุมกว้างในด้านสุขภาวะองค์รวม ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ และมีเป้าหมายเฉพาะหน้าที่เร่งด่วน เพื่อความอยู่เย็นในเร็ววัน คือเรื่องร่างกายและจิตใจ ขณะที่เป้าหมายเพื่อความอยู่เย็นและเป็นสุขในอนาคต คือเรื่องสังคมและจิตวิญญาณ

๒. ปัจจัยที่สำคัญและอุปสรรค

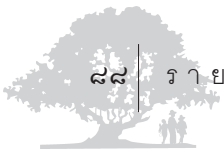
ปัจจัยที่เป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญ ที่ทำให้การขับเคลื่อนในเรื่องความอยู่เย็นเป็นสุขเคลื่อนไปได้ จากทั้ง ๓ กรณี เท่าที่ได้ประมวลจากการขับเคลื่อนด้วยปฏิบัติการในพื้นที่ และหากจะขับเคลื่อนไปสู่ความอยู่เย็นเป็นสุข ต้องอาศัยปัจจัยที่สำคัญต่างๆ ดังนี้

ระบบเศรษฐกิจ จะต้องมีระบบเศรษฐกิจที่ตอบสนองความต้องการในการดำรงชีวิต เน้นความพอดีและพอเพียง ซึ่งพบว่าชาวบ้านในพื้นที่ชุมชนจากทั้งสามกรณี ยังมีความยากจน ไม่มีอาชีพที่มั่นคง และขาดการสนับสนุนที่เหมาะสม ขาดการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติเนื่องจากเหตุการณ์ความไม่สงบ และยังพบว่ารายได้ของครอบครัวที่ได้รับผลกระทบลดลง จากการสูญเสียผู้นำครอบครัว

ระบบสังคม จะต้องเป็นสังคมที่มีความเห็นอกเห็นใจ และมีเป้าหมายเพื่อการอยู่ร่วมกัน เป็นสังคมที่ปราศจากความหวาดระแวง จากเหตุการณ์ในพื้นที่พบว่า มีความน่าวิตกเนื่องจากสังคม และการปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐยังมีแนวโน้มและทิศทางเป็นฝ่ายกระทำต่อผู้ไร้อำนาจ เช่น สังคมยังคงมีความหวาดระแวงสูง ระบบการช่วยเหลือจากหน่วยงานต่างๆ ไม่ครอบคลุม ไม่เสมอภาค ไม่ยุติธรรม ขาดประสิทธิภาพ

จากกรณีการจัดสัมภาษณ์เชิงคุณภาพของผู้ได้รับผลกระทบฯ และการทำงานพัฒนาชุมชนเป็นสุข พบว่า การประสานให้เกิดการพูดคุยและปรึกษาหารือ การรับฟัง หรือการนำรูปแบบของ “สภาชุมชน” หรือสภาที่ปรึกษาสูงสุดของชุมชนในการพัฒนาชุมชนมาใช้ ทำให้สังคมของชุมชนมีความปรองดอง และความสามัคคีกันมากขึ้น

จากกรณีคลื่นยักษ์อันดามันพบว่า ปัจจัยที่เป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญคือ “น้ำใจไมตรีที่เอื้ออาทร” ทำให้ความร่วมมือต่าง ๆ ตามมาเป็นลำดับ เช่นเดียวกับกรณีผู้ได้รับผลกระทบ

จากเหตุการณ์ความรุนแรงฯ น้ำใจที่เห็นอกเห็นใจ ทำให้สามารถประสานฝ่ายต่าง ๆ เข้าหากัน และมีความรู้สึกที่เข้าใจกันและใกล้ชิดกันมากขึ้น

ระบบการศึกษา เป็นระบบที่สำคัญที่จะพัฒนาบุคคล ให้สัมพันธ์กับสังคมได้อย่างมีคุณภาพ และช่วยพัฒนาสังคม ระบบการศึกษาในพื้นที่ยังไม่ทั่วถึง ชาวบ้านมีการให้ความสำคัญน้อย ต้องมีการบูรณาการการศึกษาด้านศาสนาและสายสามัญและมีการจัดการศึกษานอกระบบ

จากกรณีศึกษาของเครือข่ายมุสลิมมีหลายชุมชนที่มีการพัฒนาระบบการศึกษาเพื่อบูรณาการการศึกษาด้านศาสนากับด้านสามัญและพบว่าสามารถจะเป็นรูปแบบที่ขยายผลได้ต่อไป

ระบบการเมืองและนโยบาย จะต้องมียุทธศาสตร์มาภิบาลและความสมานฉันท์ในการบริหารประเทศ เกื้อหนุนต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ พบว่าการพัฒนาไม่ทั่วถึง พื้นที่ได้รับการทอดทิ้งมานาน ขาดการประสานงานระหว่างฝ่ายนโยบายด้วยกันเอง ซึ่งนโยบายจะต้องมีความต่อเนื่องและยั่งยืน มีการบูรณาการในการช่วยเหลือและฟื้นฟูทั้งกรณีสามจังหวัดชายแดนและกรณีชายฝั่งอันดามัน

วัฒนธรรมและศาสนา สังคมที่อยู่เย็นเป็นสุข จะต้องมีการเข้าถึงคุณค่าร่วมของสังคม มีระบบจารีตประเพณี ศาสนาเป็นที่ยึดถือ และเป็นวิถีแห่งการปฏิบัติร่วมกัน มีความภาคภูมิใจในวัฒนธรรม และศาสนาของตน สภาพปัจจุบันในพื้นที่พบว่า ความเคร่งครัดในการปฏิบัติทางศาสนาน้อยลง ทั้งพุทธและมุสลิม การพยายามเข้าใจถึงแก่นแท้ของแต่ละศาสนามีน้อยลง มักติดอยู่เพียงพิธีกรรมหรือเปลือกนอกภายนอกเท่านั้น เนื่องจากกระแสวัฒนธรรมจากภายนอกที่เน้นการพัฒนาทางด้านวัตถุทะลักเข้ามา

จากการศึกษากรณีทั้ง ๓ กรณี พบว่า จากวิกฤติและการทำงานเพื่อชุมชนเป็นสุข ทำให้ชุมชนเกิดความวิตกในการถอยห่างจากศาสนา และทำให้ชุมชนเคลื่อนเข้าหาหลักศาสนามากขึ้น รวมทั้งการหันมาสนใจด้านจิตใจมากขึ้น

๓. กลไกและกระบวนการในการขับเคลื่อนสู่ความอยู่เย็นเป็นสุข

กลไกและกระบวนการในการขับเคลื่อนสู่ความอยู่เย็นเป็นสุขนั้น สามารถสังเคราะห์จากข้อเสนอของทั้ง ๓ กรณี ได้ดังนี้

ว่าด้วยกระบวนการชุมชน

- กระบวนการก่อตัวและการจัดการตนเองของชุมชน เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการก่อให้เกิดความอยู่เย็นเป็นสุข จากกรณีคลื่นยักษ์อันดามัน แสดงให้เห็นชัดเจนว่าชุมชนที่มีการจัดการก่อตัว และการจัดการตนเองได้ก่อนจะไปได้ดีกว่าชุมชนที่ไม่มีการจัดการ สามารถรวมตัวและจัดการฟื้นฟูชุมชนได้อย่างรวดเร็วและเป็นระบบ
- การมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของจริงจังของชุมชน ตามความต้องการของชุมชน และโดยชุมชน เาชุมชนเป็นตัวตั้ง เป็นสิ่งที่จำเป็นเช่นกัน จากกรณีคลื่นยักษ์อันดามัน ที่เครือข่ายความร่วมมือฯ ได้หยิบเอาประเด็น คู่ช่อมสร้างเรือ

มาดำเนินการก็เนื่องจากรับฟังความต้องการของชาวบ้าน กรณีเครือข่ายชุมชนมุสลิมที่ขับเคลื่อนโดยเอากระบวนการทัศน์อิสลามก็มีปฏิบัติตามความต้องการของชุมชน

- กระบวนการทำงานที่เกาะติดพื้นที่ชุมชน เป็นการสร้างความสัมพันธ์และความไว้วางใจระหว่างชุมชนชาวบ้านกับฝ่ายประสานสนับสนุน ตลอดจนการรู้จักและเข้าใจพื้นที่และชาวบ้านชาวบ้านเองก็รับรู้ว่ามีคนเข้าไปประสานทำงานด้วยเป็นใครเช่นกัน
- การเริ่มจากพื้นที่ชายขอบ ปราศจากความสับสนอลหม่าน เปิดโอกาสให้สามารถริเริ่มได้อย่างเป็นระบบและครบถ้วน และค่อยขยายงานออกไปในภายหลังได้เป็นประสบการณ์ที่ชัดเจนจากกรณีคลื่นยักษ์อันดามัน
- มีการพัฒนาเครื่องมือในการไปสู่เป้าหมาย เช่น ตัวชี้วัดชุมชนมุสลิมเป็นสุข สภาชุมชน (กรณีเครือข่ายชุมชนมุสลิม) อยู่ซ่อมสร้างเรือชุมชน กองทุนฟื้นฟูอาชีพ (กรณีคลื่นยักษ์อันดามัน)

ว่าด้วยกลไกการประสานสนับสนุน

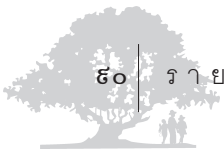
- การประสานสนับสนุน เอื้ออำนวยช่วยเหลือ บนพื้นฐานชุมชนชาวบ้านเป็นเจ้าของ ตามความต้องการของชุมชน
- กลไกการประสานสนับสนุนทั้งปัจเจก หน่วยและเครือข่ายความร่วมมือพันธมิตรภาคีเครือข่าย และเครือข่ายปฏิบัติการ โดยการให้พื้นที่และชุมชนชาวบ้านเป็นตัวตั้ง เอาความทุกข์ร้อนของพี่น้องเป็นสำคัญ จนพ้นจากกรอบของโครงการและองค์กร จนก่อเกิดความเข้มแข็งกว่าเดิม มีความสำคัญอย่างยิ่งในการการขับเคลื่อนเพราะการทำงานมีขนาดเกินกำลังที่โครงการใดจะทำได้โครงการเดียว และการขยายสู่การเกิดภาคีพันธมิตรใหม่ระหว่างภาคประชาชนและภาคพัฒนาเอกชน กับภาคธุรกิจเอกชน รัฐบาลนานาชาติ ตลอดจนปัจเจกชนที่มีน้ำใจ ทำให้กลไกการประสานสนับสนุนมีความเข้มแข็งมากขึ้น เนื่องจากเกิดการเสริมพลังจากจุดแข็งของแต่ละฝ่าย

ว่าด้วยการจัดการ

- จากประสบการณ์ของกรณีคลื่นยักษ์ พบว่าการจัดการอย่างใหม่ที่ใกล้ตัวหมายถึงความยืดหยุ่นสอดคล้อง ไม่แข็งจนเป็นอุปสรรคในการทำงาน สามารถทำงานตอบสนองของชุมชนชาวบ้านได้ดี ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอของกรณีการเยียวยาและการฟื้นฟูฯ ที่ต้องการให้รัฐมีการปรับเปลี่ยนระบบการจัดการที่มีความต่อเนื่อง เรียบง่าย รวดเร็วทุกด้าน มีการสร้างความเข้าใจที่ชัดเจน และเป็นการจัดการที่มีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน

ว่าด้วยกลไกด้านกระบวนการเรียนรู้

- จะต้องมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชน เช่น สภาชุมชน
- สร้างกระบวนการเรียนรู้ในเรื่องที่จำเป็น เช่น ทักษะในการดำรงชีวิต การช่วยเหลือด้านจิตใจ

ว่าด้วยกลไกด้านสื่อสารมวลชน

- จากกรณีการเยียวยาและการฟื้นฟูฯ เสนอให้มีการพัฒนาศักยภาพสื่อบุคคล กลุ่มองค์กรเครือข่ายสื่อชุมชน เช่น วิทยุชุมชน

ว่าด้วยกลไกด้านวัฒนธรรมและศาสนา

- จากกรณีการเยียวยาและการฟื้นฟูฯ เสนอให้มีการสนับสนุนการฟื้นฟูประเพณีท้องถิ่น เพื่อการยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับการปฏิบัติการของเครือข่ายชุมชนมุสลิม มีกิจกรรมที่สำคัญ เช่น งานวันอาชูรอ สีลัต ดีเกฮูลู
- ใช้หลักศาสนาเพื่อน้อมนำสู่สุขภาวะทางจิต และจิตวิญญาณ เช่น การเรียน กิตาบ การอ่านคัมภีร์อัลกุรอาน

ว่าด้วยกลไกระบบเศรษฐกิจ

- มีการสนับสนุนบนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง เช่น การจัดหาที่ทำกิน ที่อยู่อาศัย อย่างถาวรให้กับประชาชน
- มีการจัดการกองทุนชะกาต
- มีการจัดระบบออมทรัพย์ในชุมชน มีระบบบริหารจัดการธุรกิจชุมชน ตลอดจน การส่งเสริมอาชีพที่สอดคล้องกับรากฐานของท้องถิ่น

๔. ข้อเสนอเชิงนโยบาย

ว่าด้วยข้อเสนอเชิงนโยบาย จากบทเรียนรู้จากเครือข่ายปฏิบัติการ ท่ามกลางวิกฤติ ต่อสังคมไทย และชายแดนใต้ คือ

๑. พึงเอาพื้นที่ ชุมชนชาวบ้านเป็นตัวตั้ง
๒. ให้ความสำคัญกับการก่อตัว และจัดการตนเองของชุมชนชาวบ้านในพื้นที่
๓. เครือข่ายปฏิบัติการที่เปิดกว้าง ก้าวพ้นตัวตน องค์กร และโครงการเป็นเงื่อนไข
๔. นำใจ ไมตรีที่เอื้ออาทรฉันเพื่อนมนุษย์ที่ร่วมทุกข์ เป็นปัจจัยหล่อเลี้ยงที่สำคัญ
๕. ควรเสริมสร้างความสมานสัมพันธ์เพิ่ม ระหว่างภาคประชาชน ภาคพัฒนาเอกชน และภาคธุรกิจเอกชน
๖. การเสริมสร้างสำนักสาธารณะแก่เยาวชนคนรุ่นใหม่ มีความเป็นไปได้สูง หากมีการประสานจัดการอย่างต่อเนื่องจริงจัง ด้วยระบบฐานข้อมูลศูนย์เชื่อมประสาน และกองทุนหนุนเสริม
๗. ควรขยายขอบเขตความร่วมมือเพื่อพัฒนาสู่ผู้ยากลำบากอื่นในสังคมโดยทั่วไป ไม่จำเป็นต้องรอดแต่เมื่อเกิดภัยใหญ่ร้ายแรงเท่านั้น
๘. ข้อเสนอเชิงนโยบายนี้มีได้มุ่งหมายเสนอต่อรัฐหรือใคร แต่ขอเสนอต่อทุกคน ทุกฝ่ายทุกหมู่ทุกคณะ ให้ระลึกหล่อเลี้ยงและเพาะบ่มไว้ในทุกระดับ ทั้งตนเอง ครอบครัว ชุมชน องค์กร ภาคีเครือข่ายไปจนถึงรัฐถิ่น รัฐไทย และรัฐเทศ ทั้งหมด
๙. รัฐ หน่วยอื่นใด หรือใคร ที่ไม่ได้ยึดตามแนวนี้น่าที่จะทบทวนได้ตรงด้วย

สมานฉันท์ร่วมใจไทยทั้งหมด พี่นพชีวิตชุมชนให้อยู่เย็นเป็นสุข

โดย

ศ.นพ.ประเวศ วะสี

ผู้ทรงคุณวุฒิ

วันที่ ๗ กรกฎาคม ๒๕๔๘ เวลา ๑๓.๒๐ - ๑๔.๐๐ น.

ภาคใต้เรามีวิกฤติอยู่ ๒-๓ เรื่อง

๑. วิกฤติเรื่องความไม่สงบ มีการฆ่ากัน มีความรุนแรงใน ๓ จังหวัดภาคใต้ทุกวัน ยังหาวิธีแก้ไขไม่ได้ อาจจะเรื้อรังลุกลามต่อไป

๒. วันที่ ๒๖ ธันวาคม เรื่องสึนามิ ผู้คนล้มตายอย่างไม่เคยมีมาก่อน เป็นภัยธรรมชาติ หลายพันคน สูญเสียชีวิตไป ทรัพย์สินสมบัติบ้านเรือนพังพินาศ เรือกสวนไร่นามหาศาล เรียกว่าเป็นวิปโยคแห่งอันดามัน

๓. อาจจะไม่ทราบกัน เป็นวิกฤติที่มันซึมอยู่ทั่วพื้นแผ่นดิน คนอื่นไม่รู้

แต่มีคนภาคใต้ที่รู้ ตั้ง ๕๐ ปีมาแล้ว คือท่านพุทธทาส ท่านเห็นวิกฤติ วิกฤตินี้มันซึมอยู่ทุกอณู แต่คนเราไม่รู้ จริง ๆ แล้วมันรุนแรงกว่าวิกฤติ รุนแรงเหมือนพวกที่รณรงค์เรื่องบุหรี เขาจะรู้ว่าวันหนึ่ง ๆ คนตายจากการสูบบุหรีเท่ากับเครื่องบินจัมโบ้เจ็ท ๒๐ ลำ ตกทุกวัน คน ๔๐๐ คน ในแต่ละลำ ๒๐ ลำ ก็ตก ๘,๐๐๐ คน แต่แยกกันตายเลยไม่รู้สึกรู้สีก แต่ถ้าเป็นจัมโบ้เจ็ท คนจะรู้สึก เพราะมันตายพร้อม ๆ กัน วิกฤติประเภทที่ ๓ มันซึมอยู่ในทุกคน แต่เราไม่รู้ มันรุนแรงกว่าสึนามิ ความรุนแรงของ ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีการฆ่ากันเป็นรายวัน มีการตัดหัวแล้วยังแก้ไขไม่ได้ ทำให้หลายฝ่ายวิตกกังวล ไปคุยกับครูที่ปัตตานี พวกครูกลัวไปหมด พวกครูก็เป็นเหยื่อมากที่สุด เพราะฆ่าครูง่าย เพราะชีวิตของครูมันประจำเหมือนกันทุกวัน ๗ โมงเช้าออกจากบ้านแล้วก็ไปโรงเรียน ก็จะถูกระทำได้ง่าย พวกครูมีความห่วงไหวมาก

ท่ามกลางความทุกข์อย่างนี้ ถ้าว่าจะพลิกมันให้อยู่เย็นเป็นสุขได้อย่างไร ถ้าจะทอดถอยอยากจะหนีมันไปไม่ได้ มันมีความทุกข์ เวลาแปรวิกฤติเป็นโอกาส สาเหตุมันมีอยู่แต่เราไม่รู้มัน ไม่ได้เอ็ดร้อน ไม่ได้เตรียมตัวมาเพื่อที่จะแก้ไข ความทุกข์ที่มันเกิดขึ้นที่ภาคใต้ เป็นความขัดแย้ง ถ้าดูให้ลึกที่สุด คือความขัดแย้งของวัฒนธรรมท้องถิ่น กับระบบราชการที่รวมศูนย์ เป็นความขัดแย้งที่รวมตัวเกิดขึ้นในทุกภาคของประเทศไทย เพราะปัญหาทำนองเดียวกันจะเกิดขึ้นทุกภาคคือ ความขัดแย้งระหว่างวัฒนธรรมท้องถิ่นกับระบบราชการที่รวมศูนย์ มันจะออกมาในรูปแบบต่าง ๆ ปัจจัยก็ออกมาในรูปแบบหนึ่ง แต่ถ้าเราช่วยกันแก้ไขปัญหาดังนี้ เราจะเกิดความสามารถ เกิดจิตใจที่จะไปช่วยแก้ปัญหาภาคอื่น ๆ รวมทั้งประเทศอื่น ๆ ความขัดแย้งในโลกมีอยู่ตามที่ต่าง ๆ บางแห่ง ๕๐ ปี ๖๐ ปี บางแห่ง ๑๐๐ ปี แก้ไม่ได้ ภายใน ๕ ปี ๑๐ ปี ถ้าเราสามารถแก้ปัญหาคือ ความรุนแรงนี้ได้ คนไทยจะเกิดความสามารถ อย่างอาหรับ อิสราเอล ผมเชื่อว่าเขายังยากที่จะแก้ไข เราจะไปช่วยเขา เพราะอย่างไรเราก็เป็นพี่น้องกัน เป็นเพื่อนมนุษย์ด้วยกันทั้งโลก ไม่ว่าจะเป็นมิดำ มิวขาว อาหรับ หรือเรียกว่าอะไรก็แล้วแต่ เราเป็นคน ถ้าเป็นพี่น้องกันก็คิดที่จะช่วยเหลือกัน

ผมอยากจะเรียน ธรรมชาติของมนุษย์เรามีกิเลสก็จริง แต่กิเลสไม่ใช่ด้านเดียวของมนุษย์ มนุษย์ยังมีธรรมชาติ คือความดีอยู่ในหัวใจ ทุกคนมีเมล็ดพันธุ์แห่งความดี เห็นเพื่อนมนุษย์มีความทุกข์ แล้วจะทน

ไม่ไหว ได้ตัวน้ำใจออกมา เช่น สีนามิ มีคนออกมาช่วยเหลือ ไม่ว่าจะเข้าราชการตำรวจ ทหาร ชาวต่างชาติ ร่วมมือกันเยอะเป็นคลื่นน้ำใจ ที่ใหญ่กว่าคลื่นสินามิ ปรากฏไปทั่วโลกว่าคนไทยมีน้ำใจ ซึ่งเป็น การประชาสัมพันธ์ประเทศที่ดีกว่าพัฒนาพงษ์ พัทธา เขาถือกันไปทั่วโลกว่าคนไทยมีน้ำใจ น้ำใจจากคนไทย หลังไหลออกมาเยอะมาก

เพราะฉะนั้นตรงนี้คงเป็นประการที่ตั้งต้น ต้องเริ่มต้นด้วยความเห็นอกเห็นใจกัน และมีความ เมตตากรุณาให้เกิดขึ้นในหัวใจ คนอื่นมีความทุกข์ อย่างคนกรุงเทพฯ มีความทุกข์ไปอีกอย่าง มีความทุกข์ เรื่องรถติด คนออกจากบ้านตอนเช้ารถติด ลูกต้องกินข้าวในรถ หงุดหงิด อารมณ์เสีย เครียดกันไปตามๆ กัน นั่งบนรถก็ฟัง จส.๑๐๐ ฟังร่วมด้วยช่วยกัน ฟังแล้วบอกคนโน้นติดอยู่ที่นั่น คนนั้นติดอยู่ที่นี้ ฟังแล้วไม่หาย ติดหรอกแต่ความทุกข์ลดลงเพราะมีเพื่อนร่วมทุกข์ขึ้นต้นต้องส่งเสริมเรื่องทุกข์ให้เห็นความทุกข์ของเพื่อนบ้าง จะมึนน้ำใจเกิดขึ้น อยากร่วมทุกข์ อยากร่วมแบ่งปัน จะนำไปสู่สิ่งดีที่ตามมาอีกมากมาย

ทางราชการก็มีส่วนสำคัญ แต่ราชการจะแก้ปัญหา ต้องอาศัยพลังจากทุกฝ่ายร่วมกัน ต้องอาศัย เรื่อง วัฒนธรรม ศิลปะ เป็นการเคลื่อนทุนทุกชนิด ทุนไม่ได้มีแต่เงินเท่านั้น จะโยนไป ๑๐,๐๐๐ ล้านก็แก้ ความรุนแรงในภาคใต้ไม่ได้ คำว่าทุนไม่ได้มีแต่เงินเท่านั้น ทุนน้ำใจ ทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรม ทุนทาง ศาสนธรรม ทุนอีกเยอะ ถ้าคนไทยเราด้วยกัน ถูกชักนำคิดว่าทุนคือเงินจริงๆ แต่ทุนอื่นมันคงกว่า แล้วเป็นประโยชน์กับคนส่วนใหญ่มากกว่า เช่น ทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางสังคม ทุนทางศาสนาธรรม ซึ่งคนขโมยไม่ได้และมันเป็นประโยชน์ยั่งยืนกับคนทั้งหมด แต่ถ้าเป็นเงินมันเป็นประโยชน์กับคนส่วนน้อย และขโมยได้ง่าย ขโมยโดยคนไทยบางคนหรือขโมยโดยคนต่างชาติ

ทุนที่เป็นน้ำใจ ทุนที่เป็นโดยสังคมคือการรวมตัวกัน ทุนโดยทางวัฒนธรรม ซึ่งหมายถึงวิถีชีวิตร่วมกัน ของกลุ่มชนที่สอดคล้องกันกับสิ่งแวดล้อมหนึ่ง ๆ นั้น คือนิยามอย่างหนึ่งของวัฒนธรรม วัฒนธรรมหมายถึง วิถีชีวิตร่วมกันของกลุ่มชนที่สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมหนึ่ง สิ่งแวดล้อมไม่เหมือนกัน วัฒนธรรมก็จะไม่ เหมือนกัน คือความหลากหลายของวัฒนธรรม คนที่อยู่ทะเลทรายจะมีวิถีชีวิตเหมือนคนอยู่ขั้วโลกใต้ มันก็ไม่ได้ มันมีชีวิตอยู่ไม่ได้ สิ่งแวดล้อมภาคเหนือ/ภาคกลาง/ภาคใต้ ต่างกัน เพราะฉะนั้นวัฒนธรรม ของคนจึงไม่เหมือนกัน ถ้าเหมือนกันจะไม่รอด ความหลากหลายของวัฒนธรรมทำให้อยู่รอดได้ เพราะมัน สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมนั้น ๆ เพราะฉะนั้นวัฒนธรรมจึงจำเป็นต้องมีความแตกต่าง ต้องมีความ หลากหลายตามวัฒนธรรม

คำว่าวิถีชีวิตร่วมกัน มีความหมายกว้างมาก ครอบคลุมมาก หมายถึงความเชื่อร่วมกัน สิ่งใดที่ กลุ่มคนมีความเชื่อร่วมกัน สิ่งนั้นคือวัฒนธรรม อะไรที่เป็นคุณค่าร่วมกัน เช่น ศาสนาก็เป็นวัฒนธรรม ศาสนาจะเดินอยู่ ๒ สถานะ ด้านหนึ่งเป็นคำสอนของศาสนา อีกด้านหนึ่งชุมชนได้รับนับถือว่ามีคุณค่า สำหรับเขา อันนั้นก็นับว่าเป็นวัฒนธรรม หมายถึงการทำมาหากิน ซึ่งสอดคล้องกับสิ่งแวดล้อม ขนบธรรมเนียม ประเพณีต่างๆ เพื่อการอยู่ร่วมกัน ขนบธรรมเนียมประเพณีสอนให้อยู่ร่วมกัน อย่าไปเบียดเบียนคนอื่น ๆ วัฒนธรรมไม่ได้สอนให้พวกคุณแข่งขันกันอย่างเสรี วัฒนธรรมเป็นไปให้คนอยู่ร่วมกัน ศาสนธรรมเช่นเดียวกัน ศาสนาไม่มีศาสนาไหนสอนแล้วว่าพวกคุณไปแย่งชิงกันนะ พวกคุณไปแข่งขันนะ บางคนก็เด็ก บางคนก็ผู้ใหญ่ บางคนมีอำนาจน้อย อำนาจเยอะ บางคนโชคดี บางคนโชคร้าย ศาสนาล้วนสอนให้ต้องมีเมตตา กรุณา คนต้องช่วยเหลือกัน อย่างนี้ทั้งสิ้น อันนี้เป็นทุนที่ยิ่งใหญ่ของมนุษย์ ถ้าเรารู้ทุนอย่างนี้ จงใช้ทุนเหล่านี้ เพื่อแก้ปัญหา

เราเลือกปฏิเสธความสำคัญของอำนาจรัฐไม่ได้ ปฏิเสธความสำคัญของอำนาจเงินไม่ได้แต่อำนาจรัฐกับเงินแก้ปัญหาที่ยาก ๆ ซับซ้อนไม่ได้ ต้องอาศัยทุนที่ว่า ทุนทางน้ำใจ ทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางศาสนา ที่เป็นทุนที่มีคุณค่ามากกว่าเรื่องเงิน เอาตรงนี้เข้ามา

เราจึงคิดว่าเป็นโอกาสของเราที่ไปเจอปัญหายาก ๆ ถ้าปัญหาง่าย แก้ปัญหาไปเสร็จ ท่านผู้มีเกียรติลองสังเกตดู ประเทศญี่ปุ่นกับประเทศเยอรมันแพ้สงคราม แต่หลังจากแพ้สงครามกลับเจริญก้าวหน้าเร็วทั้ง ๒ ประเทศเลย เขาแพ้สงคราม ผู้คนล้มตายบ้านเมืองพัง แต่ทำไมฟื้นตัวได้เร็ว เพราะพลิกวิกฤติมาเป็นโอกาส โอกาสอะไรที่มันดีจะนำเราไปสู่วิกฤติ นำเราไปสู่ความตาย ไปสู่การแพ้สงคราม พอเจอวิกฤติอย่างนี้ ทำให้เราได้คิดทบทวนที่จะละทิ้งอะไรไปที่ไม่ดี ทางพุทธมีคำอยู่คำหนึ่ง คือ สิลัพพตปรามาส แปลว่า การยึดมั่นในความเชื่อและปฏิบัติที่ผิด ๆ ที่มันไม่ได้ผลแล้ว ถ้าวางศรัทธาได้ก็ตาม อารยธรรมได้ก็ตามอยู่ไปนาน ๆ มันจะยึดถือเอาความเชื่อและการปฏิบัติที่ผิด ๆ แล้วมันสะสมไว้จนสังคมวิกฤติแล้วเกิดความรู้สึกรุนแรงกับความคิดที่ผิด ๆ ไปซะทีหนึ่ง แต่พออยู่ไปนาน ๆ มันสะสม แม้แต่เรามีสติ เราเรียนรู้อยู่ไปนาน ๆ ก็สะสมความเชื่อที่ผิด ๆ ที่เรียกว่า สิลัพพตปรามาส

ตรงนี้ ไม่มีใครจะมาช่วยเราได้ นอกจากสังคมทุกฝ่ายเข้ามาทำเรื่องนั้น เรื่องนี้ เรื่องกลุ่มเล็ก กลุ่มใหญ่ เรื่องสิ่งแวดล้อม เรื่องศาสนา เรื่องการศึกษา เรื่องศีลธรรม ศิลปวัฒนธรรม ขอให้ทำเยอะแล้วจะเชื่อมโยงกัน แต่ต้องทำเรื่องอะไรก็ได้ที่ชอบ ถ้าได้ทำสิ่งที่ชอบ รวมกลุ่มกันจะ ๓ - ๔ คน หรือ ๕ คน ก็แล้วแต่ รวมกลุ่มกันทำเรื่องที่ชอบ ทำเรื่องที่ชอบก็มีความสุข ก็จะได้เชื่อมโยงกัน เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย เรียกว่า การรวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำให้เต็มพื้นที่ ทุกองค์กร ทุกจุดสำคัญของการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน ต้องมีการรวมตัวกัน การรวมตัว ร่วมคิดร่วมกัน เป็นศีลธรรม แปลว่าเราเคารพคนอื่น เขามีศักดิ์ศรี คุณค่าความเป็นคน คนทุกคน มีเกียรติ มีศักดิ์ศรี มีคุณค่าความเป็นคน ไม่ว่าเขาจะเป็นใคร อย่าไปดูเขาว่า เขารวย เขาจน เขาเป็นนักเรียนนอก นักเรียนใน เขาได้ปริญญาหรือไม่ ธรรมชาติลึกลับที่สุดเขาเป็นคน เขามีเกียรติ มีศักดิ์ มีคุณค่าของความเป็นคน ไม่ว่าเขาจะเป็นใคร เป็นเชื้อชาติอะไร เป็นศาสนาอะไร เป็นศีลธรรมพื้นฐานที่ลึกลับที่สุด แล้วอันนี้จะนำไปสู่อะไร อันนี้จะนำไปสู่คุณค่าความเป็นคน สู่ความร่วมมือ ร่วมทำ มีความรักกัน มีความเคารพกัน เนื่องจากอยู่บนพื้นฐานของการเคารพศักดิ์ศรี คุณค่าความเป็นคน ตัวมันเองเกิดความสุขในตัว คนอื่นก็เคารพในเกียรติ ในศักดิ์ศรี

ถ้าคนไม่มีความสุข ศักดิ์ศรีความเป็นคน ที่ผมเขียนบทความลงในหนังสือพิมพ์ ที่ว่าคนเป็นโรคขาดศักดิ์ศรีความเป็นคนอย่างรุนแรง ลองนึกภาพถ้าพี่น้องคนไทยทุกคนไม่ว่าเชื้อชาติอะไร ศาสนาอะไร เป็นคนมีเกียรติ มีศักดิ์ศรีทุกคน มีคุณค่าความเป็นคน เมืองไทยแข็งแรงมาก แต่ถ้าคนไทยส่วนใหญ่ ถูกทำให้ไม่มีเกียรติ ไม่มีศักดิ์ศรี ไม่มีคุณค่า ประเทศจะอ่อนแอ จะทำให้ขาดความมั่นใจ รวมไปถึงความมั่นใจแห่งชาติ ตรงนี้จะเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญ

บางทีเส้นผมบังภูเขา เราไปให้ความสำคัญกับความรู้ในตำรามากเกิน คนส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ ก็ไม่มีเกียรติต้องเคารพ ความรู้ที่อยู่ในตัวตนคนทุกคน ไม่ว่าเขาจะเป็นใคร เขาจะได้ปริญญาบัตรใหม่ ไม่สำคัญ เขามีความรู้ที่ได้มาจากการใช้ชีวิต เพราะฉะนั้น ตรงนี้จะช่วยบอกเราว่าทำไมครูที่สำคัญที่สุดของเราคือใคร คือแม่ของเรา แม่ของเราเป็นครูที่สำคัญที่สุด โดยไม่ต้องดูว่าท่านได้ปริญญาหรือเปล่า ท่านมีความรู้ อยู่ในตัวที่ได้จากการใช้ชีวิต อย่างการทำงานเราก็จะได้ความรู้ไปในตัวคน คนทุกคนกลายเป็นคนมีเกียรติ

มีโรงเรียนบางโรงเรียนให้นักเรียนไปเรียนจากชุมชน เรียนจากคนขายของชำ เรียนจากคนขาย ก๋วยเตี๋ยว เรียนจากช่างผสมปูน คนเหล่านี้เป็นชาวบ้านธรรมดาๆ ไม่เคยมีเกียรติเลย แต่พอมีนักเรียนมา เรียนกับเขาก็ภาคภูมิใจเราเป็นครูได้ แล้วนักเรียนเขาทำสิ่งที่เราสอนได้จริงๆ ครูที่โรงเรียนซะอีกที่ทำไม่เป็น คนเหล่านี้มันมีเกียรติขึ้นทันที แล้วนักเรียนเวลาเรียนจากใคร ก็เคารพคนนั้นขึ้นเป็นครู เพราะฉะนั้น จะนำไป สู่แนวความคิดใหม่เกี่ยวกับการศึกษา ระบบการศึกษาต้องทำให้คนทุกคนมีเกียรติ มีศักดิ์ศรี มีคุณค่า ทำให้ คนทุกคนเกิดความมั่นใจ คนเราเมื่อมีเกียรติ มีศักดิ์ศรีแล้ว เขาอยากทำเรื่องดี ๆ แต่ถ้าคนเรารู้สึกตัวไม่มีเกียรติ ถูกดูถูกดูหมิ่น ไม่มีศักดิ์ศรี ทำอะไรก็ได้ นักเรียนอาจจะไปตีกันก็ได้ เพราะเค้าดูถูกนักเรียนอาจจะคนชั้นต่ำ ต้องเรียนจุฬายา เรียนธรรมศาสตร์ ถึงจะเป็นคนชั้นสูง ไม่มีศักดิ์ศรี เมื่อไม่มีศักดิ์ศรีก็ตีกัน

ฉะนั้น สมานฉันท์จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อคนมีเกียรติ มีศักดิ์ศรี มีคุณค่า บางคนเวลามาประชุมรู้สึก ไม่มีเกียรติ ไม่มีศักดิ์ศรี เราไม่ได้ปริญญาดร.โท เอก บางคนก็เป็นนักเรียนนอก นักเรียนใน อย่างโน้น อย่างนี้ ลดหลั่น เราเคารพทุกคน เพราะทุกคนมีความรู้ มีเกียรติ มีศักดิ์ศรี มาร่วมมือกัน รวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำ เพราะฉะนั้นคำว่ารวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำ อย่าไปดูถูกคำนี้ เพราะมันอยู่บนพื้นฐานศีลธรรมและศีลธรรม ที่ลึกมาก เพราะเราเคารพความเป็นคนของคน คนเหล่านี้จะเกิดพลังมหาศาลและแก้ปัญหาได้หลายชนิด ทั้งเรื่องเศรษฐกิจ จิตใจ ครอบครัว สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม สุขภาพ พร้อมกันไปหมดทันที พร้อมการปฏิรูป การเรียนรู้ไปในตัว เพราะฉะนั้นเรามาคุยเรื่องวิกฤติภาคใต้ เราอย่าไปสิ้นหวัง ถ้าเราจับประเด็นได้แล้ว ช่วยกันร่วมคิด ร่วมทำกัน เราจะนำไปสู่การแก้ปัญหา นำไปสู่การอยู่เย็นเป็นสุขได้ ผมก็จะขอกล่าวนำ เพียงเท่านี้

บทเรียนรู้สู่สัมชชาจากภาคีพื้นที่ภาคใต้

วิทยากร : ผู้แทนจากชุมชนเป็นสุขชายแดนใต้
ผู้แทนจากสัมชชาสุขภาพเพื่อการเยียวยาและฟื้นฟูผู้ประสบภัย
จากเหตุการณ์ความรุนแรง สามจังหวัดชายแดนภาคใต้
ผู้แทนภาคีเพื่อความสมานฉันท์
ผู้แทนจากชายฝั่งอันดามัน
ผู้แทนจากคนหนุ่มเสริม

ผู้ดำเนินรายการ : นพ.บัญชา พงษ์พานิช

วันที่ ๗ กรกฎาคม ๒๕๔๘ เวลา ๑๔.๐๐ - ๑๕.๐๐ น.

❖ อิสมาแอล หะยีโยเซ (จากเจาะไอร้อง) แกนนำชุมชนบือราแง จังหวัดนราธิวาส

โครงการดับบ้านดับเมือง :

ขอความสันติสุขขงมีแต่ท่านทั้งหลาย ในฐานะที่เป็นคนที่อยู่ในพื้นที่ อำเภอเจาะไอร้อง ซึ่งเป็นพื้นที่แรกในเหตุการณ์ตั้งแต่ ๔ มกราคม จนถึงวันนี้ เหตุการณ์ในพื้นที่ปะทุความรุนแรงมากขึ้น มีระเบิด เผา ชำ และล่าสุ่มมีการฆ่าตัดคอ ยังมีอยู่ทุกวัน

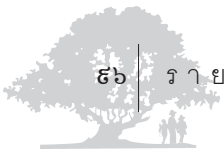
เหตุการณ์เหล่านี้ได้ส่งผลกระทบต่อคนในพื้นที่ โดยเฉพาะผู้นำที่ไม่ทราบว่ามีใครเขาจะเป็นเป้าหมายของผู้ไม่หวังดีต่อบ้านเมือง ชาวบ้านไม่กล้าออกไปไหนหลัง ๒ ทุ่ม สถานการณ์ทำให้ชุมชนเกิดความระแวงต่อกัน ซึ่งสิ่งเหล่านี้อาจจะบรรเทาความเข้มแข็งของชุมชน ทั้งหมดนี้ส่งผลกระทบต่อรายได้ คนไม่กล้าออกไปกรีดยาง เวลาการทำงานการประกอบอาชีพจะลดลง แต่เวลาจะอยู่กับครอบครัวมากขึ้น

ภัยคุกคามที่ใหญ่หลวงคิดว่า ไม่รู้ว่าเมื่อไหร่จะโดนกับตัวเอง ผมออกมาจากพื้นที่เพราะเชื่อว่าเวทีแห่งนี้จะสามารถหาหนทางนำไปสู่การแก้ไข จากประสบการณ์ทำงานอาสาพัฒนาชุมชนในพื้นที่ คิดว่าวิกฤตินี้จะเป็นโอกาสให้สามารถนำเสนอวิถีชีวิต วิถีคิดของคนอิสลาม นำสู่การแก้ไขและพัฒนาต่อไป

❖ คอยรูซามัน มะ :

สำหรับสิ่งที่จะนำเสนอเป็นข้อสรุปของการขับเคลื่อนของพื้นที่ชุมชนมุสลิมเพราะว่าชุมชนมุสลิมเป็นวิถีที่ยึดติดกับศาสนามาตลอด จะมีความเกี่ยวโยงระหว่างคนกับศาสนาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

สำหรับความเป็นวิถีชีวิตกับอิสลามเป็นสิ่งที่แยกจากกันไม่ได้ ชุมชนมีศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้อง มีมัสยิด การศึกษา และหลายๆ อย่างเข้ามาเกี่ยวข้อง สุขของมุสลิมคือการมีสุขภาพะทั้งสี่ด้าน คือ ร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ ความพิเศษของชุมชนมุสลิมคือจะให้ความสำคัญกับจิตวิญญาณ โดยแนวคิด ความเชื่อที่ว่าร่างกายเมื่อถึงเวลาจะสลาย จะหมด แต่วิญญาณมีการเริ่มต้นและไม่มีวันสิ้นสุด

หลักความสุขของมุสลิมคือ

๑. มุสลิมต้องเชื่อมั่นและศรัทธาในองค์อัลเลาะห์องค์เดียว จะเชื่ออย่างอื่นที่ไม่ใช่อัลเลาะห์ไม่ได้

๒. มุสลิมต้องยอมรับและปฏิบัติตามต้นแบบที่มาจากศาสดาซึ่งเป็นศาสนทูตของพระองค์ ไม่ว่าจะนอน กิน แต่งงาน ทำภารกิจต่างๆ เป็นต้น ซึ่งจะได้กุศลผลบุญจากการปฏิบัติ

๓. หลักปรัชญาว่าโลกนี้เป็นที่พำนักชั่วคราว ไม่ถาวรถึงเวลาที่จะจบไป

๔. มนุษย์ทุกคนต้องได้รับการทดสอบจากองค์อัลเลาะห์ ไม่ว่าจะเป็ในยามทุกข์หรือสุข ต้องใช้ความอดทนทุกภาวะการณ์

ความสุขของมุสลิมจะครอบคลุม ๓ มิติด้วยกัน คือ ๑) มิติความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างมนุษย์กับพระเจ้า โดยพิธีการต่างๆ ๒) มิติความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ทำให้มีความพอใจในการมีชีวิตอยู่ ๓) มิติความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกัน

การทำงานในพื้นที่ใช้เครื่องมือกระบวนทัศน์ในการพัฒนาของอิสลามมี ๔ ด้าน คือ

๑. พิธีกรรมทางศาสนาสู่ชุมชนมุสลิมอยู่เย็นเป็นสุข ในเรื่องการละหมาด การถือศีลอด การปฏิบัติศาสนกิจต่างๆ

๒. เศรษฐกิจชุมชนมุสลิมเป็นสุข บางชุมชนใช้ระบบเศรษฐกิจแบบอิสลาม ไม่มีดอกเบี้ย

๓. ด้านสังคมวัฒนธรรมชุมชนมุสลิมเป็นสุข

๔. การศึกษาเพื่อชุมชนเป็นสุข ซึ่งมุสลิมจะเน้นทางด้านการศึกษา ตั้งแต่เกิดจนถึงหลุมฝังศพ มีมัสยิด โรงเรียนปอเนาะ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

๕. การบริหารจัดการสู่ชุมชนเป็นสุข ซึ่งมีผู้นำ มีสมาชิกในชุมชนและหลายๆ อย่างที่ต้องมาจัดการ

ท่ามกลางวิกฤตินี้ทำให้มีโอกาสนำเสนอ

๑. กระบวนทัศน์อิสลามเพื่อการพัฒนาซึ่งบางครั้งชาวมุสลิมเองก็ไม่ว่าว่ามีดีตรงไหน

๒. สามารถเชื่อมความสัมพันธ์ในการทำกิจกรรมร่วมกันในระหว่างชุมชนที่ได้ทำ

๓. ได้รวบรวมบทเรียนของชุมชนเพื่อเสนอสู่สาธารณะ

๔. การขับเคลื่อนชุมชนเป็นไปตามวิถีชุมชน วิถีชีวิต และศักยภาพของพื้นที่

❖ **ประเวศ วะสี :**

คนที่อยู่ภาคกลางไม่เข้าใจ คิดว่าคนที่อยู่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นผู้ก่อความไม่สงบ จากการได้เป็นกรรมการสมานฉันท์ก็ได้ความจริงว่าไม่ใช่ คนสามจังหวัดเป็นคนรักสันติภาพ ไม่ได้เป็นผู้ก่อการร้าย เป็นคนที่รักพระเจ้าอยู่หัว และต้องการสันติภาพ คนที่ทำเป็นคนส่วนน้อย และไม่ได้ทำถูกหลักศาสนาอิสลาม ซึ่งศาสนาอิสลามเป็นศาสนาเพื่อสันติภาพ

เมื่อได้ไปสัมผัสได้เห็นสามเหลี่ยมวัฒนธรรมชุมชนมุสลิม ที่เป็นธรรมชาติอยู่แล้ว มีโครงสร้าง คือ

๑. โครงสร้างทางทฤษฎี ทางความรู้ คืออยู่ที่โต๊ะครู
๒. โครงสร้างสังคม อยู่ที่มัสยิด ที่โต๊ะอิหม่าม
๓. โครงสร้างทางกลไกที่มีความสัมพันธ์กับอำนาจรัฐ คือคณะกรรมการอิสลามจังหวัด ได้รับเลือกจากโต๊ะอิหม่าม

ถ้าเราสนับสนุนการใช้วัฒนธรรมชุมชนแล้ว ทางรัฐเกือบไม่ต้องไปทำอะไรเลย เพราะเขามีของเขาอยู่แล้ว อย่าไปรบกวนเขา ให้สามเหลี่ยมเขาทำงานสัมพันธ์กัน ให้การสนับสนุนสิ่งที่เขาขาด สนับสนุนกลไกชุมชน ก็จะทำให้ชุมชนเข้มแข็ง เป็นภูมิคุ้มกันทำให้เกิดความปลอดภัย และแก้เรื่องร้ายๆ ได้ ดังนั้นความเข้มแข็งของชุมชนตามวัฒนธรรมของอิสลามถือว่าสำคัญ เราเรียนรู้จากครูว่าเขาสัมพันธ์กับชุมชนเขาจะปลอดภัยขึ้น เช่น ถ้าโรงเรียนมีงบประมาณเพียง ๕๐,๐๐๐ บาทต่อปี ต่อหนึ่งโรงเรียน ก็จะสามารถส่งเสริมชุมชนได้ เพราะโรงเรียนสัมพันธ์อยู่กับชุมชน เมื่อสัมพันธ์กับชุมชนเขาจะปลอดภัยขึ้น ชุมชนก็จะดีขึ้นด้วย

❖ นิรพจน์ สุขเมือง (ปัตตานี) :

จากสถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่งผลกระทบต่อชีวิตทรัพย์สินขวัญกำลังใจของประชาชน การสูญเสียทำให้เกิดกิจกรรมเพื่อการเยียวยาและฟื้นฟูผู้ประสบภัยจากเหตุการณ์ความรุนแรง ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งการทำกิจกรรมเป็นของภาคประชาชนล้วนๆ เพื่อเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบ

อยากจะนำบทความของเด็กน้อย ชั้น ป.๕ ผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ “หนูอยากให้ปัตตานีมีความสุข ไม่อยากได้ยินเสียงปืน อยากเห็นรอยยิ้ม ปัตตานีมีทะเล มีน้ำตก สถานที่ท่องเที่ยว อยากให้ปัตตานีไม่มีเรื่องเลวร้ายอีกต่อไป หนูอยากให้พี่และแม่ มีงานทำ อยากให้พี่เรียนหนังสือต่อ หนูอยากเรียนหนังสือสูงๆ ตามที่พ่อพูดไว้ เพื่อแม่จะได้สบายในวันข้างหน้า” นี่เป็นความรู้สึกของเด็กที่สูญเสียบิดาจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ทำให้ครอบครัวต้องสูญเสียอะไรหลายๆ อย่าง เหลือแต่มารดาคนเดียว

กระบวนการที่พยายามผลักดันให้เข้าสู่ข้อเสนอของนโยบายภาครัฐที่จะต้องให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับการเยียวยา ต้องได้รับความเสมอภาค ความเท่าเทียมกัน ความเป็นธรรมในสังคม และต้องมีการส่งเสริมในเรื่องต่อไป

- ๑) กระบวนการเรียนรู้ของผู้นำ ตั้งแต่กระบวนการเรียนรู้วัฒนธรรม ภูมิปัญญา ศาสนา ซึ่งจะมาเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

กระบวนการที่พยายามผลักดันให้เข้าสู่ข้อเสนอของนโยบายภาครัฐที่จะต้องให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับการเยียวยา ต้องได้รับความเสมอภาค ความเท่าเทียมกัน ความเป็นธรรมในสังคม

๒) การสื่อสารมวลชน โดยเฉพาะต้องทำให้ข่าวสารถึงพื้นที่ชายแดนของสามจังหวัดจริง ๆ มีความรวดเร็ว ชัดเจน ชาวบ้านสามารถเข้าไปร่วมใช้สื่อได้

๓) การศึกษาในระดับพื้นที่โดยเฉพาะการศึกษาที่เป็นวิถีชีวิตชุมชน จะต้องนำมาใช้ให้สอดคล้องกับการศึกษาในภาคปัจจุบัน นำเอาศานนามาผนวกในด้านการศึกษาด้วย

๔) เศรษฐกิจและรายได้ที่เสียไปจากการสูญเสีย ทำอย่างไรให้เขามีรายได้ แต่อยู่บนพื้นฐานของทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ตามวิถีชีวิตตามความพอมีพออยู่พอกินของเขาไม่ใช่เอาสิ่งแปลกใหม่มาใส่ให้กลุ่มผู้สูญเสียเยียวยาเหล่านี้

๕) ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการ เพราะชุมชนในระดับพื้นที่ การศึกษายังด้อยอยู่ การบริหารจัดการที่จะเกิดขึ้นตามมา ไม่ว่าจะเป็นกองทุนต่างๆ ที่พี่น้องมุสลิมจะตั้งขึ้น จะต้องผ่านการเรียนรู้ มีการส่งเสริมอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ชาวบ้านได้มีการจัดการตนเอง นำสู่กองทุนที่มั่นคงยั่งยืน เพื่อนำไปสู่ชุมชนความเป็นอยู่และชุมชนเข้มแข็งต่อไป

❖ **ชลธิชา แหกปาตาน (เกาะลันตา กระบี่) :**

การเปลี่ยนวิกฤติเป็นโอกาสสำหรับ ๖ จังหวัดที่มีผลกระทบจากคลื่นสึนามิ คือ

๑. การเปลี่ยนแปลงของชุมชนในหลายหมู่บ้านเกิดการรวมกลุ่มรวมตัวกันได้เพราะว่ามาจากวิกฤติความเลวร้ายที่ประสบมา คนในชุมชนเกิดการพึ่งพาตนเอง รวมตัวกันเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนา เพราะหวังพึ่งภาครัฐก็จะล่าช้า ทำให้ชุมชนเข้มแข็งขึ้น

๒. มีการร่วมมือกันเต็มที่ในชุมชน

๓. สร้างพันธมิตรใหม่ๆ คือมีหน่วยงานต่างๆ เข้าไปช่วยเหลือ มีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างหมู่บ้าน

๔. ศาสนา หลังจากคลื่นสึนามิจะเห็นได้ว่าเป็นสัญญาณเตือนจากพระเจ้า คนที่เคยละทิ้งกิจวัตรประจำวันของศาสนาก็หันกลับมาปฏิบัติดังเดิม

ทั้งพี่น้องชาวพุทธและอิสลามตอนนี้ก็ละทิ้งศาสนา ไม่มีใครสนใจ หลงใหลแต่วัตถุสำหรับพี่น้องอิสลามอยากให้กลับมาเรียนวิชาจิตวิทยาอิสลาม ซึ่งเป็นแก่นแท้ของอิสลาม ให้รู้จักหัวใจมนุษย์ ให้รู้จักปล่อยวาง ไม่ยึดติด ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นมาทุกคนก็จะปล่อยวางได้หมด จะไม่วุ่นวาย

❖ **ภาคภูมิ วิธานดิรวัดน์ (ผู้จัดการเครือข่าย เซฟ อันดามัน) :**

สำหรับสถานการณ์โดยรวมของพื้นที่ประสบภัย ที่มีประสบภัยหนัก ปานกลาง และก็น้อย กลุ่มที่ประสบภัยปานกลางและน้อย เขาได้ใช้พลังชุมชนฟื้นฟูตนเอง แก้ไขปัญหาได้เกือบหมดแล้ว มีบางที่ที่ติดปัญหาอุปสรรคเรื่องการจัดการ แต่ในพื้นที่ที่ประสบภัยหนักตัวปัญหาที่เราฟื้นฟูได้ซ้ำทำให้เกิดปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจของท้องถิ่นนั้นๆ เพราะนอกจากบ้านพัง เรือพัง ทรัพย์สินเสียหายแล้ว ภาวะที่ไม่มีการทำ เศรษฐกิจซบเซา มีปัญหาด้านหนี้สินเข้ามา ความล่าช้าในการแก้ไขปัญหาทำให้เกิดปัญหาใหม่ ซึ่งก็จะไปทับกับปัญหาเก่า ทำให้การฟื้นฟูยิ่งยากขึ้นไปอีก

ประเด็นสำคัญในการทำงานคือ ๑) เคารพศักดิ์ศรีของผู้ประสบภัย ๒) เรามีความรัก ไม่ใช่เรื่องมีเงินแล้วไปแจก ให้เขาได้เริ่มต้นใหม่ด้วยศักดิ์ศรีของเขา การยื่นมือของเขาเอง ต้องเข้าใจถึงวัฒนธรรมความเป็นชุมชน ซึ่งก็เป็นเรื่องสำคัญ เพราะก่อนที่เขาจะประสบภัย

ความเป็นชุมชนทำให้เกิดพลังที่จะทำให้แก้ปัญหาได้เร็ว และใช้งบประมาณน้อย หลายหมู่บ้านการใช้พลังได้ก่อให้เกิดความแข็งแรง และจะเป็นโอกาสอันดีที่จะได้ไปแก้ปัญหาอื่น ๆ ที่เคยเกิดขึ้นในชุมชน

เขาจะมีความเกี่ยวโยงกันเป็นหมู่บ้าน เป็นชุมชน มีเครือข่าย แต่ความช่วยเหลือเมื่อประสบภัยจะมีการแยกความช่วยเหลือเป็นครัว ๆ ไป ยกตัวอย่างความช่วยเหลือเด็ก ก็จะตรงไปที่เด็ก ถ้าเด็กคนไหนเกิดกำพร้าพ่อแม่ ก็จะมีผู้ใจบุญไปดึงเขามาจากปู่ย่าตายาย เพื่อจะไปเลี้ยงให้ แต่ปู่ย่าตายายก็จะเลี้ยงหลานของเขาเอง เพราะว่าลูกของเขา ก็เสียไปแล้ว จะเอาหลานของเขาไปอีกได้อย่างไร ซึ่งทำให้หลาย ๆ คนปฏิเสธรับความช่วยเหลือ เพราะความเป็นครอบครัว ชุมชน ถูกละเอียด

ความเป็นชุมชนทำให้เกิดพลังที่จะทำให้แก้ปัญหาได้เร็ว และใช้งบประมาณน้อย หลายหมู่บ้านการใช้พลังได้ก่อให้เกิดความแข็งแรง และจะเป็นโอกาสอันดีที่จะ

ได้ไปแก้ปัญหาอื่น ๆ ที่เคยเกิดขึ้นในชุมชน หรือการฟื้นฟูภาวะเศรษฐกิจในระยะยาวของเขา

ในช่วงที่เกิดปัญหาจากคลื่น มีธารน้ำใจจำนวนมากหลังไหลไปช่วยเหลือกัน ตรงนี้น่าจะมีการพัฒนาน้ำใจ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ให้มันยกระดับขึ้น เป็นการเอาปัญหาสังคมมาเป็นธุระ ไม่ใช่แค่การช่วยเหลือชั่วคราวชั่วคราว ช่วยกันสร้างจิตสาธารณะ ไม่นิ่งดูตายเมื่อสังคมมีปัญหา

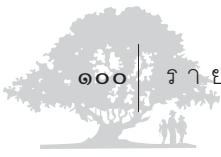
ความหลากหลายของวิถีชีวิต แก่ไม่ได้ด้วยเครื่องมือเดียว วิธีการเดียว รัฐแก้ไม่ได้ เพราะวิถีคิดของรัฐเป็นวิถีคิดแบบเดียว ใช้เหมือนกันทุกที่ไม่สามารถยืดหยุ่นให้ใช้กับชุมชนให้ถูกริเริ่มจากชุมชนแต่ละที่ได้ไม่ได้มองผู้ประสบภัยเป็นศูนย์กลาง แต่มองผู้เข้าไปช่วยเหลือเป็นศูนย์กลาง

คิดว่าพลังความร่วมมือที่หลากหลายที่มีอยู่ในสังคมไทยเป็นสิ่งสำคัญ ถ้าเราใช้สิ่งนี้เป็นต้นทุนที่สำคัญในการแก้ไขปัญหาจะบรรลุได้เร็ว ใช้ทรัพยากรจำกัดและยั่งยืนด้วย

❖ มานะ ช่วยชู (หัวหน้าโครงการพัฒนาชุมชนเป็นสุขที่ภาคใต้) :

ได้สรุปข้อเสนอเชิงนโยบายที่เป็นผลจากการจัดเวทีสัมมนาชุมชนที่ผ่านมาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างความอยู่เย็นเป็นสุขที่ภาคใต้ ดังนี้

๑. ต้องเริ่มต้นด้วยการสร้างกระแสความคิดต่อสังคม ซึ่งอยู่ ๓ ประการใหญ่ ๆ คือ
 - ๑.๑ ต้องมีการตั้งสติ สังคมไม่มีการใช้อารมณ์ สังคมต้องมีการพิจารณาใคร่ครวญ หนักแน่น รอบคอบในการทำงาน
 - ๑.๒ ต้องสร้างความรู้สึกรักความเอื้ออาทรต่อกัน เป็นจุดเริ่มที่สำคัญ ทั้งกรณี ๓ จังหวัด และกรณีอื่นตามัน

- ๑.๓ การนำหลักการ หัวใจ แก่นธรรมทางศาสนามาใช้ประกอบในการปฏิบัติทุกด้าน โดยเฉพาะใน ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้
๒. ต้องเริ่มปฏิบัติภารกิจจากจุดเล็กๆ ที่ชัด เมื่อจุดนั้นประสบความสำเร็จ และคณะกรรมการทำงานเกิดการเรียนรู้แล้ว แล้วค่อยขยายผลออกไปที่อื่น ๆ เป็นการเลือกพื้นที่ที่ชัด ไม่ใช่การทำแบบปูพรม
๓. ต้องมีการพัฒนาเครื่องมือที่อยู่บนหลักการพื้นฐาน ๒ ประการ
 - ๓.๑ ต้องเอาพื้นที่ชุมชน ชาวบ้านเป็นตัวตั้ง ต้องเกิดจากความต้องการ ข้อเสนอของชาวบ้าน
 - ๓.๒ การให้ความสำคัญกับการก่อตัว และการจัดการตนเองของชุมชนและพื้นที่ เช่น ศักดิ์ศรี ความสามารถของพี่น้องชาวบ้านในการที่จะจัดการตนเอง

ในส่วนของ ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ เครื่องมือที่ได้นำไปใช้ เช่น ๑) สภาชุมชน ใช้หลักการทางศาสนาประยุกต์ เป็นการให้ภาคีต่างๆ ในชุมชน ไม่ว่าจะเป็โต๊ะอิหม่าม อบต. ผู้ใหญ่บ้าน ครูสอนศาสนา มาร่วมพูดคุยกัน เป็นสภาที่ปรึกษาของชุมชน ๒) กองทุนชะกาต ที่ตั้งขึ้นมาเพื่อช่วยเหลือผู้ยากไร้ ๓) การศึกษาที่มีหลักสูตรบูรณาการ ระหว่างการเรียนศาสนา กับหลักสูตรสายสามัญ ๔) สารเสวนา เป็นการนำผู้ได้รับผลกระทบ ผู้นำชุมชน ผู้นำหน่วยงานรัฐ ผู้นำศาสนา มาร่วมกันเสวนาเพื่อร่วมกันหาทางออก

๔. ในการปฏิบัติการต้องมีการเชื่อมโยงกับระดับนโยบาย โดยเฉพาะในเรื่อง ข้อมูล ข้อเท็จจริง ซึ่งบางครั้งมีการเข้าใจไม่ตรงกันระหว่างพื้นที่และระดับนโยบาย นำมาสู่ผลที่ไม่ดี

๕. การกำหนดรูปธรรมการปฏิบัติการที่สอดคล้องและครอบคลุมทุกระดับเป็นขั้น ๆ ไป

๖. จะต้องมีเครือข่ายปฏิบัติการและการเรียนรู้ ซึ่งมีประเด็นย่อยคือ
 - ๖.๑ เป็นเครือข่ายที่มีความยืดหยุ่น ทุกโครงการที่อยู่ในพื้นที่สามารถทำงานร่วมกันได้โดยไม่ยึดติดในโครงการใดโครงการหนึ่ง
 - ๖.๒ เครือข่ายปฏิบัติการต้องมีการเชื่อมโยงเพื่อให้เกิดเครือข่ายการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย การแลกเปลี่ยนข้อมูล การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ รวมถึงการหนุนเสริมสนับสนุนการช่วยเหลือกันและกัน
 - ๖.๓ การสร้างเครือข่ายปฏิบัติการ ควรได้รับการหนุนเสริมให้เกิดในหลาย ๆ ระดับ ทั้งระดับชุมชนและระดับภูมิภาคต่าง ๆ ที่สำคัญมีภาคีต่าง ๆ เข้าร่วมอย่างหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นภาคธุรกิจ เอกชน ประชาชน ภาครัฐ
 - ๖.๔ การพัฒนาช่องทางสื่อสาร เพื่อจะเสริมเรื่องการเรียนรู้ เชื่อมสังคมสู่สาธารณะ
 - ๖.๕ สร้างจิตสำนึกสาธารณะให้เกิดแก่สังคม และเยาวชนคนรุ่นใหม่

สรุปสาระสำคัญและข้อเสนอ

๑. เสนอการจัดตั้งศูนย์ศาสนิกสัมพันธ์ภาคใต้ เป็นการเอาคนที่นับถือศาสนาที่ต่างกันมารวมตัวกัน เพื่อป้องกันและหลีกเลี่ยงความเข้าใจไม่ตรงกันของคนแต่ละศาสนา
๒. ไม่อยากเห็นภาพการเน้นย้ำ กระจายกระพือข่าวสารความรุนแรงของภาคใต้
๓. อยากให้มีการทำทำเนียบการแจ้งความประสงค์ที่จะเข้าไปช่วย อย่างเป็นทางการ
๔. ทำความเข้าใจวิถีชีวิตของมุสลิม ให้เกียรติกับเขา มุสลิมต้องเรียนศาสนาตั้งแต่เกิด แต่วันนี้การศึกษาแยกส่วน มุ่งศึกษาโลกทัศน์
๕. มีความจริงใจในการแก้ปัญหา โดยเน้นสภาชุมชนหรือสภาชุมชน เป็นสภากลาง ๆ สมานฉันท์
๖. ควรประสานใจทำงานกัน ไม่ว่าจะเป็ศาสนาอะไรก็แล้วแต่ เพื่อร่วมกันหาทางออก
๗. ด้านจิตใจ ต้องได้รับการเยียวยาจิตใจ ปัจจุบันความหวาดระแวง ไม่เชื่อใจกันและกัน ทำให้อยู่ในสถานการณ์ที่เครียด
๘. ต้องการมีวิถีชีวิต ตามวิถีพอเพียงที่ยั่งยืน ไม่ต้องออกไปหางานทำข้างนอก เป็นความยั่งยืนที่อยู่ในชุมชน
๙. ต้องวางแผนมาจากหมู่บ้าน ไม่ใช่วางแผนจากบนโต๊ะ
๑๐. ไม่เอาเงินเป็นตัวตั้ง แต่ใช้เงินเป็นตัวเชื่อม ตัวเคลื่อนกิจกรรมที่จะสื่อให้เห็นว่า อยากจะเชื่อมครอบครัวทั่วประเทศ ร่วมกับเครือข่ายครอบครัว

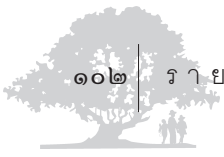
❖ ประเวศ ะสี :

สิ่งที่ที่ประชุมพูดมาทั้งหมด เอามาจัดระบบเป็นหมวดหมู่ก็น่าจะเพียงพอในการแก้ปัญหา คิดว่าการประชุมวันนี้เป็นจุดเริ่มต้นไปสู่การแก้ปัญหาได้ เพราะเรากำลังเปิดพื้นที่ทางปัญญา ทางสังคมอย่างกว้างขวาง เป็นการใช้ปัญญาร่วมกันเพื่อเคลื่อนไป ทำด้วยการใช้หัวใจความเป็นมนุษย์ คือการเชื่อมโยงวัฒนธรรม ศาสนา การศึกษา เพื่อความเข้มแข็งของชุมชนจากภายใน จะแก้ปัญหาเป็นภูมิคุ้มกันได้ ทั้งทางเศรษฐกิจ จิตใจ ครอบครัว สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม สุขภาพ

เครือข่ายต่าง ๆ มีส่วนในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เช่น เครือข่ายครูเอ็นจีโอ สาธารณสุข สื่อ เป็นต้น สำหรับด้านนโยบาย ต้องเข้ามาเรียนรู้ร่วมกัน สัมพันธ์กัน ไม่ใช่โดยการใช้อำนาจการสั่งการ

คณะอนุกรรมการส่งเสริมพลังความหลากหลายทางวัฒนธรรมจะจัดสัมมนาแห่งชาติว่าด้วยเรื่อง คนไทยกับความหลากหลายทางวัฒนธรรม เพื่อให้ทั้งสังคมเข้าใจว่ามีความหลากหลายและให้ความสำคัญ

ขอขอบคุณทุกท่านที่มาร่วมกันเปิดพื้นที่ทางสังคมพื้นที่ทางปัญญาขอให้เคลื่อนไหวอย่างนี้เรื่อยไปทุกพื้นที่และมีความเชื่อมโยงกัน ขอให้อยู่ดีมีสุข มีความเจริญ ขอให้เพื่อนมนุษย์ได้มีสันติสุข ❖

ข้อเสนอเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ จากประเด็นที่ ๑ พลิกวิกฤติภาคใต้ สู่ความอยู่เย็นเป็นสุข

๑. ข้อเสนอเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ต่อรัฐบาล

๑.๑ รัฐบาลควรสนับสนุนการเปิดพื้นที่ทางสังคมให้เกิดปฏิบัติการดี ๆ และการเรียนรู้ใหม่ ๆ สร้างบรรยากาศสมานฉันท์และลดความหวาดระแวง เรื่องเร่งด่วนควรให้การช่วยเหลือทางเศรษฐกิจที่รวดเร็วและบนพื้นฐานความต้องการของชุมชน

๒. ข้อเสนอเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๒.๑ ประสานสนับสนุนกลไกด้านการศึกษาและพัฒนาในชุมชนท้องถิ่น บนพื้นฐานการมีส่วนร่วม สนับสนุนการริเริ่มก่อตัวและการจัดการตัวเองของชุมชน

๓. ข้อเสนอเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ต่อชุมชน

๓.๑ ชุมชนควรริเริ่มปฏิบัติการดี ดี ตามความสนใจและโอกาส มีกระบวนการเรียนรู้เชื่อมโยงสู่การเป็นเครือข่ายและประสานนโยบายทุกระดับ และควรพัฒนาช่องทางการสื่อสารภายในชุมชนและสื่อสารสาธารณะ

๔. ข้อเสนอเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ต่อครอบครัว

๔.๑ ควรสร้างความรัก ความศรัทธา ความเข้าใจ น้อมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม มุ่งมั่นนำพาสมาชิกสู่แก่นธรรมของแต่ละศาสนา

๕. ข้อเสนอเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ต่อองค์กรภาคเอกชน (ภาคธุรกิจ, ภาคองค์กรพัฒนา)

๕.๑ สนใจปัญหาสาธารณะและก่อตัวเป็นภาคีเครือข่ายปฏิบัติการและร่วมเรียนรู้กับชุมชนหนุนเสริมบนพื้นฐานชุมชนเป็นตัวตั้ง

๖. ข้อเสนอเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์อื่นๆ

๖.๑ การวิจัย : ควรเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการที่สร้างกระบวนการเรียนรู้อย่างกว้างขวางและองค์ความรู้ไปด้วยกัน

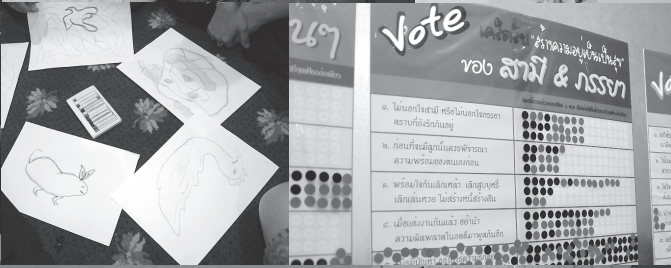
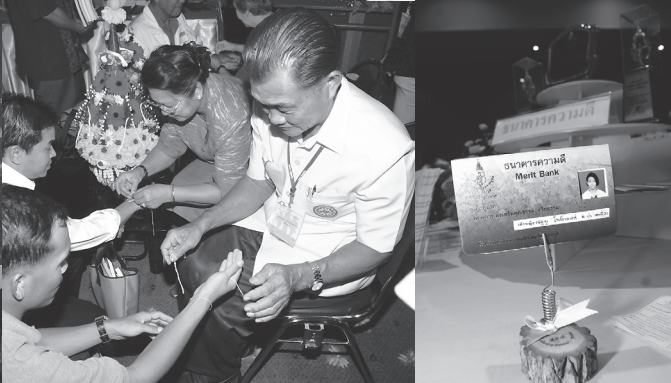
๖.๒ สื่อมวลชน : ควรนำเสนอปฏิบัติการที่ดี เป็นตัวอย่างเพื่อการเรียนรู้ของสังคม และลดความหวาดระแวงของสังคม

ประเด็นที่
๒๓

ห้องย่อยพลังเด็ก เยาวชน ครอบครัว
และผู้สูงอายุ เพื่อความอยู่เย็นเป็นสุข

๑. วันนี้อยากชวนคนที่ทำงานด้านสังคมกลับบ้านไปอยู่กับครอบครัวของตนเอง
๒. อยากให้มีเวทีแลกเปลี่ยนเกิดขึ้นกับชุมชนต่างๆ และปีหน้าเราจะกลับมาอีก แล้วปีหน้าถ้าใครมีกระบวนการสร้างความสุข ก็เอากลับมาแลกเปลี่ยนกันอีก
๓. สถาบันการศึกษา ที่ทำงาน รัฐบาล ควรแก้ไขความขัดแย้ง เพื่อให้เกิดความมีสันติสุข
๔. มีการประกาศเจตนารมณ์ที่จะรวมตัวกันเป็นภาคีครอบครัวเป็นเพื่อนกันในพื้นที่ทุกหย่อมหญ้า หลังจากนั้นจะมีการจัดตั้งคณะทำงานกลางขึ้นมาประสานงาน และผลักดันเรื่องนี้ต่อ

กำหนดการห้องย่อย พลังเด็ก เยาวชน ครอบครัว และผู้สูงอายุ เพื่อความอยู่เย็นเป็นสุข

เวลา ๑๒.๓๐ - ๑๓.๐๐ น. เปิดลงทะเบียน

เวลา ๑๓.๐๐ - ๑๖.๐๐ น. กิจกรรมภายในห้อง ซึ่งแบ่งออกเป็น ๒ ส่วน คือ
ลานนำเสนอนวัตกรรม และกระบวนการจิตวิวัฒน์

กิจกรรมภายในลานนำเสนอนวัตกรรม

- สำหรับบุคคลทั่วไป เรียนรู้นวัตกรรม “ด้วยความเจียม”
- ชมการถ่ายทอดสดจากห้องภายใน
- ระดมข้อเสนอและรับคู่มือ “๑๐๘ วิธีครอบครัวอยู่เย็นเป็นสุข”
- จับรางวัลผู้โชคดี

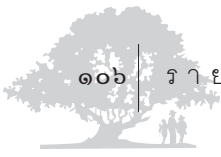
กิจกรรมกระบวนการจิตวิวัฒน์ หรือ สนทริยสนทนา

- สำหรับผู้สนใจ ๑๕๐ ท่าน เท่านั้น
- เชิญระฆัง เข้าห้องร่วมเรียนรู้ “สนทริยสนทนา”
- กิจกรรม Body Scan พักเสียงพูด
- ค้นหาทุกข์ร่วม “ครอบครัวอยู่ร้อนนอนทุกข์” ฟังข้อเสนอ
- แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากผู้แทนแต่ละนวัตกรรม
- รับฟังข้อเสนอหาทางออกร่วมกัน

เวลา ๑๖.๐๐ - ๑๗.๐๐ น. ประกาศข้อสรุป “เครือข่ายภาคีครอบครัว”

ผู้จัดการห้อง
ผู้ประสานงาน สปรส.

นายฉัตรชัย เชื้อรามัญ
นางกรรณิการ์ บรรเทิงจิตร

๑๐๘ วิธีทำให้ “บ้าน” อยู่เย็นเป็นสุข*

ลูก

๑. ตั้งแต่วินาทีนี้เป็นต้นไป จะเลิกโกหกพ่อแม่
๒. เวลากลับบ้านถึงบ้าน จะไม่เพียงกราบหรือสวัสดีเท่านั้น เราทุกคนจะเข้าไปกอดท่านด้วย
๓. โตแล้ว คือการจัดการและดูแลตัวเองได้ ไม่ให้เป็นภาระกับพ่อแม่และคนอื่นรอบข้าง
๔. เป็นเด็กดี ตั้งใจเรียน ไม่สร้างปัญหา ไม่แก๊งเพื่อนที่โรงเรียน คุณพ่อ-คุณแม่จะได้ไม่ต้องไปหาคุณครูที่โรงเรียน ทำให้ท่านเสียใจ
๕. พี่น้องกัน จะต้องไม่ทะเลาะกัน เป็นพี่ก็ต้องเสียสละให้น้อง ส่วนน้องก็ต้องเลิกเอาแต่ใจตัวเอง
๖. ไม่สร้างปัญหาให้ครอบครัว ไม่ว่าจะการกระทำ สีหน้าท่าทาง หรือคำพูดที่ไม่ดี
๗. ออกนอกบ้านทุกครั้ง สิ่งที่ไม่ดีจะไม่กระทำ สมกับที่พ่อแม่รักและไว้วางใจ
๘. ช่วยคุณพ่อคุณแม่ทำงานบ้าน และดูแลข้าวของเครื่องใช้ทุกอย่าง ไว้วางใจเราได้ แม้ขณะที่ท่านไม่อยู่บ้าน
๙. กลับบ้านตรงเวลา มีปัญหาต้องติดต่อฝากข่าว หรือโทรศัพท์บอกทุกครั้ง
๑๐. พยายามทำให้บ้านมีแต่รอยยิ้มและเสียงหัวเราะ คุณพ่อ-คุณแม่จะได้หายเหนื่อย
๑๑. เป็นตัวเชื่อมระหว่างพ่อกับแม่ เวลาที่พ่อกับแม่มีเรื่องทะเลาะกัน
๑๒. ช่วยพ่อแม่ประหยัด เปิดบัญชีฝากธนาคารสะสมเก็บไว้ใช้จ่ายฉุกเฉิน
๑๓. สำหรับเพื่อน ๆ ที่เล่นเกมหรือคอมพิวเตอร์ก็พยายามแบ่งเวลาสำหรับการอ่านหนังสือ, ทำการบ้าน หรือช่วยงานบ้านด้วย เพราะถ้าเล่นจนไม่หลับไม่นอน ก็จะทำให้เราขี้เกียจไปโรงเรียน ทุกคนในบ้านก็จะไม่ไหว เกิดการพูดบ่น เกิดอารมณ์หงุดหงิดทั้งบ้านเพราะเรา
๑๔. ถ้าเรา Entrance ไม่ติดก็ไม่ใช่ไร มหาวิทยาลัยอีกหลายแห่งยังมีทางเลือกให้เราอีกเยอะ อย่าไปติดกับชื่อที่แค่นั้น (บางคนจะเรียนรามฯ ก็คิดไปถึงชุดครุยแล้วว่าถ้าใส่ครุยของรามฯ จะสู้ครุยของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หรือ ครุยของจุฬาฯ ไม่ได้)
๑๕. พยายามพูดคุยปรึกษา กับพ่อแม่ หรือคนในบ้านเมื่อเราเจอปัญหาไม่ว่าปัญหานั้นจะเล็กหรือใหญ่ เพราะการปรึกษา จะทำให้เราได้รับคำตอบในการแก้ไขที่หลากหลาย และดีที่สุด
๑๖. บอก ขวอนให้คุณพ่อ-คุณแม่และคนในบ้านทุกคน เลิกสูบบุหรี่ เลิกกินเหล้า เลิกซื้อหวย จะได้ช่วยกันเก็บเงิน เหลือมาซื้อขนมให้หนูกิน มีสุขภาพแข็งแรง อยู่กับหนูนาน ๆ
๑๗. พี่จะลืกลืมเสมอว่า พ่อแม่พร้อมจะนั่งรอการกลับบ้านของลูก ๆ ด้วยความปลอดภัยได้ แม้จะตึกตื่น ค่อนคืนโดยไม่ปรียากบ่น ขณะที่คนเป็นลูกหลาย ๆ คน อาจจะทนรอนาน ๆ ขนาดนั้นไม่ได้

* เอกสารนำเข้าห้องย่อย พลังเด็ก เยาวชน ครอบครัว และผู้สูงอายุเพื่อความอยู่เย็นเป็นสุข เรียบเรียงโดย คณะทำงานเด็ก เยาวชน ครอบครัว และผู้สูงอายุ โดยรวบรวมจาก ๑)ครอบครัวมาสุก โดย ศ.ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์ ๒)สุขภาพจิตใจในครอบครัว โดย นพ.เกษม ตันติผลาชีวะ ๓) สายด่วนสุขภาพจิต WWW.thaimantal.com ๔)คลินิกโรคท้อทอม โดย นพ.รุ่งโรจน์ ตรีนิติและ นพ.อังคาร ตรีนิติ

สามี-ภรรยา

๑๘. ทำชีวิตการสมรสให้มีความสุข และเป็นสุขมากเพียงใด เราก็คจะเป็นพ่อแม่ที่ดีได้ยิ่งขึ้นเท่านั้น
๑๙. สิ่งที่สำคัญที่ผู้ครองเรือนต้องสร้างให้เกิดขึ้นในจิตใจ คือ ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ในด้านความประพฤติ ความห่วงใยเอาใจใส่ต่อกัน
๒๐. ถ้าคิดแต่เรื่องดี ๆ จิตใจก็จะเบิกบานเป็นสุข ร่างกายก็กระฉับกระเฉง มีชีวิตชีวา จะทำอะไรก็ทำอย่างมั่นใจ ทำด้วยความสนุกเพลิดเพลิน ทำให้สิ่งที่ทำนั้นได้ผลออกมาดี
๒๑. ชีวิตคู่ที่หวานชื่นและสุขสมนั้น ต้องเข้าใจกัน ไว้วางใจกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เคารพนับถือซึ่งกันและกัน... และให้อภัยกัน
๒๒. ไม่นอกใจสามี หรือไม่นอกใจภรรยา ข้อนี้ก็เช่นเดียวกับภาระหน้าที่ของสามีที่จะไม่ประพฤติ นอกใจ ภรรยา ก็เช่นกัน ไม่ควรนอกใจสามีไม่ว่ากรณีใดๆ ตราบเท่าที่ยังรักกันอยู่
๒๓. อย่าเปลี่ยนเขา, แต่เปลี่ยนตัวคุณเอง อย่างไรก็ตาม ถ้าเขาทำอะไรให้คุณไม่ชอบใจชนิดรับกันไม่ได้จริงๆ ลองบอกสิ่งนั้นให้เขาฟัง แต่อย่าใช้น้ำเสียงโมโหโกรธาหรือตั้งท่าจะราวี้
๒๔. หากสามีคุณไปมีผู้หญิงอื่นถ้าคุณตัดสินใจว่าจะอยู่ด้วยกันก็ต้องอยู่อย่างมีความสุข โดยเริ่มต้นจากการให้สามีคุณทำสิ่งนี้ “ล้างผิด” เช่น ให้ไปปฏิบัติธรรมสัก ๓ - ๑๐ วัน หลังจากนั้นควรมีกิจกรรมร่วมกันบ้าง เช่น ทานอาหาร ออกกำลังกาย จิตใจจะได้ค่อยๆ ปรับตัว และให้อภัยได้ในที่สุด
๒๕. ก่อนที่จะมีลูกนั้นควรพิจารณาความพร้อมของตนเองก่อน การมีลูกจะมีก็คนที่ตาม ควรมีด้วยความภาคภูมิใจ ความพร้อม ความรัก จึงจะสร้างความสุขให้แก่ครอบครัว
๒๖. หลีกเลี่ยงการใช้คำหยาบคาย คนเราถึงโกรธกันทะเลาะกัน เพราะหลังจากทะเลาะกันแล้ว ภาพพจน์ของท่านจะตกต่ำลงมาก ทำให้ขาดความเคารพนับถือต่อกันลงไป ลูกๆ ก็จะเสียใจ
๒๗. อยู่กันด้วยความรักความเข้าใจ มีความหนักแน่น อดทน มีความรับผิดชอบ
๒๘. เมื่อแต่งงานกันแล้ว อย่านำความผิดพลาดในอดีตมาพูดกันอีก เราไม่พินัยหาตะเข็บเราให้อภัยกันได้
๒๙. อย่าโกรธพร้อมกัน สิ่งเหล่านี้คือ สิ่งที่ต้องสอนกัน ถ้าคนหนึ่งเป็นไฟ อีกคนหนึ่งต้องเป็นน้ำ อย่าน้ำไฟด้วยกันทั้งคู่ เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น ขอให้ใช้ความรักคุยกัน (เพราะบางครั้งเหตุผลก็แก้ปัญหาไม่ได้)
๓๐. สามีจะต้องไม่เริ่มต้นใช้ความรุนแรง ทั้งความรุนแรงด้วยวาจา ด้วยการกระทำ เราไม่ใช้การข่มเข่า คอก หมัด เป็นเครื่องแก้ปัญหา ในที่สุดก็จะเป็นการทำร้ายด้วยความรุนแรง ถ้ายังกระทำต่อหน้าลูกจะเป็นปัญหาที่เป็นแผลในใจของลูกต่อไป
๓๑. อย่าตะโกนใส่กัน (ยกเว้นบ้านไฟไหม้) ถ้ามีปัญหาหันกันก็พูดกันดี ๆ อย่าตะโกน อย่าทำว่าจะหย่า
๓๒. ถ้าจะวิพากษ์วิจารณ์กัน ต้องระวัง และทำอย่างทะนุถนอมน้ำใจกัน
๓๓. ถ้าทำผิด อย่าล้งเล็ที่จะขออภัย และแสดงความรู้สึกเสียใจ เมื่อทำผิดแล้ว ต้องขอโทษ อย่าเป็นประเภทที่เรียกว่า “ปากแข็ง”
๓๔. สิ่งที่ดีมากๆ ก็คือ เมื่อทำสิ่งดี ๆ ให้กัน อย่าลืม แสดงความรู้สึกขอบคุณซึ่งกันและกัน
๓๕. อย่าเข้านอนโดยไม่ทำความเข้าใจซึ่งกันและกัน ถ้ามีเรื่องที่บาดหมางกัน คุยกันให้จบ
๓๖. เวลาทะเลาะกัน คนที่ผิดมากที่สุด คือ คนที่พูดมากที่สุด ถ้าอยากเป็นคนผิดน้อย เมื่อทะเลาะกัน ก็พยายามนิ่งให้มากที่สุด

๓๗. รู้จักให้อภัย การรู้จักให้อภัยไม่ถือโทษต่อกัน เป็นคุณธรรมที่จะช่วยค้ำจุนชีวิตคู่ ให้ประสบความสำเร็จและความเจริญ
๓๘. อยากได้อะไร ต้องนึกถึงคู่ชีวิตของเราก่อน
๓๙. เรียนรู้จากความล้มเหลวของตนเอง แทนที่จะหาข้อแก้ตัวด้วยการหาเหตุผลเข้าข้างตนเองหรือโยนความผิดให้แก่คนอื่น
๔๐. แม้กาลเวลาจะเปลี่ยนไป จะมอบความรัก ความอบอุ่น ความมั่นคงอย่างจริงใจต่อกันอย่างสม่ำเสมอ ไม่เปลี่ยนแปลง
๔๑. เลี้ยงดูอุปการะเธอ ดูแลเธอยามเจ็บไข้ได้ป่วย ร่วมทุกข์ร่วมสุขกับเธอ
๔๒. เป็นคนที่คอยปลอบอกปลอบใจเขายามผิดหวัง ให้กำลังใจเขาในการที่จะลุกขึ้นมาต่อสู้ เพื่อที่จะฝ่าฟันอุปสรรคต่างๆ ในชีวิตต่อไป
๔๓. สามีและภรรยาทุกคนต้องการเป็นคนดีของครอบครัว และทุกคนก็มีศักยภาพที่จะเปลี่ยนแปลงสิ่งที่ไม่ดีในตนเองให้เป็นสิ่งที่ดีได้
๔๔. อย่าให้คุณค่าของภรรยาอยู่ที่อายุหรือความงาม สามีควรจะเห็นว่า ความงามของภรรยาเป็นเพียง “โบนัส” ไม่ใช่ข้อดีประกอบที่สำคัญที่สุด ขณะที่ภรรยาควรตระหนักว่าตนเองมีคุณค่าโดยไม่ขึ้นกับอายุหรือความงาม
๔๕. สามีจะหลงภรรยาวัยทองมากกว่าเด็กสาว ๆ ก็เพราะความพร้อมทางกายและใจ ความอ่อนหวานคือหัวใจทุกอย่าง มองตาก็มองใจ สมกับวัยทอง
๔๖. อุดออม... การที่คนสองคนมาใช้ชีวิตคู่ด้วยกันนั้น เงินทองย่อมเป็นส่วนหนึ่งของการใช้ชีวิตร่วมกัน หากทั้งสองรู้จักอุดออม ถนอมทรัพย์สินที่หามาได้ด้วยความยากลำบากร่วมกัน และพิจารณาการใช้อย่างถูกต้องแล้ว นวัตกรรมของทั้งสองก็จะสามารถฝ่ามรสุมต่างๆ ไปได้ ด้วยดี
๔๗. พร้อมใจกันเลิกกินเหล้า เลิกสูบบุหรี่ เลิกเล่นหวยการพนัน ไม่สร้างหนี้สินให้กับครอบครัว
๔๘. ให้ความเคารพนบนอบบุพการี ของกันและกัน
๔๙. เรื่องที่ทะเลาะกันไปตั้งหลายเดือนก่อน ไม่ต้องสะสมแค้นมาทะเลาะกันอีกในคราวหลัง
๕๐. ถ้ามีปัญหาในชีวิตคู่ ควรช่วยกันแก้ไข โดยเฉพาะปัญหาใหญ่ๆ อย่าตัดสินใจคนเดียว

ปู่-ย่า-ตา-ยาย

๕๑. รู้จักบทบาทหน้าที่เคารพผู้สูงอายุ ให้ความเคารพต่อกัน
๕๒. ขอให้รักษาสุขภาพร่างกายให้แข็งแรง เรามีความสุขลูกหลานก็จะได้มีความสุข
๕๓. เตรียมฐานะการเงินให้เหมาะสมกับชีวิต และไม่ให้เป็นที่เดือดร้อนแก่คนอื่น
๕๔. ควรพูดคุยกับลูก-หลานบ้าง เพราะจริง ๆ แล้วการที่เขาเข้ามาคุยกับเรา มันทำให้เรามีความรู้สึกว่าเรายังเป็นที่ ๆ เขาสนใจใยดี เขาบอกว่าสิ่งที่ทำร้ายคนมากที่สุด ไม่ใช่การเกลียดชัง แต่เป็นการปล่อยปละละเลยและไม่สนใจใยดี ถ้าเขาอยู่ด้วยกันแต่ทำเหมือนไม่ใช่สิ่งมีชีวิตก็เขาได้เหมือนกัน เหมือนผู้สูงอายุอย่างเรา ๆ นั้นแหละ
๕๕. ใช้วิถีชีวิตอย่างมีความสุขร่วมกับครอบครัวจะเป็นความสุขที่สุดยอด คุณค่าชีวิตจะต่ำถ้าเราไม่มีประโยชน์ต่อสังคมถ้าเราสร้างชีวิตให้มีคุณค่าต่อสังคมมากขึ้นเท่าไรชีวิตเราก็จะยิ่งมีค่าสูงมากขึ้นเท่านั้น

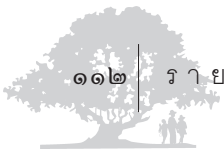
๕๖. รู้จักเสริมสร้างกำลังใจแก่คนใกล้ชิด โดยการใส่ใจต่อคู่ชีวิต หรือลูกหลานด้วยการใช้คำพูดชื่นชมซึ่งกันและกัน
๕๗. ผู้ที่เป็นบุตร-หลานก็ต้องเข้าใจถึง “ความต้องการของผู้สูงอายุ” และพยายามกระทำในสิ่งที่ทำให้ท่านรู้สึก ว่า “ไม่ถูกทอดทิ้ง”
๕๘. ผู้สูงอายุมีวิถึชีวิตอันมีค่า คือ ความเข้าใจและความอดทน จากประสบการณ์ทั้งในด้านความรู้และทักษะ ทำให้สามารถเป็นที่ปรึกษาได้ดี มีประโยชน์ในงานหลายอย่าง สมควรที่จะใช้วิถึชีวิตเช่นนี้ให้เป็นประโยชน์ เพราะแม้จะอายุมาก แต่ร่างกายยังแข็งแรง ได้รับการศึกษาดี มีทัศนคติอยากแก้ปัญหา

ครอบครัว

๕๙. สมาชิกของครอบครัวเราทุกคน ไม่ว่าจะทุกระดับมาจากไหน ถ้าได้กลับบ้านแล้ว ทุกคนจะต้องรู้สึกทันทีว่า นี่คือนสถานที่ที่จะให้ความรักความเข้าใจ จะไม่มีใครซ้ำเติมใครให้หนักไปกว่าเก่า
๖๐. พ่อแม่ควรเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับลูก ๆ เพราะลูกจะเลียนแบบจากสิ่งที่พ่อแม่เป็นมากกว่าสิ่งที่พ่อแม่สอน ถ้าเราต้องการให้ลูกของเราเติบโตเป็นคนอย่างไร เราก็ควรทำตัวของเราให้เป็นคนเช่นนั้นให้ได้ก่อน
๖๑. ไม่เอาปัญหาจากการทำงานที่ทำให้หงุดหงิดใจ เข้ามากระทบออกด้วยอารมณ์กับคนในครอบครัว ถ้าปัญหานั้นหนักเกินไป ให้ปรึกษาแบบมีเหตุผลผลที่จะช่วยแก้ปัญหานั้นกับคู่ชีวิต
๖๒. สอนลูกให้มีความรักมาก ๆ รู้จักให้ รู้จักอภัย เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ถ้าอยาก让孩子เติบโตขึ้นมาเป็นมนุษย์มีคุณธรรม และมีความสุขด้วยหัวใจ
๖๓. ให้โอกาสแก่ลูก ที่จะได้พัฒนาตามศักยภาพของแต่ละบุคคล ในแต่ละช่วงอายุอย่างเหมาะสมท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่เป็นจริง ภายใต้คำชี้แนะของผู้ที่มีประสบการณ์ โดยอาศัยหลักวิชาการมาประยุกต์
๖๔. ไม่ควรเร่งรัดลูกในการเรียนรู้เกินไป เด็กยังต้องการเติบโตจากหน้าตาต่อไป บางครั้งเขาอาจจะทำอะไรไม่ได้ตามที่เราหวัง ควรให้เวลาลูกเตรียมตัวเพื่อทำสิ่งต่าง ๆ ได้เมื่อเขาพร้อมที่จะทำ
๖๕. ถ้าลูกโกรธจนก้าวร้าวมาก อาจร้องดินหรือทำร้ายคน ทำลายข้างของเราก็อาจใช้วิธีปรับพฤติกรรม โดยการสงบสติอารมณ์ ส่งลูกไปนั่งในที่เงียบ ๆ แต่ปลอดภัย โดยไม่ให้ความสนใจใด ๆ แก่เขาเลยเป็นเวลาเท่ากับอายุเขาเป็นปี เช่น เด็ก ๕ ขวบ ก็ ๕ นาที เราจะไม่ตอบสนองใดๆ กับเขาเลยในช่วงเวลานั้น เพราะมันจะยิ่งทำให้เขาร้องมากขึ้นได้อีก การที่เขาได้ไปนั่งสงบ ๆ อยู่ตรงนั้น เขาก็จะเรียนรู้ว่า อารมณ์ที่เขาแสดงออกแบบนั้นไม่มีใครยอมรับ และจะเรียนรู้ที่จะสงบสติอารมณ์ที่พลุ่งพล่านนั้นด้วยตนเอง จากนั้นเมื่อครบเวลาแล้วเขาก็สามารถลงมาพบ ทำกิจกรรมกับคุณพ่อคุณแม่พี่น้องได้ตามปกติ แต่ว่าเขาต้องละความโกรธ แล้วทิ้งมันไว้ตรงนั้น
๖๖. ควรพยายามหาเหตุผลเมื่อเกิดปัญหาต่าง ๆ กับลูก เมื่อเราพบเหตุผลที่แท้จริง การแก้ไขจะไม่ยุ่งยากเลย และควรกล้าที่จะพูดถึงปัญหานั้น ๆ ร่วมกันในครอบครัว
๖๗. เราควรสร้างสิ่งแวดล้อมให้กับลูกของเราที่จะเรียนรู้และสนุกกับเด็กอื่น ๆ ในวัยเดียวกัน เหมือนกับการหาสังคมเล็ก ๆ ให้กับเขา เรียนรู้สังคมที่อยู่ร่วมกันกับผู้อื่น
๖๘. ให้ความรู้แก่ลูกเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในโลกนี้และสอนให้ลูกรู้จักใช้ความสามารถที่จะปรับตัวเองให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ นั้นได้

๘๙. พ่อต้องปรับเปลี่ยนความคิดว่าการเลี้ยงลูกไม่ใช่หน้าที่ของแม่เพียงคนเดียว แต่เป็นเรื่องของพ่อและแม่ร่วมกัน
๙๐. พ่อมีใช้บุคคลที่ต้องงดเว้นจากงานบ้าน เป็นบุคคลพิเศษ การกระทำเช่นนี้เป็นการทอดทิ้งสมาชิกในครอบครัว
๙๑. แม่ต้องเห็นความสำคัญของพ่อในการเลี้ยงดูลูก ไม่คิดว่าพ่อทำไม่ได้เพราะเป็นผู้ชาย และต้องให้โอกาสพ่อเลี้ยงดูลูก อุ้มลูกโดยไม่ตำหนิติเตียนวิธีการเลี้ยงดูของพ่อ
๙๒. พ่อแม่ต้องปรองดองกัน เพราะครอบครัวเปรียบเสมือนประเทศ พ่อแม่เปรียบเสมือนรัฐบาลที่ปกครองประเทศ รัฐบาลนี้เป็นรัฐบาลผสมใหญ่สองพรรค คือ พรรคพ่อ พรรคแม่ ซึ่งรัฐบาลผสมที่ดีต้องมีเอกภาพพ่อแม่ไม่ทะเลาะกัน ไม่แตกแยก มิฉะนั้นประเทศชาติพังแน่นอน
๙๓. แม่และพ่อต้องมีความมั่นคง สุขภาพ และสม่ำเสมอในการอบรมลูกของเรา และเปิดโอกาสให้ลูกมีอิสระตามขอบเขตที่ตัวเขาเคยได้เรียนรู้กับสิ่งนั้น ๆ
๙๔. สร้างครอบครัวและฐานะความเป็นอยู่ให้มีความสุขสบายแก่ลูก ตามสมควรแก่อัตภาพของตน
๙๕. ถ้าหากครอบครัวไม่สงบสุข และอารมณ์ของคนในครอบครัวก็ไม่ใช่สุขแล้ว ณ ที่นั้นความอบอุ่นและความพอใจในชีวิตจะไม่มี จะมีแต่ความหงุดหงิด ฉุนเฉียว
๙๖. ความรักเป็นสิ่งที่สวยงาม น่าชื่นชมยินดี ขอให้โลกนี้มีความรักและสมานฉันท์อยู่ทั่วไปไม่ปล่อยให้อารมณ์รัก โลภ โกรธ หลง เข้าครอบงำสติสัมปชัญญะ คู่รักเริ่มสร้างครอบครัวด้วยความรัก ความเข้าใจต่อกัน
๙๗. ให้แสดงความชื่นชมซึ่งกันและกัน เมื่อฝ่ายหนึ่งทำดีประสบผลสำเร็จ ไม่ใช่เฉพาะพ่อหรือแม่ ลูกก็เหมือนกัน ถ้าลูกสอบได้ดี พ่อแม่ต้องชื่นชม จะได้มีขวัญและกำลังใจ
๙๘. อยู่ทะเลาะเลียงซึ่งกันและกันในวันสำคัญ เช่น วันเกิดของภรรยา วันเกิดของลูก วันครบรอบแต่งงาน ถ้าจำไม่ได้ให้จดบันทึกไว้ สิ่งเหล่านี้เราอย่าลืมมอบความรักซึ่งกันและกัน
๙๙. ชีวิตในครอบครัวของเราทุกคน บ่อยครั้งเป็นอารมณ์ที่ผสมกันระหว่างความรัก ความขง ความผิดหวัง ความสมหวัง และความสับสนคับข้องใจ การที่ได้ชื่อว่าเป็นผู้หญิง เป็นแม่เราต้องอดทนและคอยให้กำลังใจกับครอบครัว ให้ทุกปัญหาคลี่คลายไปได้ด้วยดี
๑๐๐. ชีวิตครอบครัวอบอุ่นนั้นจะเป็นครอบครัวที่มีบรรยากาศที่ดี มีลักษณะของการถ้อยที ถ้อยอาศัย ไม่เครียด ทุกคนปรับตัวปรับใจให้ใกล้กัน
๑๐๑. สร้างข้อตกลงหรือเงื่อนไขในการทำงานบ้านร่วมกันตามความถนัด ความชอบ ให้สอดคล้องกับลักษณะนิสัยและความสามารถของแต่ละคน
๑๐๒. มีการจัดกิจกรรมนันทนาการในครอบครัว กิจกรรมนันทนาการจะช่วยให้สมาชิกในครอบครัวได้พักผ่อน คลายเครียด ช่วยให้ความสัมพันธ์และบรรยากาศในครอบครัวดีขึ้น
๑๐๓. พาครอบครัวไปเที่ยว ไปทำบุญ ใช้เวลาทำกิจกรรมนอกบ้านร่วมกันบ้าง
๑๐๔. วางแผนการใช้จ่ายร่วมกัน การมีส่วนร่วมในการวางแผนการใช้จ่ายในครอบครัว การแสดงรายได้รายจ่ายให้ทุกคนทราบ การให้โอกาสแต่ละคน ให้เหตุผลขอเพิ่มหรือลดรายจ่ายในครอบครัว
๑๐๕. ยิ้มให้กันในครอบครัว การยิ้มยังช่วยทำให้เกิดอารมณ์ที่เป็นสุขตามมา และทำให้ร่างกายผ่อนคลาย มีผลต่อสุขภาพ ทำให้ร่างกายแข็งแรง ไม่เจ็บป่วยง่าย และที่สำคัญ ยังช่วยสร้างบรรยากาศในทางสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้นกับครอบครัวด้วย

๑๐๖. ใช้คำพูดที่กลั่นกรองด้วยเหตุผลและความรัก การใช้คำพูดที่สร้างสรรค์ เป็นการสร้างเสริมคุณภาพครอบครัว
๑๐๗. เมื่อครอบครัวเจอเรื่องกระทบกระเทือน ขอให้มีความอดทน มันจะเปลี่ยนเป็นบทเรียน ให้อ่านาคตคุณแกร่งขึ้น
๑๐๘. การยอมรับความจริง เหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้น ทำให้คนเรารู้สึกเป็นสุข เป็นทุกข์ได้ ผู้ที่ยอมรับความจริงทำให้สามารถยอมรับความผิดหวัง การสูญเสียได้ โดยไม่ตีโพยตีพาย ถ้าถ้าจะเผชิญเหตุการณ์ต่างๆ และยอมรับผลที่เกิดขึ้นอย่างหน้าชื่นตาบาน

ข้อเสนอเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์

จากประเด็นที่ ๒ พลังเด็ก เยาวชน ครอบครัว ผู้สูงอายุ เพื่อความอยู่เย็นเป็นสุข

๑. ข้อเสนอเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ต่อรัฐบาล

๑.๑ ประสานงาน และสนับสนุนการทำงานกับภาคประชาชนมากขึ้น โดยเฉพาะการทำงานด้านสังคมและครอบครัว

๒. ข้อเสนอเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๒.๑ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะ อบต. ต้องสำรวจและให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนกลุ่ม/องค์กรที่ทำงานในพื้นที่ด้วย

๓. ข้อเสนอเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ต่อชุมชน

๓.๑ รวมกลุ่มขึ้นมา พร้อมประสานไปยังเครือข่ายภาคประชาชนอื่น ๆ เพื่อแลกเปลี่ยน เรียนรู้ และร่วมประสานผลักดันไปด้วยกัน

๔. ข้อเสนอเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ต่อครอบครัว

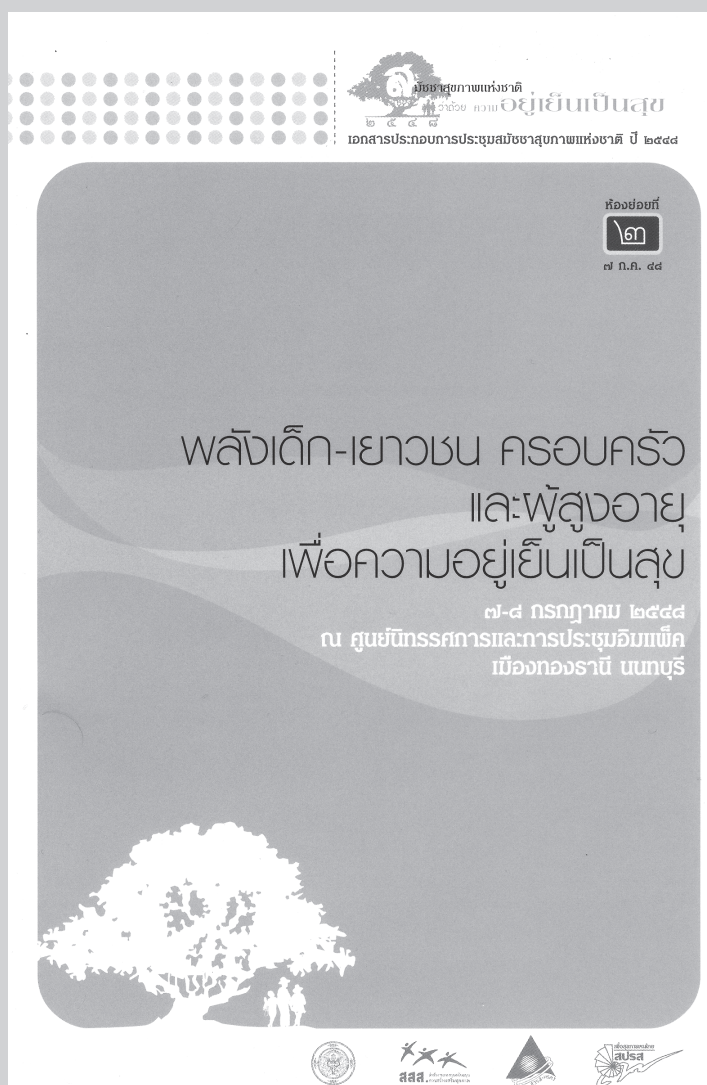
๔.๑ ใช้สุนทรียสนทนา ในการปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์ในครอบครัวตัวเอง “ฟัง” ให้มากกว่า “พูด” และพัฒนาตัวเองให้เป็นกระบวนการทำสุนทรียสนทนา

๕. ข้อเสนอเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ต่อองค์กรอื่นๆ

๕.๑ เสนอให้มีองค์กรเจ้าภาพ เข้ามาร่วมสนับสนุน ช่วยเหลือ ประสานงาน และนำนวัตกรรมแบบอย่างที่น่าสนใจ ออกมาเป็นตัวอย่างให้ได้เรียนรู้

๖. ข้อเสนอเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์อื่นๆ

๖.๑ เสนอให้ช่องทางการสื่อสารที่มี มาใช้ประโยชน์มากกว่านี้ และเผยแพร่นวัตกรรมที่ดีๆ ให้มากขึ้นอย่างต่อเนื่อง และทั่วถึง

“..ไม่มีพลังใด ยิ่งใหญ่เท่าพลังครอบครัว
เพราะพลังครอบครัว เป็นพลังที่หนุนเนื่องไปถึงพลังสังคมและ
พลังแผ่นดิน..”

ประเด็นที่
๓

ห้องย่อยอาหารและเกษตร
เพื่อความอยู่เย็นเป็นสุข

“ระบบอาหารและเกษตรอยู่เย็นเป็นสุข จะเกิดได้ต่อเมื่อทุกภาคส่วนมีจิตสำนึกร่วมในวิถีแห่งการให้และแบ่งปันต้องขจัดภัยร้ายจากสารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช โดยห้ามโฆษณาทุกชนิด ควบคุมการขายทุกรูปแบบ และห้ามนำเข้าสารเคมีพิษร้ายแรงทุกชนิด หัวใจสำคัญคือ ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องเริ่มจากภายในโดยร่วมมือกันกำหนดมาตรการควบคุม ฝึกระวังการใช้ ขาย โฆษณาและส่งเสริมการขายสารเคมีในชุมชนตนเองก่อน ”

กำหนดการห้องย่อย อาหารและเกษตรเพื่อความอยู่เย็นเป็นสุข

เวลา ๑๒.๓๐ - ๑๓.๐๐ น.	ลงทะเบียนหน้าห้อง
เวลา ๑๓.๐๐ - ๑๓.๓๐ น.	ทบทวนสิ่งที่ผ่านมาและผลที่เกิดขึ้นจากปี ๒๕๔๗ และ นำเสนอแผนภูมิเครือข่าย โดย คณะทำงานจัดการห้องย่อยฯ
เวลา ๑๓.๓๐ - ๑๕.๐๐ น.	เปิดเวที “ต่อเติมแผนภูมิเครือข่าย”
เวลา ๑๕.๐๐ - ๑๖.๓๐ น.	ระดม“แนวทางประสานความร่วมมือและ การติดตาม มติ ครม.”
เวลา ๑๖.๓๐ - ๑๗.๐๐ น.	สรุปเวที
ประธาน	นายสุวิทย์ วิบุลผลประเสริฐ
เลขานุการ	นายบัณฑิตุรย์ เศรษฐสิโรตม์
ผู้จัดการห้อง	นางสาวทัศนีย์ วีระกันต์
ผู้ประสานงาน สปรส.	นางสาวจิตติพร คัญฐา

บทสรุป

อาหารและเกษตรเพื่อความอยู่เย็นเป็นสุข*

ประเด็นอาหารและเกษตรเป็นประเด็นที่สมัชชาสุขภาพแห่งชาติให้ความสำคัญ และจัดให้เป็นประเด็นในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในงานมาตลอด ๓ ปีที่ผ่านมา โดยในปี ๒๕๔๖ จัดเป็น ๒ ห้องย่อยคือ ห้องย่อยเกษตรที่เอื้อต่อสุขภาพ และห้องย่อยอาหารปลอดภัยเพื่อสุขภาพอย่างยั่งยืน โดยสรุปของข้อเสนอที่เกิดจากห้องย่อยทั้ง ๒ คือ การต้องพัฒนาระบบอาหารปลอดภัยและเกษตรกรรมยั่งยืนอย่างครบวงจร สร้างและพัฒนากลไกที่เกี่ยวข้อง และสร้างการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชนเป็นสำคัญ

และเนื่องจากทั้ง ๒ ประเด็นเป็นประเด็นสำคัญและเชื่อมโยงเกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน รวมทั้งเครือข่ายกว่า ๖๐ จังหวัดได้จัดสมัชชาพื้นที่ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับทั้ง ๒ ประเด็น คณะกรรมการจัดงานสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ปี ๒๕๔๗ จึงมีมติให้ยกประเด็น “อาหารและเกษตรเพื่อสุขภาพ : ภัยคุกคามจากสารเคมี” มาเป็นประเด็นหลักในเวทีสมัชชาสุขภาพ ปี ๒๕๔๗ และได้มีกระบวนการพัฒนาข้อเสนอเข้าสู่เวทีสมัชชาสุขภาพใน ๔ ประเด็นหลัก คือ ๑) มาตรการควบคุมระบบการตลาดสารเคมี ๒) การควบคุมสารเคมีอย่างโปร่งใสมีส่วนร่วม ๓) การคุ้มครองและเฝ้าระวังอาหารปลอดภัยสารพิษอย่างมีส่วนร่วม และ ๔) การส่งเสริมระบบเกษตรกรรมยั่งยืน และในงานสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ปี ๒๕๔๗ ได้ประกาศเจตนารมณ์ร่วมในประเด็นดังกล่าวรวม ๖ ประการ คือ ประชาคมสุขภาพจะร่วมกับรัฐบาลองค์กรวิชาการ และภาคส่วนต่างๆ เพื่อ

๑. ผลักดันให้มีการกำหนด “ยุทธศาสตร์อาหารปลอดภัยระดับพื้นที่” และสร้างกลไกการดำเนินงานร่วมกันของรัฐและเครือข่ายประชาคม หน่วยงาน สถาบันวิชาการที่เกี่ยวข้องฯ
๒. สนับสนุนให้เกิด การจัดการความรู้ในระบบเกษตรและอาหาร เกิดการไหลเวียนของข้อมูลความรู้ที่ถูกต้อง ทันสมัย และมีระบบการสื่อสารเพื่อสร้างการเรียนรู้ต่อสาธารณะ
๓. พัฒนาข้อบังคับเกี่ยวกับระบบและกระบวนการควบคุมสารเคมีทางการเกษตรให้ได้มาตรฐานเช่นเดียวกับนานาชาติโดยกำหนดข้อบังคับเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ “การมีส่วนร่วมของประชาชน” ในทุกขั้นตอนอย่างชัดเจน
๔. พัฒนาระบบและกระบวนการเพื่อการยกเลิกการโฆษณาและพัฒนามาตรการควบคุมระบบการส่งเสริมการขายสารเคมีทางการเกษตร

* เอกสารนำเข้าห้องย่อย อาหารและเกษตรเพื่อความอยู่เย็นเป็นสุข เรียบเรียงโดย นางอรพรรณ ศรีสุขวัฒนา และคณะ

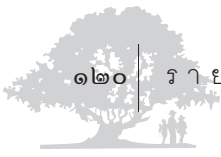

๕. ส่งเสริมการคิดค้นและพัฒนาระบบและมาตรการทางเลือกด้านต่าง ๆ ทั้งระบบการเกษตร ระบบการตลาด ระบบอาหาร เผยแพร่ในวงกว้าง
๖. ร่วมกันผลักดันให้เกิดกลไก เพื่อประสานและผลักดัน “ระบบเกษตรกรรมยั่งยืน” ที่ไม่ใช่สารเคมีและเน้นการพึ่งตนเองโดยเป็นกลไกกำหนดยุทธศาสตร์แพร่ขยายระบบเกษตรยั่งยืน

หลังจากงานสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ปี ๒๕๔๗ เสร็จสิ้นลง ในระดับพื้นที่เครือข่ายต่าง ๆ ได้นำเจตนารมณ์ที่ร่วมกันประกาศไปทำงานให้เกิดผลในทางปฏิบัติต่อ รวมทั้งการจัดสมัชชาสุขภาพในพื้นที่มีการจัดเวทีสมัชชาสุขภาพเฉพาะประเด็น “อาหารและเกษตร” ประมาณ ๒๔ โครงการใน ๒๘ จังหวัด ส่วนในระดับนโยบายคณะกรรมการปฏิรูประบบสุขภาพได้นำเสนอ “ข้อเสนอต่อการจัดทำนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านสุขภาพ” จากเวทีสมัชชาสุขภาพต่อที่ประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๔๘ โดยคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบตามที่เสนอ ข้อเสนอประกอบด้วย

๑. สนับสนุนระบบเกษตรที่ปลอดภัยต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม กำหนดแผนและเป้าหมายลดการใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูพืชอย่างชัดเจน โดยให้หลักการสร้างการมีส่วนร่วมเป็นสำคัญ
๒. กำหนดให้ “ยุทธศาสตร์อาหารปลอดภัยระดับพื้นที่อย่างครบวงจร” โดยเน้นความสำคัญที่กระบวนการผลิตวัตถุดิบอาหาร เป็นยุทธศาสตร์ร่วมของรัฐบาลและเครือข่ายประชาคม หน่วยงาน สถาบันวิชาการที่เกี่ยวข้อง เป็นยุทธศาสตร์หลักในการดำเนินงานสนองนโยบายอาหารปลอดภัยของรัฐบาล
๓. ให้กำหนดหลักเกณฑ์และกระบวนการควบคุมการโฆษณาและการขายตรงสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชในลักษณะข้อบังคับทางกฎหมาย โดยต้องให้ข้อมูลแก่ผู้ใช้และผู้บริโภคอย่างครบถ้วนและเป็นธรรม
๔. ให้บัญญัติหลักเกณฑ์และขั้นตอน “กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน” ไว้ใน พ.ร.บ. ที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชอย่างชัดเจน
๕. ให้การสนับสนุนแก่กลุ่มองค์กรและประชาคมในพื้นที่ที่มีเป้าหมายในการพัฒนาให้เกิดระบบอาหารปลอดภัย และระบบการผลิตที่ปลอดภัยต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม
๖. ให้มีการพัฒนาระบบข้อมูลสถานการณ์ด้านสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช และผลกระทบทางสุขภาพจากการใช้อย่างมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน และเปิดเผยเพื่อให้ผู้สนใจสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ข้อมูลได้

นอกจากนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังได้ดำเนินงานที่เชื่อมโยงกับประเด็น “อาหารและเกษตร” อีกหลายประการ เช่น กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้จัดประชุมสมัชชาเกษตรอินทรีย์ชีวภาพแห่งชาติ เพื่อประกาศเจตนารมณ์ตามวาระแห่งชาติว่าด้วยเกษตรอินทรีย์ เมื่อวันที่ ๒๔-๒๖ ธันวาคม ๒๕๔๗

สร้างความรู้เป็นฐานการขับเคลื่อน

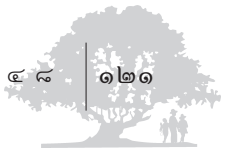
ระยะเวลาเกือบ ๑ ปี กว่าที่ก้าวแรกของการยอมรับจากมุ่มผู้กำหนดนโยบาย จะขยับรับข้อเสนอสมาชิกสุขภาพแห่งชาติอย่างเป็นทางการ แต่ในเวลาเดียวกัน มุมทางวิชาการก็กำลังเตรียมการเพื่อสร้างความรู้ที่จำเป็นเพื่อรองรับการขับเคลื่อนและแปลงนโยบายสู่การปฏิบัติ

ขณะนี้ สถาบันวิจัยระบบสุขภาพแห่งชาติ (สวรส.) กำลังพัฒนา “โครงการวิจัย เรื่องมาตรการและกลไกเพื่อ ลด เลิกการใช้สารเคมีการเกษตรในประเทศไทย” ซึ่งประกอบด้วย ๓ ชุดโครงการย่อย ได้แก่ ๑) โครงการวิจัยและพัฒนาบทบาทของโรงพยาบาลในการสนับสนุนนโยบายอาหารปลอดภัย ๒) โครงการวิจัยกลไกการควบคุมด้านการโฆษณาแผนการตลาดของบริษัท ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับสารเคมีเกษตรและผลต่อการรับรู้ของเกษตรกรและผู้บริโภค และ ๓) โครงการวิจัยและพัฒนาระบบการเฝ้าระวังความปลอดภัยและอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชในระดับจังหวัด และระดับชุมชน ขณะนี้อยู่ระหว่างการพัฒนาโครงการกับแหล่งทุน ซึ่งการพัฒนาโครงการของ สวรส.ได้ใช้กระบวนการร่วมระดมสมอง ทั้งจากหน่วยงานราชการเกี่ยวข้อง เครือข่ายเกษตรกรรวมทางเลือก ผู้แทนเครือข่ายพื้นที่ รวมทั้ง สปสร.ด้วย

ในขณะเดียวกัน เครือข่ายเกษตรกรรวมทางเลือก ซึ่งเป็นภาคีพันธมิตรร่วมในการจัดสมัชชาสุขภาพมาตลอดปี ๒๕๔๖ - ๒๕๔๗ ก็ได้เริ่มดำเนินงานด้านการเฝ้าระวังและควบคุมสารเคมีการเกษตรเพิ่มเติมขับเคลื่อนเฉพาะงานด้านส่งเสริมเกษตรกรรวมทางเลือกเท่านั้น โดยเครือข่ายเกษตรกรรวมทางเลือกภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้ดำเนินการจัดเก็บข้อมูลการตลาดสารเคมีการเกษตรในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น และประเมินผลกระทบทางสุขภาพและสิ่งแวดล้อมจากการใช้สารเคมีการเกษตร จากการดำเนินการช่วยให้ได้ข้อมูลจากสถานการณ์ที่แท้จริงในพื้นที่ของการใช้ และผลกระทบจากสารเคมีการเกษตร และยังคงส่งเสริมกระบวนการเฝ้าระวังการใช้สารเคมีการเกษตรโดยภาคประชาชนด้วย

มุ่มที่มีการขยับตัวโดยไม่รังรองการทำงานของภาครัฐ และวิชาการ คือการขับเคลื่อนของเครือข่ายประชาคม ในปี ๒๕๔๘ มีสมัชชาสุขภาพเฉพาะประเด็น “อาหารและเกษตรเพื่อสุขภาพ” ทั่วประเทศขอรับการสนับสนุนการดำเนินงานจาก สปสร. รวม ๒๗ โครงการ ครอบคลุม ๓๓ จังหวัด ซึ่งมีทั้งโครงการประเภทส่งเสริมเครือข่ายเกษตรเพื่อสุขภาพ ส่งเสริมเครือข่ายผู้ผลิต ผู้บริโภคสู่อาหารปลอดภัย เสนอนโยบายสาธารณะต่อระบบจัดการอาหารปลอดภัย และส่งเสริมบทบาทสื่อในการรณรงค์ลดการใช้สารเคมีการเกษตร หลายจังหวัดที่ไม่ได้จัดสมัชชาสุขภาพเฉพาะประเด็นนี้ต่อเนื่องจากปี ๒๕๔๖-๒๕๔๗ ก็มีได้เลิกการดำเนินงาน แต่ได้ขยายการดำเนินงานเชื่อมต่อกับองค์กรภาคีในพื้นที่ และมีการดำเนินงานในลักษณะการจัดการในพื้นที่แบบต่อเนื่องและเป็นรูปเป็นร่างมากขึ้น เช่น การดำเนินงานของสมัชชาสุขภาพนครสวรรค์ เป็นต้น

เมื่อคณะทำงานจัดเวทีสมัชชาสุขภาพ ปี ๒๕๔๘ ได้จัดให้มีห้องย่อยเรื่อง “อาหารและเกษตรเพื่อความอยู่เย็นเป็นสุข” ในงานสมัชชาสุขภาพ ปี ๒๕๔๘ ด้วย คณะทำงานผู้รับผิดชอบห้องย่อยอันประกอบไปด้วยเครือข่ายเกษตรกรรวมทางเลือก สถาบันวิจัยระบบ

สาธารณสุข (สวรส.) และสำนักงานปฏิรูปสุขภาพแห่งชาติ (สปรช.) ได้ประชุมปรึกษาหารือร่วมกันเพื่อวางแนวทางในการจัดกระบวนการในห้องย่อยและเพื่อให้การจัดห้องย่อยในวันที่ ๗ กรกฎาคม ได้เป็นเวทีแสดงความคิดเห็นร่วมกันขององค์กรภาคีที่เกี่ยวข้อง และสามารถเชื่อมร้อยการดำเนินงานเพื่อสร้างพลังขับเคลื่อนจากภาคีต่างๆ คณะทำงานจึงได้กำหนดให้มีการประชุมเตรียมก่อนการจัดสัมมนาสุขภาพแห่งชาติ ในวันที่ ๑๖ มิถุนายน เพื่อรวบรวมข้อมูลความก้าวหน้าในการดำเนินงานที่ผ่านมาหลังงานสัมมนาสุขภาพแห่งชาติ ปี ๒๕๔๗ ปัญหาและอุปสรรคที่ประสบ รวมทั้งแลกเปลี่ยนแผนงานที่จะดำเนินการต่อไป โดยได้เชิญองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมการประชุม ทั้งในส่วนของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงสาธารณสุข ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) สถาบันวิชาการและองค์กรภาคประชาชนที่ดำเนินงานเกี่ยวข้องกับประเด็นรวมทั้งผู้รับผิดชอบการจัดสัมมนาสุขภาพเฉพาะประเด็นในระดับพื้นที่ โดยมีคุณบัณฑิต เศรษฐศิริโรตม์ ผู้อำนวยการโครงการนโยบายยุทธศาสตร์ฐานทรัพยากร คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เป็นผู้ดำเนินรายการ

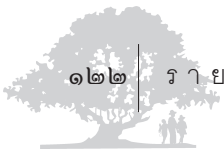
สรุปภาพรวมกระบวนการของห้องย่อย

ในห้องย่อย “อาหารและเกษตรเพื่อความอยู่เย็นเป็นสุข” จัดขึ้นในวันที่ ๗ กรกฎาคม เวลา ๑๓.๓๐ - ๑๖.๓๐ น. โดยจัดกระบวนการในการประชุมเป็น ๓ ช่วงคือ

ช่วงแรก เป็นการสร้างความเข้าใจร่วมกันของผู้เข้าร่วมประชุมซึ่งมีจำนวนประมาณ ๒๘๐ คน โดยมีองค์ประกอบทั้งที่เป็นเกษตรกร กลุ่ม/เครือข่ายองค์กรชาวบ้าน ข้าราชการ นักวิชาการ นักพัฒนาเอกชน และผู้สนใจทั่วไป โดยการชี้แจงถึงวัตถุประสงค์ กระบวนการของห้อง และการแนะนำประธานและเลขานุการการประชุม โดย ดร.นุสราพร เกษสมบุรณ์ เป็นพิธีกรดำเนินรายการ และการทบทวนการดำเนินงานที่ผ่านมาหลังสัมมนาสุขภาพ ปี ๒๕๔๗ ของแต่ละส่วนที่เกี่ยวข้อง สาระสำคัญของมติคณะรัฐมนตรี และผลที่เกิดขึ้นซึ่งข้อมูลนำเข้าสู่ส่วนหนึ่งเป็นผลจากการประชุมเตรียมการเมื่อวันที่ ๑๖ มิถุนายน โดยนางอรพรรณ ศรีสุขวัฒนา คณะทำงานฯ นำเสนอประกอบการฉาย Power Point ใช้เวลาในช่วงแรกนี้ประมาณ ๕ นาที

ช่วงที่ ๒ เป็นการเปิดเวทีระดมความคิดเห็น โดยประธาน คือ นพ.สุวิทย์ วิบุลผลประเสริฐ และนายบัณฑิต เศรษฐศิริโรตม์ เลขานุการเป็นผู้ประมวลความคิดเห็นผ่านทางจอแสดงผล ให้ที่ประชุมรับทราบโดยทั่วกัน นอกจากนั้นคณะทำงานยังได้ประมวลความคิดเห็นจากที่ประชุมจัดทำเป็นแผนภูมิประกอบด้วย

สาระหลักในการแลกเปลี่ยนระดมความคิดเห็นร่วมกันของที่ประชุมคือ การทำให้เกิดผลในทางปฏิบัติได้อย่างแท้จริง โดยคณะทำงานได้จัดหมวดมติคณะรัฐมนตรีเป็น ๔ ประเด็นหลักคือ

๑. การควบคุมการโฆษณาและส่งเสริมการขาย
๒. การเฝ้าระวังและควบคุมสารเคมีการเกษตร
๓. ระบบอาหารปลอดภัยครบวงจร
๔. ระบบเกษตรกรรมยั่งยืน

ที่ประชุมได้ใช้เวลาเกือบ ๓ ชั่วโมงในการระดมความเห็นต่อประเด็นต่างๆ โดยผ่านทางการแสดงความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมการประชุม แบ่งได้เป็น ๓ ส่วนหลักๆ คือ

ส่วนแรก เป็นการสะท้อนปัญหาที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะปัญหาใน ๒ ประเด็นแรกคือ การควบคุมการโฆษณาและส่งเสริมการขาย และการเฝ้าระวังและควบคุมสารเคมีการเกษตร เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างรุนแรงในระดับพื้นที่ ตัวอย่างเช่น

ในประเด็นการควบคุมการโฆษณาและส่งเสริมการขายนั้น ผู้เข้าร่วมการประชุมได้สะท้อนปัญหาว่า มีป้ายโฆษณาสารเคมีการเกษตรติดอยู่เต็มในชุมชนโดยไม่มี การดูแล การโฆษณาสารเคมีโดยผู้จัดรายการวิทยุพูดอวดอ้างสรรพคุณของสารเคมีตลอดรายการ หรือการลดแลกแจกแถมที่มาพร้อมกับการขายสารเคมีเป็นแรงจูงใจให้เกษตรกรซื้อสารเคมี โดยกระบวนการทางการตลาดเหล่านี้ไม่ได้ก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจต่อสารเคมีที่จะนำไปใช้ โดยเฉพาะพิษภัยของสารเคมีทั้งที่มีผลต่อสุขภาพ สิ่งแวดล้อม และผู้บริโภค รวมทั้งการขาด การควบคุมดูแลทั้งจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและจากหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบ โดยตรง

ในประเด็นการเฝ้าระวังและควบคุมสารเคมีการเกษตร ผู้เข้าร่วมการประชุมได้สะท้อน ปัญหา เช่น เกษตรกรส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจในสารเคมีการเกษตร สารเคมีการเกษตร ที่ถูกห้ามใช้แล้วยังมีการขายในชุมชนโดยที่เกษตรกรไม่รู้ว่าถูกห้ามใช้แล้ว หน่วยงานของรัฐยังไม่เป็นแบบอย่างที่ดี เช่น กรมทางหลวงยังฉีดพ่นสารเคมีกำจัดวัชพืชบริเวณริมทางหลวงอยู่ เป็นต้น

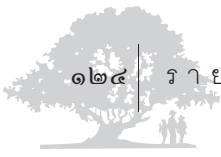
ส่วนที่สอง เป็นการแสดงความคิดเห็นซึ่งส่วนใหญ่มาจากประสบการณ์ที่ทำงานหรือ เกี่ยวข้องอยู่ ทั้งที่เป็นเกษตรกร ข้าราชการ และผู้สนใจทั่วไป ซึ่งเนื้อหาหลักส่วนใหญ่เป็น ประเด็นต่อการพัฒนาระบบเกษตรกรรมยั่งยืนที่แต่ละส่วนดำเนินการอยู่ เช่น โรงเรียนเกษตรกร การทำและการใช้ปุ๋ยหมักปุ๋ยอินทรีย์ การสร้างจิตสำนึกร่วมของคนในชุมชนให้ทำเกษตรกรรม ยั่งยืน ผลที่ได้รับจากการไม่ใช้สารเคมีการเกษตรและการทำเกษตรกรรมยั่งยืน การส่งเสริม เกษตรอินทรีย์ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นต้น

ส่วนที่สาม เป็นการเสนอข้อเสนอนี้ซึ่งมีทั้งข้อเสนอนี้ในระดับการปฏิบัติในพื้นที่และข้อเสนอนี้ในระดับนโยบาย โดยรายละเอียดจะนำเสนอในหัวข้อต่อไป

แต่เนื่องจากเวลาของการประชุมค่อนข้างมีจำกัด ประกอบกับการประชุมได้สร้างการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมค่อนข้างสูง เรื่องหลัก ๔ เรื่องจึงมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเสนอข้อเสนอรายละเอียดเพียง ๓ เรื่อง ส่วนเรื่องระบบอาหารปลอดภัยครบวงจรนั้นไม่มีเวลาในการแลกเปลี่ยน

ช่วงที่ ๓ เป็นการสรุปข้อเสนอนี้ที่ได้จากการระดมความคิดเห็น โดยนายบัณฑิต เศรษฐศิริโรตม์ เลขานุการเป็นผู้ประมวลขึ้นจอบแสดงผลให้ที่ประชุมรับทราบ ตรวจสอบความถูกต้อง และอภิปรายเพิ่มเติมในแต่ละเรื่อง หลังจากนั้นประธานในที่ประชุมได้กล่าวถึงการบรรลุข้อเสนอนี้ที่ระดมความคิดเห็นมาร่วมกันในวันนี้ได้นั้น จำเป็นที่ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนซึ่งมาจากแต่ละส่วนจะต้องสร้างให้เกิดผลในทางปฏิบัติ

ข้อเสนอเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ จากประเด็นที่ ๓ อาหารและเกษตร เพื่อความอยู่เย็นเป็นสุข

๑. ด้านการสนับสนุนระบบเกษตรที่ปลอดภัยต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม

๑.๑ ข้อเสนอเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ต่อรัฐบาล

- ๑.๑.๑ สร้างแรงจูงใจในการผลิตที่ดี โดยสนับสนุนราคาสินค้าเกษตรอินทรีย์ ให้สามารถจำหน่ายในราคาสูงกว่าสินค้าทั่วไป เกษตรกรได้รับผลตอบแทนที่เหมาะสม โดยรัฐสนับสนุนส่วนต่างราคา
- ๑.๑.๒ ส่งเสริมกระบวนการจัดการความรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องระบบการเกษตรยั่งยืน โดยมุ่งปรับเปลี่ยนความคิดเป็นสำคัญ สร้างสัมมาทิวทัศน์ใช้ความรู้ของเกษตรกรเป็นตัวตั้ง เอาความรู้ใหม่มาผนวกกับความรู้ภูมิปัญญาเดิมให้ชาวบ้านนำไปใช้ได้จริง
- ๑.๑.๓ กำหนดมาตรฐานปุ๋ยอินทรีย์ที่หลากหลาย และส่งเสริมการผลิตปุ๋ยชีวภาพของชาวบ้าน ถ้าผลิตจำหน่ายและมีการตรวจมาตรฐานต้องดำเนินการโดยรวดเร็ว และส่งเสริมให้ชาวบ้านทำได้สะดวก
- ๑.๑.๔ ยกเลิกนโยบาย โครงการการเกษตรของรัฐที่ขัดแย้งกับนโยบายเกษตรอินทรีย์ เช่น นโยบายส่งเสริมยางพารา ปาล์มน้ำมัน พืชตัดแปลงพันธุกรรม (GMOs)

๑.๒ ข้อเสนอเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

- ๑.๒.๑ ควรพิจารณาสนับสนุนงบประมาณแก่องค์กรชุมชน ประชาคมในท้องถิ่นที่มีระบบเกษตรกรรมยั่งยืน
- ๑.๒.๒ ส่งเสริมให้มีการใช้เงินกองทุนต่างๆ ในชุมชนเพื่อประโยชน์ต่อการส่งเสริมระบบเกษตรยั่งยืน

๑.๓ ข้อเสนอเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ต่อสถาบันการศึกษาด้านเกษตรกรรม

- ๑.๓.๑ ควรกำหนดให้มีหลักสูตรเรื่องเกษตรที่ไม่ใช้สารเคมี เกษตรอินทรีย์ โดยให้เป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง จากชุมชนที่ดำเนินการได้สำเร็จแล้ว

๒. ด้านการควบคุมการโฆษณาและส่งเสริมการขายสารเคมีการเกษตร

๒.๑ ข้อเสนอเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ต่อรัฐบาล

- ๒.๑.๑ ประกาศมติคณะรัฐมนตรี ห้ามการโฆษณาสารเคมีการเกษตรในสื่อ โดยใช้มาตรฐานแบบเดียวกับการห้ามโฆษณาเหล้า บุหรี่ และการโฆษณาต้องบอกพิษภัยของสารเคมีการเกษตรด้วย
- ๒.๑.๒ ห้ามการโฆษณาสารเคมีการเกษตรกลุ่มพิษร้ายแรง (1a,1b) ในสื่อทุกประเภท

- ๒.๑.๓ ฉลากกำกับสารเคมีการเกษตรต้องให้มีขนาดตัวหนังสือใหญ่ มีพื้นที่พอเพียงใส่ข้อมูลทั้งประโยชน์ และพิษภัยโดยเท่าเทียมกัน
- ๒.๑.๔ ให้จัดเวลาในสื่อสาธารณะของรัฐเพื่อส่งเสริมการผลิตในรูปแบบยั่งยืน เกษตรอินทรีย์ และเกษตรปลอดสารทุกรูปแบบ เป็นการทำงานเชิงรุก
- ๒.๑.๕ ปรับปรุงพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.๒๕๓๕ กำหนดให้การลด แลก แจก แถม เพื่อส่งเสริมการขายสารเคมีการเกษตรเป็นสิ่งผิดกฎหมาย ซึ่งปัจจุบันไม่ผิดกฎหมายแต่ผิดจรรยาบรรณ
- ๒.๑.๖ เข้มงวดการบังคับใช้กฎหมาย โดยเฉพาะการจัดการกับสารเคมีที่ถูกยกเลิกการใช้แล้วและการจำหน่ายสารเคมีการเกษตรที่ต้องมีใบอนุญาต ซึ่งปัจจุบันมีการฝ่าฝืนในรูปแบบการขายตรง การวางจำหน่ายปะปน สินค้าอุปโภค บริโภคในร้านค้า หรือห้างสรรพสินค้า โดยไม่มีใบอนุญาตเฉพาะที่

๒.๒. ข้อเสนอเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

- ๒.๒.๑ ให้เป็นองค์กรหลักในการเฝ้าระวัง ควบคุมสารเคมีการเกษตร โดยใช้อำนาจตามกฎหมายออกข้อบัญญัติกำกับดูแลการโฆษณาและส่งเสริมการขายสารเคมีการเกษตร เช่น กำหนดและจำกัดพื้นที่ ปิดป้ายโฆษณาสารเคมีการเกษตร โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการ กำหนดด้วย รวมทั้งกำหนดห้ามการโฆษณาสารเคมีการเกษตร พิษร้ายแรงทุกชนิดในพื้นที่

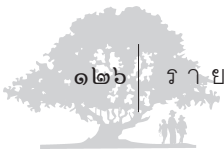
๒.๓. ข้อเสนอเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ต่อชุมชน และภาคประชาสังคม

- ๒.๓.๑ รวมกลุ่มชุมชนลงนามจัดทำข้อเสนอต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อกำหนดข้อบัญญัติท้องถิ่นควบคุมการโฆษณาและส่งเสริมการขาย สารเคมีการเกษตรในพื้นที่
- ๒.๓.๒ สร้างจิตสำนึกพึ่งตนเองให้มากที่สุด และสร้างความตระหนักถึง อันตรายของสารเคมีการเกษตร

๓. ด้านระบบควบคุมและเฝ้าระวังสารเคมีการเกษตร

๓.๑ ข้อเสนอเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ต่อรัฐบาล

- ๓.๑.๑ กำหนดหน่วยงานเจ้าภาพดูแลเรื่องการจัดการสารเคมีการเกษตร ให้ชัดเจน
- ๓.๑.๒ ให้มีมาตรการชดเชยแก่ผู้ที่ได้รับผลกระทบ หรือเจ็บป่วยจากสารเคมี การเกษตร
- ๓.๑.๓ ห้ามนำเข้าสารเคมีการเกษตรที่ไม่สามารถตรวจสอบการตกค้างได้

๓.๑.๔ ให้มีบทบัญญัติในกฎหมายเพื่อกำกับ ดูแลผลกระทบจากสารเคมี การเกษตรต่อสิ่งแวดล้อม เช่น คุณภาพน้ำ ดิน โดยเริ่มจากพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำที่กำลังยกร่าง

๓.๑.๕ กรมทางหลวงไม่ควรใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูพืชฉีดพ่นหญ้าบริเวณริมถนนหลวง

๓.๒ ข้อเสนอเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ต่อชุมชน และภาคประชาสังคม

๓.๒.๑ ให้มีอาสาสมัครเช่น ผู้นำชุมชน กลุ่มองค์กรด้านเกษตรยั่งยืน ผู้บริโภค ทำงานร่วมกันในการเฝ้าระวัง ติดตาม การทำผิดกฎหมายเกี่ยวกับสารเคมีการเกษตร เช่น การขายโดยไม่มีใบอนุญาต แล้วแจ้งข้อมูลแก่เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อดำเนินการตามกฎหมาย เป็นต้น

๓.๒.๒ ร่วมกันกำหนดกติกาของชุมชนเองในการเฝ้าระวังและควบคุมสารเคมี การเกษตรทำให้เกิดพื้นที่ชุมชนตัวอย่างที่สามารถควบคุมการโฆษณา สารเคมีการเกษตรได้จริง

๔. ด้านระบบอาหารปลอดภัย

๔.๑ ข้อเสนอเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ต่อรัฐบาล

๔.๑.๑ ให้เก็บภาษีการนำเข้าสารเคมีการเกษตร เพื่อนำไปใช้เป็นกองทุน สนับสนุนการจัดการให้เกิดระบบอาหารปลอดภัย และระบบเกษตร ยั่งยืน เกษตรอินทรีย์ และเกษตรที่ดีทุกรูปแบบ

๔.๒ ข้อเสนอเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๔.๒.๑ สร้างตลาดทางเลือกระดับชุมชนให้ผู้บริโภคมีทางเลือกซื้ออาหาร และผลิตภัณฑ์เกษตรที่ดี เช่น แผงที่มีการรับรองมาตรฐานสินค้า ในตลาดเทศบาล หรือตลาดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ประเด็นที่

๑

ห้องย่อยท้องถิ่นชุมชน
กับการสร้างหลักประกันสุขภาพ
เพื่อความอยู่เย็นเป็นสุข

“ถึงเวลาแล้วที่พวกเรา ภาคประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาครัฐ
ในระดับพื้นที่ที่มีความพร้อม จะได้เป็นเจ้าของสุขภาพที่พึงประสงค์ บังเกิดความ
มีสุขภาพดีอย่างทั่วถึง หากได้รับการสนับสนุนอย่างจริงจังและจริงใจ โอกาสที่จะ
ขับเคลื่อนการจัดการระบบสุขภาพด้วยการใช้ปัญญานั้นก็จะบังเกิดความ
อยู่เย็นเป็นสุขและความมีสุขภาพดีอย่างแท้จริง

”

ห้องย่อยที่ 4

ท้องถิ่นและชุมชนกับการ
สร้างหลักประกันสุขภาพ
เพื่อความอยู่เย็นเป็นสุข

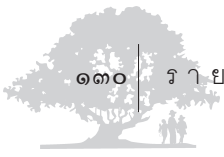

กำหนดการห้องย่อย

ท้องถิ่นและชุมชนกับการสร้างหลักประกันสุขภาพ เพื่อความอยู่เย็นเป็นสุข

เวลา ๑๓.๐๐ - ๑๓.๑๐ น.	การแสดงศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน
เวลา ๑๓.๑๐ - ๑๓.๒๐ น.	ชี้แจงวัตถุประสงค์ โดย นางอรจิตต์ บำรุงสกุลสวัสดิ์
เวลา ๑๓.๒๐ - ๑๖.๐๐ น.	อภิปราย “ท้องถิ่นและชุมชนกับการสร้างหลักประกันสุขภาพ เพื่อความอยู่เย็นเป็นสุข”
ร่วมเสวนาโดย	ผู้แทนอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้แทนห้องยาชุมชน อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ผู้แทนเครือข่ายสัจจะออมทรัพย์ วัดไผ่ล้อม จังหวัดตราด ผู้แทนกลุ่มออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ผู้แทนกลุ่มศูนย์รวมน้ำใจธนาคารหมู่บ้าน อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา นายบุญเรียง ชูไชยแสงรัตน์ นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดอุดรดิตถ์ นายพงษ์พิสุทธิ จงอุดมสุข ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผน สปสช.
ดำเนินรายการ โดย	นางจุฬารัตน์ นีรัตน์ศยพงศ์
เวลา ๑๖.๐๐ - ๑๖.๓๐ น.	อภิปรายซักถาม
เวลา ๑๖.๓๐ - ๑๗.๐๐ น.	สรุปการประชุมและปิดการประชุม
ผู้จัดการห้อง	นางอรจิตต์ บำรุงสกุลสวัสดิ์
ผู้ประสานงานวิชาการ	นายกวี เด่นไพบโรจน์ศักดิ์ นางหทัยทิพย์ เล็งสงค์ และ นางชนาทิพย์ มารมย์
ผู้ประสานงาน สปสช.	นางสุรณี พิพัฒน์โรจนกมล

สรุปการอภิปราย “ท้องถิ่นและชุมชนกับการจัดการ หลักประกันสุขภาพเพื่อความอยู่เย็นเป็นสุข”

ผู้ร่วมเสวนา :

ผู้แทนอำเภอหล่มสัก	จังหวัดเพชรบูรณ์
ผู้แทนห้องยาชุมชน	อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา
ผู้แทนเครือข่ายสัจจะออมทรัพย์ วัดไผ่ล้อม	จังหวัดตราด
ผู้แทนกลุ่มออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต	ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา
ผู้แทนกลุ่มศูนย์รวมน้ำใจธนาคารหมู่บ้าน	อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา
นพ.บุญเรือง ชูชัยแสงรัตน์	จังหวัดอุดรธานี
นพ.พงษ์พิสุทธิ์ จงอุดมสุข	สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.)

ผู้ดำเนินรายการ : นางจุฬารัตน์ นีรัตน์ศยพงศ์

วันที่ ๗ กรกฎาคม ๒๕๔๘ เวลา ๑๓.๒๐ - ๑๖.๐๐ น.

❖ ครูชบ ยอดแก้ว :

กลุ่มสัจจะวันละ ๑ บาท เพื่อทำสวัสดิการภาคประชาชน โดยประชาชน ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา

การดำเนินงานของกลุ่มสัจจะวันละ ๑ บาท เป็นการเริ่มจากแนวคิดเรื่องการจัดสวัสดิการภาคประชาชน โดยให้สมาชิกออมเงินและบริหารจัดการร่วมกัน และจากการศึกษากลุ่มสัจจะออมทรัพย์ ของ พระสุบิน ปณีโต วัดไผ่ล้อม จังหวัดตราด พบแนวคิดว่าการใช้เงินตราเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนให้มีคุณธรรม จนทำให้มีการนำแนวคิดนี้ไปเผยแพร่ในพื้นที่ต่างๆ เมื่อมีการลงพื้นที่ของกลุ่มกองทุนวันละ ๑ บาท ของบ้านนาแก้วใต้ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง จึงพบว่ากิจกรรมการออมทรัพย์วันละ ๑ บาท เพื่อทำสวัสดิการเป็นแนวคิดที่เร็วกว่าการออมทรัพย์แล้วนำกำไรไปจัดสวัสดิการ จึงได้มีการนำแนวคิดนี้ไปปรับพัฒนาต่อในกลุ่มสัจจะฯ ต่อไป จนกลายเป็นสวัสดิการแก่เงินแบบยั่งยืน ทำให้ในปัจจุบันมีสมาชิกประมาณ ๕๐๐,๐๐๐ คน มีการจ่ายเงินสวัสดิการทุกเดือน ยกเว้นเรื่องการตาย

บทสรุปของการทำสัจจะวันละ ๑ บาท พบว่าเป็นกระบวนการพัฒนาคนไม่ให้เกิดโทษตัวเอง และจะสามารถพัฒนาเรื่องอื่นๆ ต่อไปได้

ข้อเสนอ

ครูชบ ได้เคยเสนอว่างบประมาณที่จะจัดสรรให้ต้องเอาให้ชุมชนให้หมด แต่ในครั้งนี้อธิบายใหม่ว่าต้องส่งเสริม ป้องกัน ฟันฟู และให้ สปสช. สมทบ ๑ บาทเท่าชุมชนด้วย และตั้งแต่วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๔๗ ชุมชนได้เสนอเรื่องสวัสดิการชุมชน โดยมีคำตอบจาก

นายกรัฐมนตรีว่าถ้าชุมชนทำสวัสดิการได้ และหาวิธีการมาและให้นำเสนอ รัฐบาลก็จะยอมรับ และสมทบ

❖ มุกดา อินต๊ะสาร :

เครือข่ายศูนย์รวมน้ำใจนาคารหมู่บ้าน ตำบลบ้านปิ่น อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา

เครือข่ายมองว่าเงินเป็นเครื่องมือที่จะจัดการชีวิตพี่น้อง จุดหมายของเครือข่ายคือ ความสุขของพี่น้อง การดำเนินงานของเครือข่ายเริ่มจากการมีนาคารหมู่บ้าน โดยเครือข่ายได้ ทำเรื่องส่งเสริมสุขภาพ สวัสดิการหมู่บ้าน และการพัฒนา การดำเนินงานเป็นการถ่ายทอดกัน ภายในหมู่บ้าน แต่ร่วมกันจากหลายฝ่าย ทั้งสาธารณสุข ท้องถิ่น หน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่ และชุมชน มีการเชื่อมโยงกับเครือข่ายอื่นๆ ในจังหวัด รวมทั้งสิ้น ณ ปัจจุบัน ๒๗ เครือข่าย และสิ่งสำคัญของการจัดสวัสดิการคือ

- การช่วยเหลือผู้ยากลำบาก
- การจัดการที่ดีจะต้องเริ่มจากคนในพื้นที่
- การมีรายได้ต้องเป็นรายได้ที่พอเพียงและอย่างมีความสุข

ข้อเสนอ

สวัสดิการชุมชนในประเทศไทยมีหลากหลายมาก ถ้าจะเติมเต็มที่สำคัญที่สุดคือ **การศึกษาชุมชน** การวิจัยเชิงวิเคราะห์เป็นการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนเพื่อให้องค์ความรู้ ไม่หนึ่ง สามารถเผยแพร่ให้ชุมชนอื่นที่ยังไม่ได้ทำ **สุขภาพเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องเรียนรู้จากตัวเอง** ทุกชุมชนควร mapping ให้รู้ว่าชุมชนมีทุนอะไรบ้าง ควรแก้กฎหมาย กฎระเบียบและ เชื้อมัน ว่าชุมชนสามารถจัดการได้

❖ ผ่องศรี อินทสุวรรณ : แกนนำองค์กรชุมชน

❖ สุนีย์ โกสกุล : ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลท่าโสม อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด
เครือข่ายออมทรัพย์ วัดไผ่ล้อม จังหวัดตราด

การดำเนินงานในส่วนของท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับหลักประกันสุขภาพ อบต. ท่าโสม ได้มีการสนับสนุนงบประมาณในเรื่องของสุขภาพมาเป็นระยะเวลานานแล้ว แต่ยังไม่เห็นเป็น รูปธรรมมากนัก ต่อมาได้มีการประสานกับเครือข่ายสัจจะออมทรัพย์ เพื่อที่จะเชื่อมโยง การดำเนินงานและงบประมาณกับกองทุนชุมชน แต่ในพื้นที่ก็ต้องการความชัดเจนในเรื่อง การดำเนินงานกองทุนสุขภาพชุมชนร่วมกับ สปสช. โดยในปี ๒๕๔๖ ตำบลท่าโสมได้รับ งบประมาณจากสำนักงานสาธารณสุข เพื่อดำเนินงานในเรื่องสร้างสุขภาพตามโครงการ หลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า โดยได้งบประมาณ ๘๐ บาท/หัว/ปี และให้ประชาชน จัดทำโครงการเพื่อขอรับงบประมาณ แต่ ตำบลท่าโสมขอรับเพียง ๓๐ บาท/หัว และ อบต. สมทบให้มากกว่า เพื่อใช้จัดการเรื่องงบประมาณส่งเสริมป้องกันสถานบริการ

ต่อมาในปี ๒๕๔๗ ได้มีการคิดใหม่โดยให้เป็นกองทุนสร้างสุขภาพ ใช้งบจากกองทุน ๑๐๐ บาท/คน/ปี และจะต้องมีการร่วมสมทบโดย อบต. และ สปสช. และปีต่อไปจึงค่อยลด การสมทบจากชาวบ้านจนกองทุนจ่ายแทนชาวบ้านได้ทั้งหมด ทั้งนี้รูปแบบต้องมี

คณะกรรมการกองทุนดำเนินการ และจากข้อเสนอมีชาวบ้านที่เห็นด้วยร้อยละ ๘๐ และอีกร้อยละ ๒๐ ไม่เห็นด้วย

การที่จะสามารถบริหารกองทุนได้อย่างเป็นรูปธรรมและเป็นไปตามระเบียบจะต้องมีการหารือร่วมกันกับทุกฝ่ายในการจัดสรรทุนโดยต้องดำเนินงานและบริหารจัดการร่วมกันตามสัดส่วนที่ร่วมสมทบ แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ การเบิกจ่ายเงินของแต่ละฝ่ายก็จะมีระเบียบทั้งท้องถิ่น และสำนักงานหลักประกันสุขภาพฯ ในขณะที่แต่ละฝ่ายกำลังพิจารณาในเรื่องดังกล่าว เครือข่ายและชาวบ้านก็ร่วมกันคิดและทำกองทุนวันละ ๑ บาทไปพร้อมเรื่องกองทุนสุขภาพชุมชนด้วย

ทั้งนี้ในการดำเนินงานต้องกำหนดรูปแบบการดำเนินการจากทุกฝ่ายร่วมกันให้เกิดการมีส่วนร่วมกัน จึงจะร่วมบริหารไปได้อย่างยั่งยืน “คงไม่มีการบ่น ถ้าให้บริการไม่ดี เพราะถือเป็นการจัดบริการร่วมกัน”

ข้อเสนอ

๑. บทเรียนต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนต้องเรียนรู้ก่อนแล้วค่อยเติมเงิน
๒. ศูนย์ประสานงานหลักประกันสุขภาพประชาชนน่าจะถอดบทเรียนและเรียนรู้ร่วมกันไปได้ แก้ไขระเบียบและปรับให้เปิดกว้างมากขึ้น

❖ **เกษร วงศ์มณี : สาธารณสุขอำเภอหล่มสัก**

❖ **สมควร อยู่เพชร : ประธานกองทุนสุขภาพ อำเภอหล่มสัก**

กองทุนสุขภาพโรงพยาบาลตำบล อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์

กองทุนสุขภาพโรงพยาบาลตำบลในอำเภอหล่มสัก เกิดจากแนวคิดสามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขาของ ศ.นพ.ประเวศ วะสี อำเภอหล่มสักมีตำบล ๒๘ ตำบล ๒๒ อบต. มีการวางระเบียบกองทุน บริหารในรูปคณะกรรมการ ใช้เงินเป็นกุศโลบายสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อร่วมกันแก้ปัญหาในพื้นที่อย่างจริงจังและด้วยใจ

ข้อเสนอ

บางอย่างประชาชนสามารถทำได้แต่บางอย่างต้องอาศัยวิชาชีพ บุคลากรสาธารณสุขต้องลงไปดู ลงไปทำ ควรเสนอให้กระทรวงสาธารณสุขมีการจัดประชุมร่วมกับกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นและ เพื่อแก้ปัญหาต่างๆ ร่วมกัน

❖ **ศิริพร จิตรประสิทธิศิริ : เกษัชกร**

❖ **น้ำค้าง มั่นศรีจันทร์ : ชมรมรวมพลังเพื่อผู้บริโภค**

❖ **เกษม เพชรนที : โครงการพัฒนาชนบทแควกระบม - สีัยัด**

ห้องยาชุมชนสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา

ห้องยาชุมชนคือร้านยามาตรฐานของชุมชนที่มีหลักอยู่ว่าต้องมีเภสัชกรอยู่ตลอดเวลาได้มาตรฐาน เป็นของชุมชน ไม่เน้นการขายยาเพื่อแสวงหากำไร บริหารจัดการในระบบ

ไตรภาคีคือ ภาครัฐ (โรงพยาบาล อบต. เทศบาล) ภาคประชาชน ภาคองค์กรเอกชน (เภสัชกร+องค์กรเอกชน) ห้องยาชุมชนสนามชัยเขตเริ่มดำเนินการในเดือนมิถุนายน ๒๕๔๔ และจากการดำเนินงานที่ผ่านมา ห้องยาชุมชนเป็นที่พึ่งที่ปรึกษาการเจ็บป่วยของชาวบ้าน ในชุมชนได้เป็นอย่างมาก ซึ่งในช่วงแรกก่อนเริ่มดำเนินการชาวบ้านไม่ค่อยแน่ใจ เนื่องจากเป็นการชักชวนโดยข้าราชการที่จะมีการย้ายบ่อย จึงกลัวความไม่ต่อเนื่อง ดังนั้นจึงต้องมีโครงสร้างในการดำเนินงานตามที่ได้กล่าวมาแล้วในระบบบริหารจัดการจะมีกรรมการบริหาร ซึ่งมีผู้อำนวยการโรงพยาบาลสนามชัยเขตเป็นประธานกรรมการ เภสัชกรเป็นผู้จัดการร้าน และชาวบ้านจะรับรู้การดำเนินงานของห้องยาชุมชน ด้วยจดหมายข่าวที่ออกเผยแพร่เป็นประจำ และการดำเนินงานห้องยาชุมชนต้องทำเป็นโครงการวิจัยที่ผ่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ไม่เช่นนั้นจะเป็นการผิดระเบียบ

ในช่วงที่ผ่านมาพบปัญหาคือเภสัชกรไม่เพียงพอจึงไม่สามารถให้บริการได้ทุกวัน เนื่องจากเภสัชกรย้ายกลับบ้าน สิ่งที่ห้องยาชุมชน และชาวบ้านต้องการเห็นคือการสนับสนุนให้ลูกหลานในชุมชนเป็นเภสัชกร และชุมชนจะต้องรู้จักการดูแลสุขภาพด้วย ห้องยาชุมชนจะเป็นเวทีการเรียนรู้ และนำกลับไปดูแลสุขภาพในชุมชนต่อไป

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอ

๑. เปิดโอกาสให้ชุมชนและท้องถิ่นสามารถจัดการในสิ่งที่ชุมชนจัดการเองได้
๒. ขอเพิ่มข้าราชการ
๓. ห้องยาชุมชนจะเข้า ๓๐ บาทได้อย่างไร
๔. มีปัญหาเรื่องการส่งยาคืนโรงพยาบาล
๕. ยังขาดโอกาสในการพัฒนาบุคลากรในท้องถิ่น เช่น แพทย์ ทันตะฯ เภสัชฯ

พงษ์พิสุทธิ์ จงอุดมสุข :

ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผน สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ

จากข้อมูลของแต่ละพื้นที่มีรูปแบบการดำเนินงานที่แตกต่างกัน หลากหลาย และไม่ใช่ทุกที่ที่ทำได้เช่นนี้หมด การดำเนินงานท้องถิ่นและชุมชนกับการสร้างหลักประกันสุขภาพ ยังคงมีปัญหาอยู่ที่ระบบ เนื่องจากระบบราชการเป็นระบบที่ความคิดอยู่บนพื้นฐานของความไม่ไว้วางใจ จึงมีระเบียบขั้นตอนเยอะมาก ระบบเป็นการรวมศูนย์อำนาจ ที่มองไม่เห็นส่วนปลาย ไม่เห็นรายละเอียด จึงตั้งกลไกตรวจสอบเยอะมากจนทำอะไรไม่ได้ เราจะแก้ไขปัญหาดังนี้ได้อย่างไร

สปสช. ดูแลเรื่องเงินและเงินเยอะมาก เรามองเห็นเป็นแค่เครื่องมือไม่ใช่เป้าหมาย ระบบการแบ่งเงินที่ไม่เท่ากันหรือให้อำนาจในการจัดสรรเงินกันเองทำให้เกิดความแตกแยกในการทำงานในระดับพื้นที่ แต่สิ่งที่ชาวบ้านเสนอเป็นการทำงานร่วมกัน และมองชุมชนชีวิตของชาวบ้านเป็นตัวตั้ง ไม่ให้มองเงินเป็นตัวตั้ง

สิ่งที่ทำอยู่ทุกวันนี้เกิดจากปัญหาของกลไกล้มเหลว จึงต้องร่วมกันทำเพื่อแก้ไข การกระจายอำนาจด้านต่าง ๆ หรือการใช้สิทธิของประชาชนเพื่อให้ได้ภาษีของประชาชน

มาดำเนินงานในพื้นที่ที่ต้องค่อยๆ ดำเนินการ โดยไม่สามารถทำได้ทุกพื้นที่พร้อมกันทั้งหมด ต้องทำให้พื้นที่ที่มีความพร้อม แล้วโอนภารกิจนั้นคืนกลับไป

ต้องการให้การกระจายอำนาจการดูแลสุขภาพกลับไปสู่บุคคลและชุมชน เพื่อให้เกิดการดูแลตนเอง ดังนั้นสิ่งที่ชาวบ้านและชุมชนจะจัดการคือ การมีทักษะการจัดการ สิ่งที่เราพยายามที่จะเตรียมชุมชนที่มีความพร้อมและเริ่มสร้างความมั่นใจ เอาพื้นที่ที่พร้อมแล้ว นำร่องในส่วนของงบประมาณสร้างสุขภาพที่เหมาะสมกับองค์กรชุมชน เรื่องกฎระเบียบต่างๆ ก็สามารถจัดการได้

ข้อเสนอ

สปสช. เองก็อยากเป็นหุ้นส่วนกับพื้นที่ ถึงแม้ใจสู้แต่ยังติดปัญหา **ดังนั้นจะต้องร่วมกันทำไปและเป็นหุ้นส่วนถอดคอกันไปให้ตลอดทาง** เงินและอำนาจทุกคนแก่งแย่งกันเยอะ ในช่วงที่ผ่านมางบประมาณจะผ่านทางสถานพยาบาล หากจะลงที่ชุมชน ระดับมหภาคจะมีแรงต้านคือจากหน่วยบริการทั่วประเทศ จึงไม่ใช่เรื่องง่าย จึงต้องค่อยๆ ทำไป โดยนำร่องในพื้นที่และจึงค่อยรุกคืบต่อไป

❖ บุญเรียง ชูชัยแสงรัตน์ :

นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดอุดรดิตถ์

จากการนำเสนอของทุกพื้นที่ที่สามารถสรุปประเด็นได้ดังนี้

๑. เปิดโอกาสให้ชุมชนและท้องถิ่นร่วมบริหารจัดการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าในระดับพื้นที่
๒. ต้นทุนทางสังคม จะต้องพัฒนาเชิงความรู้ของคนในเรื่องสังคมร่วมด้วย เช่น การส่งเด็กในหมู่บ้านไปเรียนแพทย์ พยาบาล
๓. การมียุทธศาสตร์ต่างๆ เพื่อนำเสนอ เช่น
 - สัจจะเกิดได้อย่างไร
 - ความรักในครอบครัว
 - ท้องถิ่นทุกแห่งไม่ได้เป็นเพชรเหมือนกันหมด ต้องมีตัวชี้วัดว่าท้องถิ่นไหนพร้อม
 - รัฐบาลมียุทธศาสตร์อะไร
 - จากแนวคิดเรื่องสามเหลี่ยมเข็มนาฬิกา ทำให้มองเห็นว่าระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า เป็นการดำเนินงานโดยที่การเมืองมีนโยบายและดำเนินการเรื่อง ๓๐ บาทรักษาทุกโรค การสื่อสารมวลชนเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว แต่ยังมีขาดมวลชน ซึ่งมวลชนต้องเป็นหลักในการร่วมกันทำงาน
 - การปฏิรูประบบกฎหมาย สร้างคนของเราให้ทำงานกับกฎหมาย เพื่อมิให้กฎหมายเป็นเครื่องมือของคนทำงานไม่ถูก

ข้อเสนอ

จุดสำคัญอยู่ที่ ๒ ส่วน คือ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และ สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) จึงควรให้คณะกรรมการ ๒ ชุดได้ลงพื้นที่ศึกษาดูงาน และร่วมประชุมกับคณะกรรมการ ซึ่งมีกรรมการมาจากหน่วยงานอื่นคือสำนักงานประมาณ กระทรวงการคลัง น่าจะทำให้เข้าใจบริบทของชุมชนมากขึ้น

ประเด็นแลกเปลี่ยน

❖ มนัส หัวหน้าสถานีอนามัย จังหวัดน่าน :

ระบบหลักประกันสุขภาพลงไปในพื้นที่ไม่ค่อยมีปัญหาเหมือนที่อื่นซึ่งการดำเนินงานของหน่วยบริการใช้มาตรฐานเดียวกันทั้งอนามัย โรงพยาบาล ในพื้นที่ยังมีปัญหาเรื่องการผลิตบุคลากร ที่ส่วนมากยังไปอยู่เอกชน

❖ สามารถ พุทธา กองทุนวันละบาท จังหวัดลำปาง :

เมื่อชาวบ้านหรือองค์กรชุมชนมีเจตนาชัดเจนในการสร้างหลักประกัน สามารถเป็นหุ้นส่วนกันได้หรือไม่ หุ้นส่วนในเรื่องกองทุน หุ้นส่วนในเรื่องการบริหารจัดการ หุ้นส่วนเพื่อการผลักดันและทำความเข้าใจร่วมกัน (ข้อตกลงร่วมกันที่สามารถทำได้) ต้องมีองค์กรกลาง ที่มีทั้งภาครัฐ ประชาชน เพื่อคอยติดตามให้เกิดความต่อเนื่อง

❖ สามัคคี เดชกล้า สำนักงานสาธารณสุข อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ :

การกระจายอำนาจสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การตีความในเรื่องการสร้างสุขภาพ การกระจายเงินยังไม่ทั่วถึง ควรมีการแก้ไขระเบียบ

❖ ชัยวัฒน์ ทวีทรัพย์ ปลัด อบต. หล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ :

บางพื้นที่จะบอกว่าไม่มีความพร้อม ไม่มีความรู้ ซึ่งไม่ใช่ความจริง เพราะตอนนี้ชาวบ้านเขาคิดเป็น แต่ต้องทำให้เกิดความร่วมมือและร่วมใจกัน และความจริงระเบียบ อบต. มีได้ปิด แต่จะอยู่ที่การประสานงานในพื้นที่ มาตรา ๖๗ และ ๖๘ จะเกี่ยวกับการป้องกันสุขภาพ เกี่ยวกับอนามัย

❖ เกื้อ แก้วเกต :

คณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ

และคณะอนุกรรมการส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมภาคประชาชน

เราเชื่อว่าประชาชนพร้อมอยู่แล้ว แต่ต้องรอโอกาส ซึ่งตามจริงแล้วรอโอกาสก็ไม่ได้ ถ้าชุมชนพร้อมก็ควรจะทำเนืองการเลย ทำที่สุด “หลักประกันสุขภาพ คือคนทุกคนจะต้องเป็นเจ้าของ” นี่คือ เป้าหมายที่คณะกรรมการหลักประกันฯ ต้องการเห็น

ข้อเสนอเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์

จากประเด็นที่ ๔ ท้องถิ่นและชุมชนกับการสร้างหลักประกันสุขภาพ เพื่อความอยู่เย็นเป็นสุข

๑. ข้อเสนอเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ ต่อรัฐบาล

- ๑.๑ แก้ไขกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องด้านการเงินการคลัง โดยจัดประชุมหน่วยงานกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงการคลัง

๒. ข้อเสนอเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ ต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

- ๒.๑ ตั้งกรอบอัตรากำลังรองรับนักเรียนโครงการพิเศษจากพื้นที่
- ๒.๒ มีแนวทางการสนับสนุนงบประมาณอย่างเป็นรูปธรรม

๓. ข้อเสนอเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ ต่อชุมชน

- ๓.๑ สร้างการมีส่วนร่วมด้านต่าง ๆ ของกองทุน ทรัพยากร ภูมิปัญญาและการบริหารจัดการ
- ๓.๒ สร้างจิตสำนึกรักบ้านเกิด
- ๓.๓ เฉลี่ยทุกข์เฉลี่ยสุข

๔. ข้อเสนอเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ ต่อครอบครัว

- ๔.๑ การพึ่งตนเองและดูแลตัวเองในด้านสุขภาพ
- ๔.๒ ยุทธศาสตร์สัจจะต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน

๕. ข้อเสนอเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ ต่อองค์กรอื่นๆ

- ๕.๑ ขยายแนวร่วมและสร้างพันธมิตรเครือข่าย เช่น พระ ปราชญ์ชาวบ้าน หน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่ เป็นต้น

๖. ข้อเสนอเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์อื่นๆ เช่นต่อการวิจัย ต่อสื่อมวลชน เป็นต้น

- ๖.๑ สร้างกระแสปลูกจิตสำนึกด้านการมีส่วนร่วมทุกระดับ
- ๖.๒ ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนสู่ความอยู่เย็นเป็นสุข

ประเด็นที่

๕

ห้องย่อยชีวิตสาธารณะ: ท้องถิ่นน่าอยู่ สู่ความอยู่เย็นเป็นสุข

“ชีวิตสาธารณะ-ท้องถิ่นน่าอยู่ (Healthy Public Life) คือภาวะที่มุ่งให้ผู้คนในท้องถิ่น มีความรู้สึกเป็นเจ้าของท้องถิ่น มีสำนึกความผูกพันต่อท้องถิ่น ร่วมตระหนักถึงสถานการณ์ร่วมกัน ยอมรับในความแตกต่าง หลากหลาย มีความรู้สึกร่วมชะตา และเห็นว่าต้องพึ่งพาอาศัยกัน

การสร้างชีวิตสาธารณะ-ท้องถิ่นน่าอยู่ กระทำภายใต้ความเชื่อพื้นฐานที่ว่า “สังคมจะยกระดับได้ด้วยการเรียนรู้และการตื่นตัวของพลเมือง หากสังคมใดมีชีวิตสาธารณะ (Public life) ที่ดีงาม ก็จะก่อให้เกิดความน่าอยู่ในท้องถิ่นนั้น และสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุขได้” ทั้งนี้จะต้องอาศัยการสร้างเครือข่ายดำเนินการ โดยร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ ร่วมประโยชน์ และร่วมบทเรียนอย่างเป็นวงจร

ແລະນີ້ ຄື ສຸຂະພາບທາງສັງຄົມ ”

ห้องย่อยที่ 5

“ชีวิตสาธารณะ: ท้องถิ่นน่าอยู่”

สู่ความอยู่เย็นเป็นสุข

กำหนดการห้องย่อย
ชีวิตสาธารณะ ท้องถิ่นน่าอยู่ สุขความอยู่เย็นเป็นสุข

เวลา ๑๓.๐๐ - ๑๓.๓๐ น. ลงทะเบียนผู้เข้าร่วมเวที

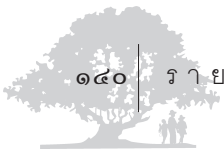
เวลา ๑๓.๓๐ - ๑๕.๓๐ น. เริ่มรายการอภิปรายและเสวนา ๕ พื้นที่กรณีศึกษา

กรณีศึกษาที่ ๑	จังหวัดลำปาง	จังหวัดตรัง	โดย	นายขวัญสรอง อติโพธิ
กรณีศึกษาที่ ๒	จังหวัดปราจีนบุรี		โดย	นางบุษบงก์ ชาวกันหา
กรณีศึกษาที่ ๓	จังหวัดสุรินทร์		โดย	นางสาวพัทต์วิไล สหุณาฬุ
กรณีศึกษาที่ ๔	จังหวัดตาก		โดย	นางเพลินใจ เลิศลักษณ์นางวงศ์

ดำเนินรายการ โดย นายพลเดช ปิ่นประทีป

เวลา ๑๕.๓๐ - ๑๗.๐๐ น. เปิดให้มีการแลกเปลี่ยนกับวงใหญ่

ประธาน	นายไพโรจน์ สุจินดา
เลขานุการ	นายพลเดช ปิ่นประทีป
ผู้จัดการห้อง	นายคุณุสสัน ศุภวัตรวรคุณ
ผู้ประสานงาน สปรส.	นางสุรณี พิพัฒน์โรจนกมล

สรุปประเด็นและผลการนำเสนอ

ชีวิตสาธารณะ ท้องถิ่นน่าอยู่ สุขความอยู่เย็นเป็นสุข*

๑. ความเป็นมา

โครงการวิจัยและพัฒนาชีวิตสาธารณะ-ท้องถิ่นน่าอยู่ มีแนวคิดพื้นฐานที่คาดหวัง คือการที่ผู้คนในสังคม ชุมชนมีชีวิตสาธารณะที่เข้มแข็ง (Healthy Public Life) มีความตื่นตัว ตื่นรู้ มีสำนึกร่วมชะตาเดียวกันว่าจะต้องพึ่งพาอาศัยกันและกันในชุมชน สำนึกความผูกพันต่อท้องถิ่น มีความรู้สึกเป็นเจ้าของท้องถิ่น ยอมรับในความแตกต่างหลากหลาย ร่วมตระหนักถึงสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชนหรือมากระทบ แล้วเข้ามาช่วยกันเอาธุระ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับประโยชน์ต่อประเด็นสาธารณะของสังคม/ชุมชน ร่วมกันสร้างสุขภาวะของชุมชน และสังคมนั้น ๆ ให้ดี อันจะนำไปสู่ความอยู่เย็นเป็นสุขได้

๒. การออกแบบโครงการ แบ่งออกเป็น ๔ ส่วนหลัก คือ

ส่วนที่ ๑ ในเชิงพื้นที่ปฏิบัติการครอบคลุม ๓๕ จังหวัด โดยแบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะการขับเคลื่อนงาน คือ (๑) เลือกเมืองที่มีทุนเดิมทางสังคม ประวัติศาสตร์อันน่าชื่นชม มี ๕ เมือง ได้แก่ จังหวัดลำปาง นครสวรรค์ ตรัง อุบลราชธานี และสมุทรสงคราม (๒) พื้นที่ ๓๐ จังหวัด มุ่งเน้นการสร้างสุขภาวะทางสังคมระดับจังหวัด/เมือง/ชนบท (หมู่บ้าน/ตำบล) โดยเนื้อหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ครอบคลุมทุกภาค คือ ภาคกลาง (๑๐ จังหวัด) ได้แก่ สระบุรี ลพบุรี นครนายก ปราจีนบุรี ตราด นครปฐม ประจวบคีรีขันธ์ กาญจนบุรี สมุทรปราการ และกรุงเทพมหานคร ภาคอีสาน (๗ จังหวัด) ได้แก่ นครราชสีมา ชัยภูมิ อำนาจเจริญ สุรินทร์ เลย กาฬสินธุ์ และร้อยเอ็ด ภาคเหนือ (๘ จังหวัด) ได้แก่ ตาก แม่ฮ่องสอน อุทัยธานี เพชรบูรณ์ พิษณุโลก ลำพูน เชียงราย และพะเยา ภาคใต้ (๕ จังหวัด) ได้แก่ สุราษฎร์ธานี ปัตตานี นราธิวาส ภูเก็ต และพังงา **ส่วนที่ ๒** การพัฒนาศักยภาพคณะทำงานและเครือข่าย **ส่วนที่ ๓** การติดตามประเมินผลภายในและสังเคราะห์องค์ความรู้ **ส่วนที่ ๔** พัฒนาระบบสื่อเพื่อหนุนเสริมการสร้างความเป็นสาธารณะที่เข้มแข็ง

* สรุปจากรายงานและผลการนำเสนอห้องย่อย ชีวิตสาธารณะ ท้องถิ่นน่าอยู่ สุขความอยู่เย็นเป็นสุข
เรียบเรียงโดยคณะทำงานชีวิตสาธารณะ ท้องถิ่นน่าอยู่

๓. ระยะเวลาในการดำเนินการ ๓ ปี ปัจจุบันได้ดำเนินการมาแล้ว ๒ ปี (๒๕๔๘)

๔. ประเด็นขับเคลื่อน

โดยรวมทั้ง ๓๕ จังหวัดได้แก่ประเด็น ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม เกษตรอินทรีย์ สิ่งแวดล้อม เช่น การอนุรักษ์ป่า การจัดการลุ่มน้ำ การจัดการขยะ การลดใช้สารเคมี เป็นต้น

๕. หน่วยงาน/องค์กรรับผิดชอบ

สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา (LDI) ร่วมกับภาคี คือ สถาบันการเรียนรู้และพัฒนาประชาสังคม และคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ภายใต้การสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

๖. กรณีตัวอย่างที่คัดเลือกนำเสนอในห้วงย่อย ๔ กรณี คือ

กรณีศึกษาที่ ๑ จังหวัดลำปาง จังหวัดตรัง โดย นายขวัญสรอง อติโพธิ

กรณีศึกษาที่ ๒ จังหวัดปราจีนบุรี โดย นางบุษบงก์ ชาวกันหา

กรณีศึกษาที่ ๓ จังหวัดสุรินทร์ โดย นางสาวพักตร์วิไล สหุนาฟู

กรณีศึกษาที่ ๔ จังหวัดตาก โดย นางเพลินใจ เลิศลักษณ์นางวงศ์

๑) กรณี จังหวัดลำปาง และตรัง

กระบวนการเน้นการเข้าไปสร้างเงื่อนไขให้มีความสำคัญกับประวัติศาสตร์อัตลักษณ์ในอดีตของท้องถิ่น ปลูกประวัติศาสตร์ที่กำลังจางไปกับกาลเวลาให้กลับขึ้นมามีชีวิตชีวาให้ผู้คนได้ตระหนัก สำนึกรัก หวงแหน ภาคภูมิใจท้องถิ่นของตน ทั้งนี้ กระบวนการมุ่งเน้นให้ผู้คนซึ่งเป็นเจ้าของท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม ด้วยแนวคิดยอมรับการมีส่วนร่วม

จากแนวคิดและกระบวนการทำงานดังกล่าว ในส่วนของจังหวัดลำปาง จึงได้ผลักดันให้มีการปรับปรุงพื้นที่ว่างสาธารณะ หน้าวัดพระธาตุลำปางหลวง ให้เป็นจุดพบปะค้นหาวิถีชีวิต วัฒนธรรม นันทนาการ เศรษฐกิจและการท่องเที่ยว สืบค้นประวัติศาสตร์กาลดองดำ (ตลาดจีน) และหอศิลป์พัฒนานครลำปาง ศาลากลางเก่า ให้เป็นพื้นที่สาธารณะ มีกิจกรรมการแสดงศิลปวัฒนธรรม เป็นต้น จังหวัดตรัง ได้ผลักดันให้มีพื้นที่สาธารณะ ที่สโมสรเก่าจัดกิจกรรม “ลองแลลานใหม่เมืองตรัง” เป็นลานพบปะ สื่อสารทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ประเด็นสาธารณะอื่นๆ อย่างหลากหลายและต่อเนื่อง ให้ผู้คนได้มาพบปะ มาร่วมรับรู้ ประวัติศาสตร์ อัตลักษณ์ของตนอันจะนำไปสู่การมีชีวิตสาธารณะที่เข้มแข็ง และนำไปสู่ความอยู่เย็นเป็นสุขต่อไป

๒) กรณี จังหวัดปราจีนบุรี (ประเด็นการจัดการลุ่มน้ำปราจีน)

ฐานคิด การแก้ไขปัญหาที่มีผลกระทบในวงกว้าง คน/กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งไม่สามารถจะจัดการแก้ปัญหาได้ เพราะปัญหามีความซับซ้อน จึงเกิดการรวมกลุ่ม ลูกขึ้นแก้ไขปัญหาของตัวเอง และได้มีกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมกับหน่วยงานท้องถิ่น อบจ. อบต. และ

ผู้เกี่ยวข้องในระดับจังหวัด จากปัญหาดังกล่าวจึงมีแนวคิด เรื่อง “การจัดการลุ่มน้ำปราจีน อย่างมีส่วนร่วม” ขึ้น โดยโครงการ HPL ในปราจีนบุรีได้ตั้งเป้าหมายของโครงการร่วมกัน ในเรื่องการจัดการลุ่มน้ำปราจีนบุรี เพื่อรักษาระบบนิเวศน์ของลุ่มน้ำให้อยู่ในสภาพที่สมดุล ซึ่งเป็นการจัดการกับน้ำเค็ม น้ำเสีย ปัญหาน้ำแล้ง การจำกัดเขตอุตสาหกรรม หรือ Zoning โดยร่วมกับส่วนราชการระดับจังหวัด และระดับท้องถิ่น การจัดการแก้ไขปัญหามีได้จำกัดอยู่ในขอบเขตการปกครองพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งโดยหากแต่มีความสัมพันธ์ข้ามขอบเขต การปกครองเชิงระบบนิเวศน์ มีความสัมพันธ์กัน และส่งผลกระทบต่อท้องถิ่น ซึ่งการจัดการกับปัญหาดังกล่าวนอกจากจะต้องร่วมกับทุกภาคส่วนแล้ว การทำงานต้องใช้ข้อมูลเป็นเครื่องมือในการพูดคุยในเวทีด้วย

ในระดับนโยบายมีการประสานความร่วมมือ ในการใช้ข้อมูล แลกเปลี่ยนข้อมูล ร่วมกัน ข้อมูลบางส่วนได้มาจากการสำรวจพื้นที่ร่วมกัน โดยสำรวจระบบนิเวศน์ลุ่มน้ำ และกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์ร่วมกันเพื่อศึกษาว่าระบบนิเวศน์ลุ่มน้ำ มีความสัมพันธ์และส่งผลถึงกันอย่างไร การใช้ประโยชน์ทำให้เกิดผลกระทบอะไรกับแม่น้ำบ้าง

๓) กรณี จังหวัดสุรินทร์

ประเด็น “ตลาดสีเขียว” มีแนวคิดจะสร้างพื้นที่สาธารณะที่เป็นจุดรวมกิจกรรม ที่หลากหลาย บนฐานคิดการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืนและเป็นองค์รวม อันจะนำไปสู่การสร้าง การมีส่วนร่วมและประสานความร่วมมือของภาคีต่าง ๆ เป็นพื้นที่แสดงความคิดใน การพัฒนาท้องถิ่น เชื่อมวัฒนธรรมชุมชน เป็นเกราะป้องกันทางสังคมโดยมีชุมชนเป็นตัวตั้ง เป็นจุดสร้างสำนึกที่ดีงามทางสังคมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาชุมชนและสังคมที่ยั่งยืน

ผลการดำเนินงานที่ผ่านมา ๒ ปี ได้จัดตลาดนัดมาอย่างต่อเนื่อง มีกลุ่มเกษตรกร เกษตรอินทรีย์เข้าร่วมกิจกรรม มีกลุ่มผู้บริโภคในเมืองมาซื้อผลผลิตประมาณ ครั้งละ ๒๐๐- ๓๐๐ คน มีทั้งข้าราชการ นักธุรกิจ และกลุ่มบุคคลทั่วไป ตลาดนัดสีเขียวไม่เพียงเป็นสถานที่ จำหน่ายและซื้อสินค้าปลอดสารเท่านั้น ยังเป็นพื้นที่สื่อสารวัฒนธรรมท้องถิ่น เผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร ยิ่งกว่านั้นยังเป็นพื้นที่ศึกษาดูงานทั้งจากต่างประเทศ และภายในประเทศ

๔) กรณี จังหวัดตาก

อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ได้ขับเคลื่อนประเด็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ อันมีผลกระทบ มาจากสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกและประเทศไทย ที่มุ่งหวังเพิ่มขีดความ สามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ การพัฒนาระบบโลจิสติกส์ของประเทศ มุ่งหวังการ สร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน และการจะเปิดเมืองแม่สอดให้เชื่อม เข้ากับสังคมโลกและหวังจะให้ เป็นแหล่งเศรษฐกิจโดยผู้คนในพื้นที่ยังไม่รู้สิ่งที่จะมากระทบ ตัวเอง

ประชาคมแม่สอด เป็นกลุ่มเครือข่ายผู้คนที่มิจิตสาธารณะ ทำงานเพื่อสังคมได้ มองเห็นสิ่งที่จะมากระทบ สร้างความเปลี่ยนแปลงกับวิถีชีวิต และสังคม คนแม่สอดจึงได้ ร่วมกันแสวงหาแนวทางออกของปัญหา

การเตรียมคน ข้อมูล ทางเลือกไปสู่การตัดสินใจที่สอดคล้องกับบริบทชุมชน คณะทำงานจึงได้คิดกรอบในการทำงานโดยหลักการที่ชัดเจนร่วมกัน มุ่งความเป็นพลเมือง สร้างสำนึกรักท้องถิ่น รักแผ่นดิน มุ่งประโยชน์ของส่วนรวม ยอมรับความหลากหลาย มีอิสระทางความคิด ไม่ถูกครอบงำจากฝ่ายใด สามารถเข้า/ออกร่วมตามประเด็นที่สนใจ ที่สำคัญในการทำงานได้มีกฎกติการ่วมกันเป็นเรื่อง ๆ เป็นพลวัต และใช้ปัญญา ความรู้ ข้อมูล เป็นตัวนำการเปลี่ยนแปลงที่ดีให้แก่สังคม เน้นการพัฒนาที่นำสู่ความยั่งยืน

บทเรียนจากการเคลื่อนไหวงาน ๔ กรณี

๑) กรณีแรก การที่จะให้ผู้คนได้มองเห็นอัตลักษณ์ของตนเอง จนเกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่นและเป็นพลเมืองที่ตื่นรู้ได้นั้น ต้องมีกระบวนการที่จะให้ผู้คนในท้องถิ่นนั้น ๆ ได้เห็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่นตัวเองในอดีตอย่างแท้จริง ต้องสร้างกระบวนการซึ่งจะก่อให้เกิดความภาคภูมิใจ เช่น ต้องสื่อสารสิ่งที่ดีในอดีตทั้งทางประวัติศาสตร์ของเมือง ผู้คน และมีกิจกรรมสื่อสารอย่างต่อเนื่อง สร้างพลเมืองอาสาให้เกิดความตื่นตัวหันมาร่วมรักษาอย่างหลากหลาย สิ่งที่สำคัญยิ่งคือผู้คนในท้องถิ่นต้องมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ

๒) สามกรณีหลัง การทำงานที่มีผลกระทบต่อระบบสังคมและผู้คนเป็นจำนวนมาก จำเป็นต้องมีเครื่องมือที่จะสามารถมองเห็นทั้งระบบ (System Thinking) เช่น กรณีปราจีนฯ ต้องให้เห็นทั้งระบบน้ำ และผู้คนที่เกี่ยวข้อง ต้องมีเครื่องมือในการจัดการที่เป็นเครือข่าย (Networking) ต้องมองอย่างเชื่อมโยง นอกจากนี้การทำงานที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือต้องมีกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน (Deliberative Democracy) ในการตัดสินใจประเด็นสำคัญ ๆ ทั้งในระดับนโยบายส่วนกลาง และพื้นที่ โดยใช้ความรู้ ข้อมูล/การสร้างทางเลือกในการพิจารณาด้วยการทบทวน ครุ่นคิด ใคร่ครวญ อย่างมีวิจรรณญาณร่วมกัน ข้อค้นพบที่สำคัญยิ่งกว่านั้น จากกรณีของแม่สอด และปราจีน คือ **ทำประเด็นใหญ่ ใช้ความรู้มาก แต่มีบุคลากรน้อย การขับเคลื่อนงานภาคประชาสังคมควรมีการสร้างบุคคลซึ่งทำงานในลักษณะนี้ให้มีจำนวนมากพอ และมีองค์กร หรือหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนทั้งสวัสดิการในการดำรงชีพ และด้านวิชาการต่าง ๆ**

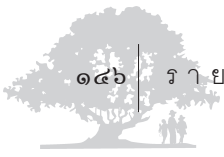

๓. มีแผนพัฒนา/ส่งเสริมชีวิตสาธารณะและสุขภาวะจังหวัด

ผลักดัน หนุนเสริม ภาคีเครือข่าย HPL ด้วยกระบวนการพัฒนาแผนแม่บท/ยุทธศาสตร์ของเครือข่าย ก่อนสิ้นโครงการผลักดันให้โครงการ HPL จังหวัดมีแผนการดำเนินงานเชิงยุทธศาสตร์เสนอต่อแหล่งทุน สสส. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ว่า CEO และแหล่งทุนอื่นๆ เพื่อความยั่งยืนของเครือข่ายระดับจังหวัด

๔. จัดตั้ง/สถาปนาสถาบันจัดการความรู้เพื่อท้องถิ่นน่าอยู่ (สถาบันวิชาการประชาคมจังหวัด)

จัดตั้งเครือข่ายสาธารณประโยชน์ (สขส)ในพื้นที่ บนฐานข้อมูลองค์กร เสริมความมีและความเป็นนิติบุคคลในเครือข่าย จัดทำทะเบียนข้อมูลทุนมนุษย์ บุคคล-กลุ่ม-องค์กรที่ทำงานเพื่อสาธารณะ ริเริ่มก่อตั้งมูลนิธิชุมชนเพื่อรองรับการทำงาน และแสดงตัวตนของเครือข่ายสาธารณประโยชน์ ก่อนสิ้นสุดโครงการจะประกาศสถาบันจัดการความรู้หน่วยจัดการความรู้อย่างน้อย ๑๐ แห่งใน ๓๕ จังหวัด

ข้อเสนอเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ จากประเด็นที่ ๕ ชีวิตสาธารณะ ท้องถิ่นน่าอยู่สู่ความอยู่เย็นเป็นสุข

๑. เร่งสร้างให้ผู้คนตื่นรู้ต่อสภาพการณ์ของโลก ที่จะส่งผลกระทบต่อสังคมในทุกระดับ
๒. ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการสื่อสารสาธารณะที่ทำให้คนในสังคมได้มีโอกาสไตร่ตรองพินิจพิจารณาห้อย่างรอบด้าน
๓. วางรากฐานในการสร้างคนที่ตื่นรู้ เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงให้มีจำนวนมากพอ และมีองค์กรรองรับอย่างจริงจังและต่อเนื่อง
๔. ยุทธศาสตร์ของท้องถิ่น ต้องคำนึงถึงความร่วมมือของภาคีต่างๆ ในท้องถิ่น
๕. ภาครัฐจำเป็นต้องสร้าง/ เปิดโอกาสให้ภาคประชาสังคมได้มีเวทีแลกเปลี่ยนพูดคุย สร้างการเรียนรู้ร่วมกันทางสังคม ผ่านเวทีในประเด็นสาธารณะที่สำคัญ ทั้งในระดับท้องถิ่นและนโยบาย

ประเด็นที่

๕

ห้องย่อยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
กับการสร้างนโยบายสาธารณะ
เพื่อความอยู่เย็นเป็นสุข

“ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นหน่วยงานสำคัญในระดับรากหญ้า
ที่จะทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านสุขภาวะของ
ลูกบ้าน โดยมีเครื่องมือสำคัญคือ กระบวนการนโยบายสาธารณะแบบมี
ส่วนร่วม ที่ทุกฝ่ายทั้งจากภาคประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
และเครือข่ายวิชาการ ได้ร่วมกันสร้างสรรค์ และดำเนินกิจกรรมตาม
เจตนารมณ์ของชุมชนหรือลูกบ้านนั่นเอง ”

ห้องช่วยที่ 6

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
กับการสร้างนโยบายสาธารณะ:
เพื่อความอยู่เย็นเป็นสุข

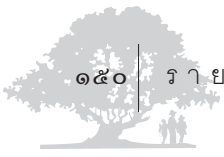

กำหนดการห้องย่อย
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการสร้างนโยบายสาธารณะ
เพื่อความอยู่เย็นเป็นสุข

เวลา ๑๓.๐๐ - ๑๔.๓๐ น.	นำเสนอบทเรียนการจัดเวทีสัมภาษณ์ช่างภาพ “นโยบายสาธารณะเพื่อความอยู่เย็นเป็นสุข” โดย นางสาวปาริชาติ กองคำ ผู้แทน อบต.สวนหม่อน จังหวัดขอนแก่น นายบำเหน็จ ดวงสมมา ผู้แทน อบต.สวนหม่อน จังหวัดขอนแก่น นายอารมย์ ใจโอด ผู้แทน อบต.วังทอง จังหวัดพิษณุโลก นางสาวอุทัยวรรณ สมปราชยาพร ผู้แทนเครือข่าย อบท.จังหวัดนครราชสีมา
เวลา ๑๓.๓๐ - ๑๕.๓๐ น.	เริ่มรายการอภิปรายและเสวนา ๕ พื้นที่กรณีศึกษา
ดำเนินรายการ โดย	นายภาณุวัฒน์ ภัคดีวงศ์ และ นายสมพันธ์ เตชะอธิก
เวลา ๑๔.๓๐ - ๑๖.๓๐ น.	เติมเต็มความคิด “สานพลัง ภาคประชาชน ภาควิชาการ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กับการผลักดันนโยบายสาธารณะเพื่อความอยู่เย็นเป็นสุข” โดย นายโกวิทย์ พวงงาม
เวลา ๑๖.๓๐ - ๑๗.๐๐ น.	สรุปข้อเสนอนโยบายสาธารณะสู่ความอยู่เย็นเป็นสุข โดย นายโกวิทย์ พวงงาม นายภาณุวัฒน์ ภัคดีวงศ์ นายสมพันธ์ เตชะอธิก ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ผู้จัดการห้อง	นายสมพันธ์ เตชะอธิก
ผู้ประสานงาน สปรส.	นายสุรศักดิ์ บุญเทียน

การสร้างนโยบายและการวางยุทธศาสตร์ เพื่อส่งเสริมสุขภาพแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบล*

โจทย์หลักและความท้าทาย : องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

โจทย์หลักที่เป็นเงื่อนไขความสำเร็จของการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนหนึ่ง อยู่ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหลักที่จะต้องสร้างนโยบายสาธารณะเพื่อให้เป็นที่ยอมรับซึ่งก็คงต้องอาศัยความรู้ความสามารถและกระบวนการบริหารจัดการของผู้บริหารท้องถิ่นเช่นกัน

องค์กรการบริหารส่วนตำบล หรือเรียกย่อๆ ว่า อบต. กำลังถูกท้าทายความสามารถจากชุมชนและสังคมไทยอยู่ไม่น้อย เพราะเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบใหม่ ที่เพิ่งจัดตั้งขึ้นมาครั้งแรกในปี ๒๕๓๘ โดยผลของ พ.ร.บ.สภาตำบลและองค์กรการบริหารส่วนตำบล พ.ศ.๒๕๓๗ ยิ่งอยู่ในกระแสการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีการถ่ายโอนภารกิจจากรัฐในส่วนกลางและภูมิภาคมาให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กับการเพิ่มอำนาจและหน้าที่ให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากขึ้นรูปแบบ อบต. จึงถูกตั้งข้อสังเกตและถูกท้าทายความสามารถสูงยิ่งเช่นกัน

โดยเฉพาะการดำเนินภารกิจจัดบริการสาธารณะในด้านสุขภาพว่า อบต.จะเรียนรู้และจะสามารถสร้างนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพของคนในชุมชนได้มากน้อยเพียงใด ยิ่ง พ.ร.บ.กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒ กำหนดให้ อบต. จัดทำระบบบริการสาธารณะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสุขภาพหลายประการ เป็นต้นว่า

- การจัดการด้านสาธารณสุข การอนามัยครอบครัว และการรักษาพยาบาล
- การจำกัดขยะมูลฝอยสิ่งปฏิกูลและน้ำเสีย
- การดูแลรักษาที่สาธารณะ
- การควบคุมสัตว์เลี้ยง
- การส่งเสริมการกีฬา
- การพัฒนาคุณภาพชีวิตและการสังคมสงเคราะห์ เด็ก สตรี เยาวชน คนชรา และผู้ด้อยโอกาส
- การจัดบริการสาธารณะอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับด้านสุขภาพ

* เอกสารนำเข้าห้องย่อย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการสร้างนโยบายสาธารณะเพื่อความอยู่เย็นเป็นสุข
เรียบเรียงโดย ผศ.ดร.โกวิททย์ พวงงาม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

การจัดทำนโยบายและสร้างนโยบายเพื่อตอบสนองภารกิจและอำนาจหน้าที่ดังกล่าว จึงถือเป็นการท้าทายศักยภาพและขีดความสามารถของ อบต.ที่จะจัดระบบบริการ สาธารณะที่มีคุณภาพและเกิดประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการให้มีคุณภาพงานตามภารกิจ เท่ากับหรือเท่าเทียมหรือต้องดีกว่าเดิมที่ส่วนราชการของรัฐทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาคเคยจัด บริการอยู่ และสิ่งที่จะพิสูจน์ให้ชุมชน สังคม เห็นว่า อบต.มีศักยภาพและขีดความสามารถ ที่จะดำเนินภารกิจด้านสุขภาพตามเป้าหมายที่วางไว้นั้น อบต.ต้องหันมาให้ความสำคัญ กับภารกิจด้านสุขภาพ ให้ความสำคัญกับกระบวนการแสวงหาทรัพยากร การแสวงหา ความร่วมมือและการดึงทุกภาคส่วนของชุมชน หมู่บ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนด ยุทธศาสตร์ การพัฒนาด้านสุขภาพทั้งมิติด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และสติปัญญา

เวทีสัมภาษณ์ชุมชนภาพ : กระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อสร้างนโยบายด้านสุขภาพของ อบต.

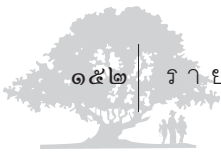
แนวความคิดในการจัดสัมภาษณ์ชุมชนภาพในกลุ่มองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ที่มีทั้งผู้บริหาร อบต. สมาชิก อบต. และสมาชิกกลุ่มองค์กรชุมชนอย่างหลากหลาย รวมทั้งส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง มาร่วมเปิดเวทีถกเถียงประเด็นปัญหาและความต้องการ ของชุมชน เท่ากับเป็นกระตุ้นให้ อบต.เห็นความสำคัญของการส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรม ด้านสุขภาพของประชาชน ชุมชนในเขตพื้นที่ อบต. ทำให้ อบต.ได้ตระหนักถึงการวางนโยบาย หรือวางยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านสุขภาพไว้ในแผนพัฒนาตำบลของ อบต.

นับเป็นเวทีสัมภาษณ์ชุมชนระดับชุมชน หมู่บ้าน ตำบล และระดับ อบต.ที่มี ส่วนร่วมกันวางยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านสุขภาพเพื่อนำไปสู่เป้าหมายความอยู่เย็น เป็นสุขของชุมชน

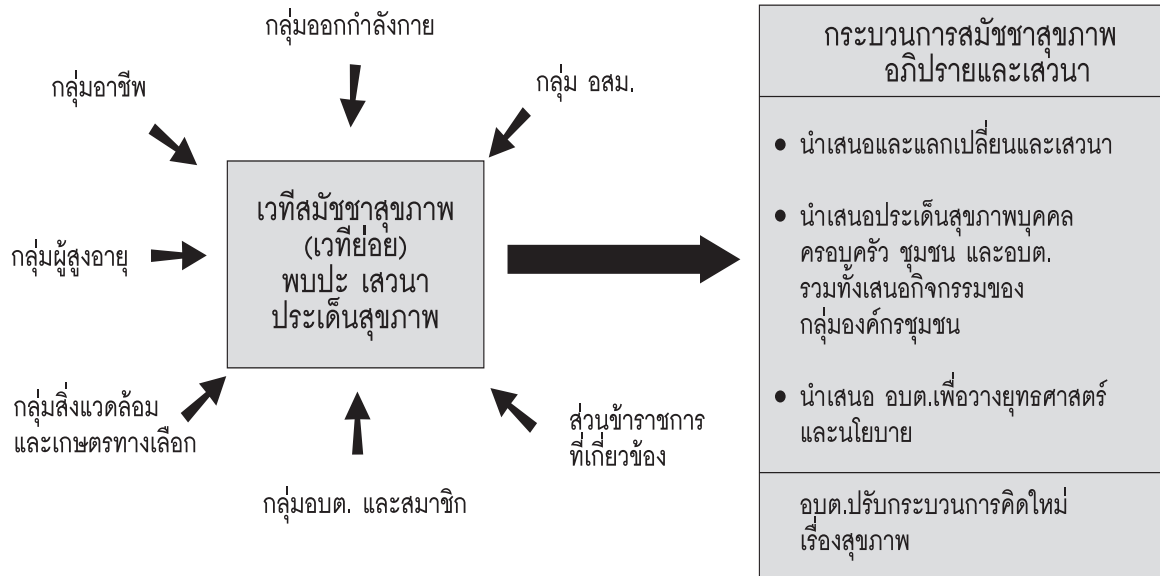
ทั้งนี้การทำเวทีสัมภาษณ์ระดับชุมชนและองค์การบริหารส่วนตำบลมีวัตถุประสงค์หลัก ได้แก่

๑. เพื่อให้องค์กรชุมชน และส่วนราชการในเขตพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง ได้ร่วมกับสมาชิก สภา อบต. และผู้บริหาร อบต.ได้มีส่วนร่วมพบปะ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และนำเสนอ ประเด็นปัญหาและความต้องการของชุมชนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ ตลอดจนร่วม กำหนดยุทธศาสตร์ นโยบาย แผนงาน/โครงการ ให้กับ อบต.และชุมชนท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมสุขภาพของบุคคล ครอบครัว และชุมชน

๒. เพื่อเป็นเวทีที่จัดกระบวนการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนความรู้ รวมทั้งค้นหากิจกรรม ที่ดี ๆ ซึ่งเกี่ยวกับสุขภาพในเขตพื้นที่ อบต.เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ต่อไป

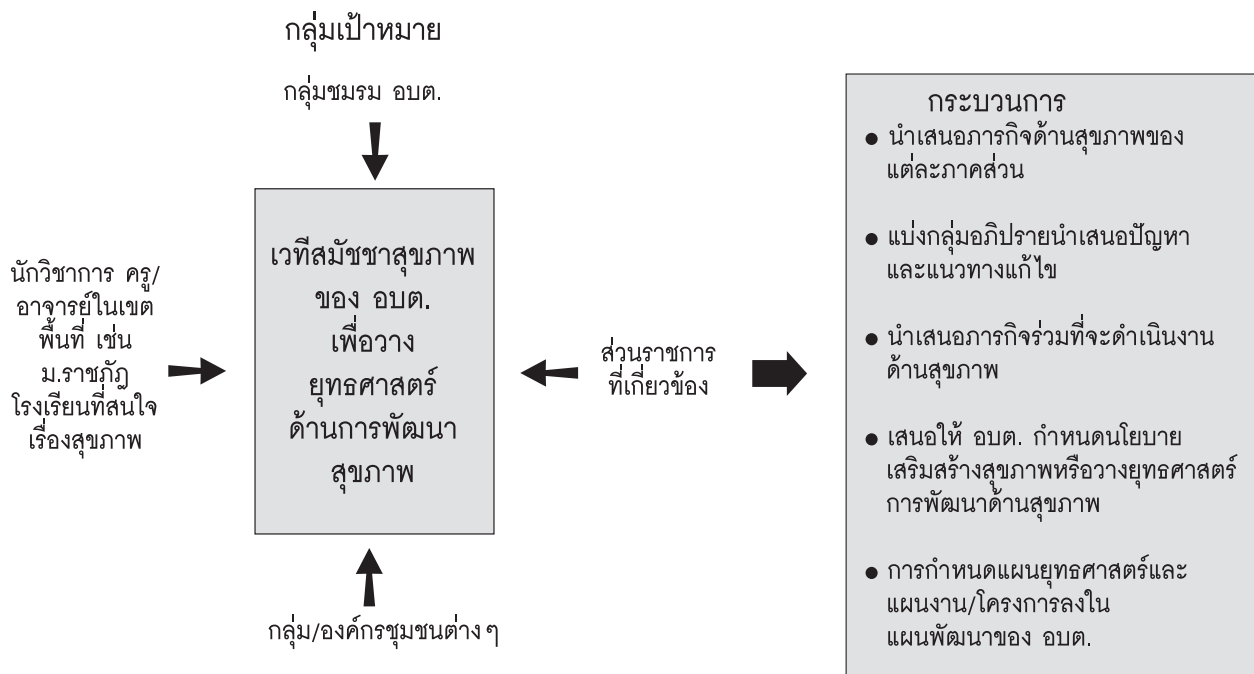

กรอบกระบวนการสัมชชาสุขภาพว่าด้วยการสร้างนโยบายสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)

ภาพที่ ๒ เวทีสัมชชาสุขภาพ (เวทีย่อย) กลุ่มเป้าหมาย (เวทีละ ๓๐ คน)

ในแต่ละเวทีสัมชชาสุขภาพ (เวทีย่อย) ประกอบด้วยกลุ่มองค์กรชุมชนหลากหลาย ประมาณ ๔ - ๕ กลุ่ม ขึ้นอยู่กับสภาพพื้นที่ โดยมี อบต. เป็นแกนกลางในการประสานงาน กระบวนการในเวทีสุขภาพใช้วิธีการสนทนา (เสวนา) อภิปรายแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และนำเสนอความคิดเห็น

ภาพที่ ๓ เวทีสัมชชาสุขภาพของ อบต. (เวทีใหญ่)

กลุ่มเป้าหมายที่ร่วมสัมภาษณ์ในเวทีสัมภาษณ์ชุมชนภาพของ อบต.หรือใช้ชื่อเรียกว่า ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านสุขภาพของ อบต.ในเวทีสัมภาษณ์ชุมชนภาพ โดยให้กลุ่มเป้าหมาย นำเสนอภารกิจด้านสุขภาพของแต่ละภาคส่วนอภิปรายมุมมองเรื่องสุขภาพ และแบ่งกลุ่ม เสนอภารกิจร่วมกันในการวางนโยบายเสริมสร้างสุขภาพให้กับกลุ่มองค์กรชุมชนและ อบต. ไปดำเนินการและเสนอแนะนโยบายด้านสุขภาพให้แก่วิสาหกิจในส่วนที่เกินขีดความสามารถของ ชุมชนท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่ “ความอยู่เย็นเป็นสุขของชุมชน”

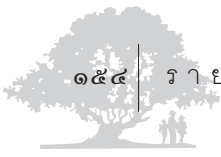
ถอดบทเรียนจากเวทีสัมภาษณ์สุขภาพภาคกลาง (จังหวัดชัยนาท) และ ภาคใต้ (จังหวัดนครศรีธรรมราช)

เวทีย่อย โดยภาพรวมทั้งภาคกลางและภาคใต้ พบว่า กลุ่ม องค์กรชุมชน และ องค์กรความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวกับสุขภาพมากขึ้น ซึ่งมากกว่าการมองแค่เรื่องโรคภัยไข้เจ็บ โดยเฉพาะการมองเรื่องสุขภาพที่ขยับตัวไปวางอยู่บนพื้นฐานของเรื่องสุขภาพ (Well being) ทั้งมิติทางกาย ทางใจ สังคม และปัญญา (จิตวิญญาณ) มากขึ้น และยังเห็นว่ายังมีกลุ่มบุคคลที่ สนใจการพัฒนาสุขภาพของตนเอง ที่มีวิถีปฏิบัติตามแนวความคิดของตนเอง เช่น การไม่ สูบบุหรี่ การไม่ดื่มเหล้า การไม่รับประทานเนื้อสัตว์ การนับถือศีล ๕ ในวันพระ การปลูก ผักปลอดสารพิษ และการออกกำลังกาย ซึ่งบุคคลเหล่านี้เห็นว่าสุขภาพเป็นเรื่องที่ใกล้ตัว มากขึ้น ในส่วนของกลุ่ม องค์กรชุมชน ก็มีกิจกรรมกลุ่มตามปัญหาที่กลุ่มได้มีประสบการณ์ เช่น กลุ่มเกษตรทางเลือก กลุ่มปุ๋ยชีวภาพ กลุ่มไม่ใช้ปุ๋ยเคมี กลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษ กลุ่มอนุรักษ์ป่า น้ำ กลุ่มสิ่งแวดล้อม กลุ่มออกกำลังกาย กลุ่มแพทย์แผนไทย กลุ่มสมุนไพร เป็นต้น ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่าการรวมกลุ่มด้านสุขภาพ เกิดจากการตระหนักถึงความสำคัญ ของสุขภาพ การทำลายธรรมชาติ ป่า ดิน น้ำ และการทำลายสิ่งแวดล้อม และหันกลับมา สนใจธรรมชาติ ความเป็นสีเขียวมากขึ้น

ที่น่าสนใจอย่างยิ่งก็คือ กลุ่มนักเรียน ครูอาจารย์ในโรงเรียน ซึ่งได้ส่งเสริมให้ นักเรียนร่วมทำกิจกรรมเพื่อสุขภาพของชุมชน และทำการแพร่ความคิดจากโรงเรียนสู่ชุมชน และ อบต.

ในส่วนของกลุ่ม อบต.เห็นว่ายังมี อบต.จำนวนหนึ่งให้ความสำคัญในเรื่อง ภารกิจสุขภาพไม่มากนัก และเป็นลำดับรองๆ ลงมาจากภารกิจอื่น ๆ การทำงานด้าน สุขภาพของ อบต. มักจะกระทำไปตามระบบราชการ หรือกระทำตามแบบงานประจำ เช่น การส่งเสริมการออกกำลังกาย การเดินแอโรบิค การสนับสนุนสถานีอนามัย ซึ้อุปกรณ์ วัสดุ การส่งเสริมอาชีพ ที่สำคัญยังไม่มียุทธศาสตร์ด้านสุขภาพ หรือการวางนโยบายด้าน สุขภาพโดยเฉพาะที่ปรากฏอยู่ในแผนพัฒนาของ อบต.

อย่างไรก็ตาม ยังมี อบต.จำนวนหนึ่งซึ่งมีไม่มากนักที่ให้ความสำคัญกับกิจกรรม ด้านสุขภาพ มีการวางยุทธศาสตร์เกี่ยวกับการพัฒนาด้านสุขภาพ ซึ่งส่วนใหญ่เกิดจากการ ผลักดันจากกลุ่มองค์กรชุมชนในพื้นที่ที่มีความเข้มแข็ง กลุ่มเข้มแข็งจะมีส่วนผลักดันให้ อบต. ตลอดจนการประสานความร่วมมือระหว่างกลุ่ม องค์กรชุมชน และส่วนราชการ โดยเฉพาะกลุ่ม อสม. เจ้าหน้าที่อนามัย กลุ่มที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ ร่วมมือกับ อบต.

เพื่อนำเสนอนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ ที่สำคัญ อบต.ที่มีกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมกับกลุ่มองค์กรชุมชนในพื้นที่อย่างหลากหลาย จะเป็นปัจจัยก่อให้เกิดนโยบายด้านสุขภาพ และยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาสุขภาพใน อบต.

บทเรียนจากเวทีสมัชชาสุขภาพของ อบต. เพื่อวางยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านสุขภาพ

เวทีสมัชชาสุขภาพ มีจุดมุ่งหมายของการจัดเวทีสมัชชาสุขภาพของ อบต. มีวัตถุประสงค์ที่จะผลักดันให้ อบต.ได้ตระหนักและเห็นความสำคัญของเรื่องสุขภาพ โดยการกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนงานโครงการ ลงไปในแผนพัฒนาของ อบต. ทั้งในปัจจุบันและอนาคต ซึ่งในเวทีใหญ่ ได้เน้นกลุ่มเป้าหมายที่กลุ่ม อบต.โดยมีกลุ่มองค์กรชุมชนที่มีกิจกรรมด้านสุขภาพ ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะสาธารณสุข สถานีอนามัย ตลอดจนกลุ่มนักวิชาการที่สนใจงานด้านสุขภาพ เพื่อร่วมระดมความคิดอภิปราย นำเสนอภารกิจที่ อบต.ควรให้ความสนใจ และนำเสนอความคิด จินตนาการ และทิศทางของการพัฒนางานด้านสุขภาพของ อบต.และชุมชนร่วมกัน

สิ่งที่น่าสนใจก็คือ การใช้กระบวนการกลุ่มในเวทีสมัชชา (เวทีใหญ่) เพื่อผลักดันให้ อบต. ต้องรับฟังความคิดเห็นและใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะ เพื่อเสริมสร้างสุขภาพ ตลอดจนจะทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นข้อคิดเห็น ข้อเสนอ ที่เห็นว่าในภารกิจด้านสุขภาพจะมีประเด็นส่วนหนึ่งที่เกินกำลังขีดความสามารถของ อบต.และชุมชน จะดำเนินการได้ ก็จะนำเสนอให้รัฐหรือส่วนราชการไปดำเนินการต่อไป

งานที่เป็นกิจกรรมที่ดี ๆ ที่เกี่ยวกับสุขภาพ และ อบต.ได้ร่วมกับกลุ่ม องค์กรชุมชน ดำเนินการส่วนหนึ่งไปแล้ว เป็นต้นว่า

- การส่งเสริมการออกกำลังกาย การเดินแอโรบิค
- การส่งเสริมให้มีลานกีฬา
- การส่งเสริมการลดการใช้สารเคมี
- การส่งเสริมเกษตรผักปลอดสารพิษ
- การตรวจสุขภาพร่างกายประจำปี (ร่วมกับสาธารณสุข)
- การส่งเสริมการจัดสวนสมุนไพร
- การตรวจคุณภาพอาหาร ร้านอาหาร
- การควบคุม ป้องกันโรคติดต่อ
- การส่งเสริมให้มีสวนสาธารณะ
- การเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพ เรื่อง เอดส์ ยาเสพติด สุขภาพผู้สูงอายุ
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
- การส่งเสริมชุมชนสีเขียว การรณรงค์รักษาทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ป่าไม้ แม่น้ำ
- การลด ละ เลิกอบายมุข

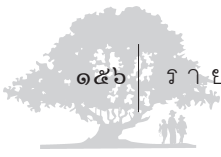

งานที่ได้รับข้อเสนอเพื่อให้ อบต.ร่วมกับชุมชนนำไปดำเนินการวางยุทธศาสตร์และ
วางนโยบายกิจกรรมด้านสุขภาพ เป็นต้นว่า

- การปรับภูมิทัศน์ ผังชุมชนในเขตพื้นที่ อบต.รวมทั้งแหล่งท่องเที่ยว
- การส่งเสริมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่เกี่ยวกับสุขภาพ
- การส่งเสริมชมรมผู้สูงอายุ
- การส่งเสริมลานธรรม
- การส่งเสริมการฟื้นฟู ประเพณี วัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น
- การส่งเสริมสุขภาพจิต การปลูกจิตสำนึกแก่เด็ก เยาวชน
- การส่งเสริมชมรมหมอพื้นบ้าน
- การส่งเสริมอาหารชีวจิต
- การคุ้มครองผู้บริโภค
- การพัฒนาคุณภาพเด็ก อาหารเสริมสำหรับเด็ก
- การส่งเสริมพื้นที่สีเขียว และชุมชนน่าอยู่

ข้อเสนอที่เป็นวาระสู่รัฐบาลมีประเด็นที่น่าสนใจหลายประการ เช่น การเสนอ
ให้ออกกฎหมายสถานประกอบการบริการ การคุ้มครองลิขสิทธิ์ยาพื้นบ้านของไทย
การส่งเสริมการวิจัยเรื่องพืชพันธุ์ที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ การยกฐานะหมอพื้นบ้านและให้
มีหลักสูตรแพทย์แผนไทยในสถาบันการศึกษา การวางนโยบายให้มีลานกีฬาและสนามกีฬา
ทุกตำบล เป็นต้น

จากบทเรียนพบว่า การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมโดยการจัดทำกระบวนการกลุ่ม
ในระดับชุมชน และขยายวงออกมาสู่สัมภาษณ์เชิงคุณภาพในระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
หรือในระดับกลุ่ม อบต.ที่มีกลุ่มทุกภาคส่วนในลักษณะเบญจภาคี เช่น มีภาคนักวิชาการ
ภาคส่วนราชการ ภาคเอกชน ภาคกลุ่มองค์กรชุมชน และประชาคม ต่าง ๆ จะเป็นปัจจัยให้
อบต.เกิดกระบวนการคิด เกิดมิติใหม่ต่องานสุขภาพของชุมชน เพื่อกำหนดนโยบาย
ด้านสุขภาพ ยุทธศาสตร์เรื่องสุขภาพไว้เป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนา อบต.

อบต.กับการสร้างนโยบาย และยุทธศาสตร์สุขภาวะ*

วิ ้าง พ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติในหมวด ๕ ส่วนที่ ๑ มาตรา ๕๙ ระบุว่า ประชาชนสามารถรวมตัวกันเพื่อจัดสมัชชาเฉพาะพื้นที่หรือสมัชชาเฉพาะประเด็น หรือเสนอให้จัดสมัชชาสุขภาพเฉพาะพื้นที่หรือสมัชชาเฉพาะประเด็นได้ โดยคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (คสช.) และสำนักงานต้องให้การสนับสนุนตามความเหมาะสม

การแก้ไขปัญหาสุขภาวะในพื้นที่ด้วยวิธีการดังกล่าว อบต.เป็นช่องทางหนึ่งที่ทำให้ท้องถิ่น มีแผนการจัดการด้านสุขภาวะของตนเอง เนื่องจาก อบต.จะได้รับการถ่ายโอนงาน เงิน คน ในอนาคต และมีข้อกำหนดในกฎหมายให้ อบต.รับผิดชอบดูแลสุขภาวะของประชาชนในพื้นที่ด้วย อบต.จึงมีความสำคัญยิ่งในการที่จะร่วมเป็นเจ้าภาพเวทีสมัชชาสุขภาพ เพื่อจัดทำนโยบายและยุทธศาสตร์สุขภาพระดับพื้นที่ตำบลที่ อบต.รับผิดชอบ

คนสวนหม่อนกับสุขภาวะ

ตำบลสวนหม่อน อำเภอัญญาคีรี จังหวัดขอนแก่น ตั้งอยู่บริเวณริมถนนสายบ้านทุ่ม-ัญญาคีรี อยู่ห่างจาก อำเภอัญญาคีรี ประมาณ ๔ กม. มีประชากร ๗,๙๕๐ คน มีหมู่บ้านในเขต ๑๔ หมู่บ้าน สวนหม่อนเป็นตำบลที่มีความพร้อม เนื่องจาก อบต.มีจุดเด่นในด้านการบริหารจัดการและการทำแผนพัฒนาตำบลเป็นธรรมาภิบาล และกระจายการมีส่วนร่วมให้กับประชาชน ประชาคมตำบล เข้ามาบริหารและตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับส่วนรวม มีประชาคมตำบลที่มีความเข้มแข็ง รอบรู้เรื่องกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาตำบลทุกชั้นตอน

แม้ว่า อบต.สวนหม่อน เป็น อบต.ธรรมาภิบาล แต่ยังไม่มีความเกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาสุขภาวะในพื้นที่โดยตรง ยังไม่ตรงกับปัญหาเชิงสุขภาวะ กาย ใจ สังคม สติปัญญา ดังข้อมูลรายละเอียดที่จะนำเสนอต่อไป

* เอกสารนำเข้าห้องย่อย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการสร้างนโยบายสาธารณะเพื่อความอยู่เย็นเป็นสุข
เรียบเรียงโดย สมพันธ์ เตชะอธิก ทรงพล ตูละทา และวินัย วงศ์อาสา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

สุขภาวะทางกาย

ปัญหาสุขภาพที่พบในตำบลสวนหม่อนจากการเก็บข้อมูลจำนวน ๑,๖๙๕ ครัวเรือน พบว่าชาวบ้านมีปัญหาสุขภาพ อาการปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ/ข้อ เบาหวาน ความดัน โรคเครียด/ประสาท พิการ ร่างกาย/สมอง หืดหอบ โรคหัวใจ ริดสีดวง โรคเกาต์ คอพอก นิ้วโน้โต/ถุงน้ำดี อัมพฤกษ์ โรคกระเพาะ และระบบทางเดินอาหาร ฯลฯ นอกจากนี้ชาวบ้านมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพ เช่น บริโภคอาหารไม่ถูกสุขลักษณะ

พฤติกรรมการดื่มเหล้าสูบบุหรี่ในตำบลมีมาก เคยมีการศึกษาเปรียบเทียบค่าใช้จ่าย และเงินหมุนเวียนที่ใช้ในการซื้อเหล้าซื้อบุหรี่ กับการซื้ออาหารกินในชีวิตประจำวัน ปรากฏว่า ค่าใช้จ่ายในการซื้อเหล้าซื้อบุหรี่มากกว่าค่าใช้จ่ายในการซื้อของกิน

การสูบบุหรี่ ชาวบ้านนิยมสูบบุหรี่เส้นมากที่สุด เนื่องจากราคาถูก ชาวบ้านบางคน พูดติดตลกว่าซื้อยาของ (บุหรี่ซอง) ไม่มีค่าเตือน จึงคิดว่าสูบแล้วไม่เป็นอะไร จากการสำรวจ พบว่ามีครัวเรือนที่สมาชิกสูบบุหรี่จำนวน ๗๙๙ ครัวเรือน จากจำนวน ๑,๖๙๕ ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ ๔๗

สุขภาวะทางสังคม

หมู่บ้านต่าง ๆ ในตำบล เป็นชุมชนมีพื้นฐานความสัมพันธ์ที่ดีของสถาบันต่าง ๆ เช่น วัด สภากาตำบล โรงเรียน และชาวบ้านในหมู่บ้าน ส่งผลให้คนในสถาบันเหล่านี้ได้ใช้ บทบาทในระดับองค์กรและตัวบุคคลเข้าร่วมพัฒนาหมู่บ้านได้เต็มศักยภาพ

ในด้านเศรษฐกิจ การประกอบอาชีพของชาวตำบลสวนหม่อน ส่วนใหญ่ทำนา ทำไร่และรับจ้าง อาชีพชาวบ้านที่ทำไร่ ทำนา นอกฤดูการเพาะปลูก มักเข้าไปทำงานรับจ้าง ในกรุงเทพฯ และจังหวัดอื่น ๆ วิทยุรุ่น ถ้าเรียนจบ ม.๖ แล้ว ไม่ได้ไปศึกษาต่อ ก็ออกไปทำงานที่อื่น มีเพียงส่วนน้อยที่กลับมาทำงานที่บ้าน

สำหรับครัวเรือนที่ไม่ได้เข้าไปรับจ้างทำงานในจังหวัดอื่น ๆ จะรับจ้างทำงาน ในไร่มันสำปะหลัง ในบางหมู่บ้าน เช่น บ้านขามป้อม ชาวบ้านออกไปเช่าขายยาสมุนไพร ยาแผนโบราณ ยาสามัญประจำบ้าน และยาตองเหล้าในจังหวัดอุดรธานี และสกลนคร

ในตำบลมีการรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมร่วมกันทั้งด้านการเมือง และการประกอบอาชีพ ได้แก่ ประชาคมตำบล และกลุ่มอาชีพต่างๆ เช่น กลุ่มจักสาน กลุ่มทอผ้า กลุ่มเพาะเห็ด ฯลฯ

อย่างไรก็ตามยังคงมีปัญหาความเข้าใจและสื่อสารระหว่างผู้นำหมู่บ้านกับชาวบ้าน ส่งผลให้ความสามัคคีและการมีส่วนร่วมน้อยเกินไป ผู้คนเริ่มอยู่แบบตัวใครตัวมัน

สุขภาวะทางจิตใจ

ชาวบ้านตำบลสวนหม่อนมีสุขภาพจิตดี ไปมาหาสู่กัน ชาวบ้านแต่ละหมู่บ้าน มีความสามัคคีและให้ความช่วยเหลือกัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ บางหมู่บ้านที่มีผู้คนมาจากหลายพื้นที่ แต่ผู้นำก็สามารถรวมชาวบ้านได้ เวลาที่มีกิจกรรมงานบุญ งานเทศกาลต่าง ๆ ชาวบ้านให้ความช่วยเหลือร่วมงานกันเป็นอย่างดี

ในตำบลสวนหม่อน พบชาวบ้านบอกว่าตนเป็นโรคเครียดจำนวนมาก อาการทางประสาทหรือโรคประสาทเป็นอาการที่เกิดจากสภาวะความแปรปรวนทางจิต ผู้ป่วยรับรู้สภาพปกติของร่างกาย แต่ไม่สามารถควบคุมได้ ต่างจากโรคจิตที่ไม่สามารถรับรู้สภาวะปกติได้ทั้งหมด ลักษณะอาการทางประสาทที่พบ ได้แก่ ใจไม่ดี หงุดหงิดนอนไม่หลับ กินข้าวไม่อร่อย อารมณ์เสียบ่อย หงุดหงิดง่าย ตื่นเต้นตกใจง่าย

สาเหตุของโรคเครียดและโรคประสาทมาจากปัญหาในครอบครัว เรื่องบุตรหลาน และปัญหาทางเศรษฐกิจในกลุ่มครัวเรือนที่รับจ้างใช้แรงงาน เพื่อหาเงินมาใช้หนี้สินหมุนเวียนที่เกิดจากการทำการเกษตร

สุขภาวะทางสติปัญญา

ภูมิปัญญาท้องถิ่นดั้งเดิมในพื้นที่มีหลากหลาย โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุ บางครั้งผู้สูงอายุไม่สามารถถ่ายทอดภูมิปัญญาเพราะเสียชีวิตไปก่อน ทำให้ภูมิปัญญาดั้งเดิมในท้องถิ่นค่อย ๆ สูญหายไป

ตัวอย่างผู้สูงอายุ มีทั้งหมดอายุ เกือบหมื่นไพร่ รากไม้มาปรุงยาเพื่อนำไปขาย และรักษาคน แต่ปัจจุบันคนในท้องถิ่นไม่เชื่อถือยาแผนโบราณ มีความเชื่อในยาแผนปัจจุบันมากกว่ายาแผนโบราณจึงทำให้ขายไม่ได้ ผู้สูงอายุจึงหมดกำลังใจ และเลิกเก็บสมุนไพรมาขาย ไม่มีการถ่ายทอดภูมิปัญญา ความรู้หรือสูตรปรุงยา

ภูมิปัญญาที่พบในตำบลสวนหม่อน ส่วนใหญ่เป็นภูมิปัญญาด้านการรักษาอาการเจ็บป่วย และเป็นผู้นำด้านพิธีกรรม ความเชื่อ เช่น หมอเป่างูสวัด หมอสู่วัณ ๗๗ ทางด้านการสนับสนุนวิชาการจากผู้รู้ภายในและภายนอกชุมชนยังมีน้อย

นโยบายแก้ปัญหาสุขภาพะ ร่างกาย จิตใจ สังคม สติปัญญา

๑. สุขภาวะทางร่างกาย

- ๑.๑ จัดให้มีการนวดแผนโบราณ แผนไทยในชุมชน
- ๑.๒ มีการรวมกลุ่มกันออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ

๒. สุขภาวะทางจิตใจ

ชาวบ้านเสนอการแก้ปัญหารายได้ หนี้สิน เพื่อลดภาวะตึงเครียด ประสาท โดยเสนอนโยบาย ด้านเศรษฐกิจ ดังนี้

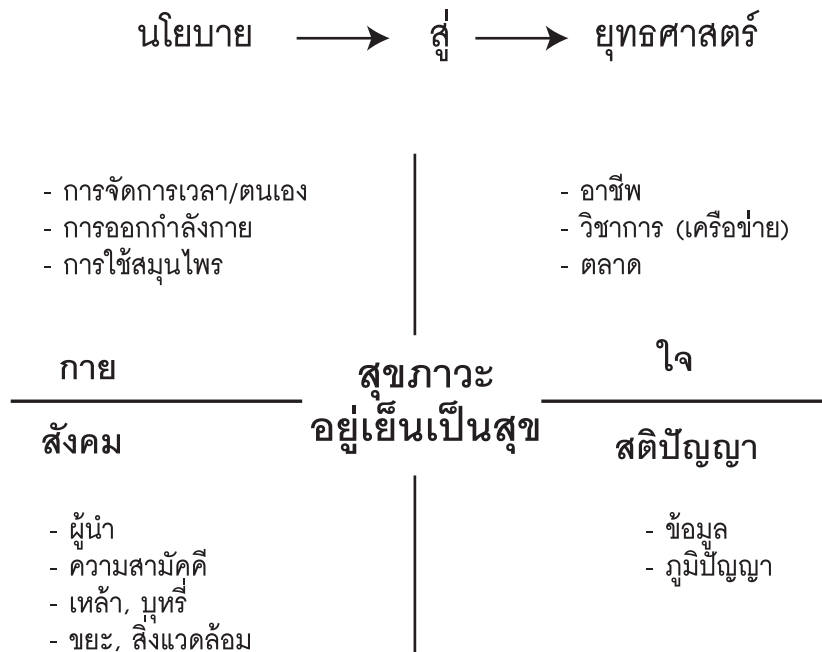
- ๒.๑ การจัดตั้งกลุ่มอาชีพที่เหมาะสมกับพื้นที่
- ๒.๒ จัดตลาดรองรับสินค้า

๓. สุขภาวะทางสังคม (เหล่าบุหรี)

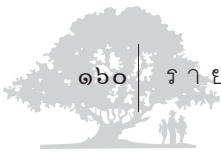
- ๓.๑ สร้างการมีส่วนร่วมระหว่างผู้นำกับชาวบ้าน สร้างการรับรู้สิทธิหน้าที่ของผู้นำและชาวบ้าน
- ๓.๒ ลดการดื่มเหล้า สูบบุหรี่ในชุมชน
- ๓.๓ การอนุรักษ์พื้นที่ฟู ขนบธรรมเนียมประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มี ให้เกิดการประยุกต์ และนำไปปฏิบัติ

๔. สุขภาวะทางสติปัญญา

- ๔.๑ การจัดเก็บข้อมูลให้เป็นระบบ และใช้เทคโนโลยี (คอมพิวเตอร์) อย่างเหมาะสม
- ๔.๒ จัดหานักวิชาการมาช่วยชุมชน

ภาพที่ ๔ นโยบายสู่ยุทธศาสตร์ ๔ ด้าน

นโยบายสู่ยุทธศาสตร์ ๔ ด้าน

ชาวบ้านได้ช่วยกันวิเคราะห์ปัจจัยภายในตำบลว่าด้วยจุดแข็ง จุดอ่อน และปัจจัยภายนอกว่าด้วยโอกาสและอุปสรรค จากนั้นก็ระดมความคิดกันสร้างยุทธศาสตร์ โดยจัดความสัมพันธ์ระหว่าง

จุดแข็ง - จุดอ่อน

จุดอ่อน - อุปสรรค

จุดแข็ง - อุปสรรค

จุดแข็ง - โอกาส

จนได้ยุทธศาสตร์และวิธีการต่างๆ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ ด้านร่างกาย (จุดแข็ง - จุดอ่อน)

ชื่อยุทธศาสตร์

...นวดแล้วคึก

วิธีการ

๑. จัดให้มีการประชาสัมพันธ์
๒. จัดตั้งกลุ่ม
๓. จัดตั้งสถานที่บริการชั่วคราว
๔. ขอรับงบประมาณจากองค์กรของรัฐ
๕. จัดสร้างสถานที่ถาวร
๖. บริการนวดเพื่อสุขภาพ

ยุทธศาสตร์ด้านจิตใจ (จุดอ่อน - อุปสรรค)

ชื่อยุทธศาสตร์ชุมชนเข้มแข็ง

วิธีการ

๑. จัดให้มีการศึกษาดูงานในสถานที่ที่เขาประสบความสำเร็จ
๒. จัดตั้งทีมงานที่มีความสามารถในการควบคุมการผลิต
๓. ผลักดันและสนับสนุนสินค้าจากชุมชนให้เป็นที่ยอมรับในตลาด
๔. จัดตั้งกองทุนเพื่อส่งเสริมอาชีพ
๕. หาแหล่งวัตถุดิบ มาสู่การผลิตเพื่อลดต้นทุน
๖. จัดหา-ค้นหาสินค้า ผลิตภัณฑ์ในตำบลเพื่อส่งเสริมด้านคุณภาพ-บรรจุภัณฑ์